

Leprich Ilona festménye

VISSZAEMLEKEZÉSEK

„Emlékezzetek meg azokról,
akik elöttetek jártak!”

Közel százan gyűltek össze vasárnap este a Barátok templomában, ahol kamarakoncerttel emlékeztek a nemrég elhunyt THURZÓ SÁNDORRA, Nagyvárad zenei életének egyik kiválóságára.

A mindenki által tisztelve szeretett Thurzó tanár úr a fiatal zenészek példaképe, hiszen fiatalos lendülettel, ki nem fogyó ötletekkel és energiával dolgozott szinte élete utolsó napjáig. A nagyváradi hangversenyek állandó résztvevőjeként szelíd kritikával, jobbító szándékkal, nagy-nagy szeretettel karolta fel a fiatal zenészeket, előadókat, saját maga szervezte koncerteken adva lehetőséget az ifjú tehetségeknek a bemutatkozásra, a bizonyításra, hogy „legyőzzék a lámpalázat”, a közönség miatti drukkot, és szokják meg, hogy tömeg előtt játszanak. Minden zenei eseményre odafigyelt és minden hangversenyre elment, gratulált az előadóknak és gyűjtötte a dokumentációt, amely értékmentő munkája részeként marad az utókornak. A fiatalok „szárnypróbálkozásai” egy-egy templomi, egyetemi vagy egyéb helyen tartott koncerten felértékelődtek, amikor megjelent sötét-kék, csíkos öltönyében, az utolsó időkben már görbebotra támaszkodva, mely inkább csak arra volt jó, hogy irányt mutasson vele, minthogy rá hagyatkozzon, hiszen koncertek után alig tudtunk vele lépést tartani az úton hazafelé, amikor a villamoshoz sietett. Évekre előre készítette programját, de az Úr a kilencvenedik évéhez közel megállította e földi útján, hogy magához hívja az örökkévalóságba.

Az emlékhangverseny szervezője Kiss Géza Lóránd, a plébániatemplom kántor-karnagya volt, aki bevezető és köszöntő szavaiban a fiatalabb nemzedék nevében is szólt az egybegyűltekhez.

Az est során Dankó János műveiből hangzott el válogatás. (...) 1958 tavaszától a nagyváradai bábszínház zongoristája volt. 1959 őszéig együtt dolgozott Thurzó Sándorral. (...) A zenei eseményt a szerző is megtisztelte jelenlétével, akivel a koncert utáni szerény agapén beszélgethettek a jelenlevők, megidézve Thurzó Sándor alakját is. Az emlékezés óráján a fájdalom és panasz, a művekből fel-feltörő sóhajok áhítatos légkörét az elcsendesedés, a múlandóságba való beletörődés és az örökélet reménysége töltötte be.

(Reggeli Újság, 2009. szeptember 23.)

Orosz Otília Valéria

„Mindig velem, Uram, mindig velem”

Thurzó Sándorra emlékeztek
az evangélikus templomban

Tele templomban zajlott szerda este az a megemlékező hangverseny, amellyel Thurzó Sándorra, a nemrég elhunyt zene-tudósra emlékeztek a nagyváradai evangélikus templomban. A gazdag és színes műsorral fiatal együttesek és szólisták, kórusok és hangszeres előadók tisztelegtek a mindenki által szeretett Thurzó tanár úr emléke előtt.

Az egyházzenei hangverseny szervezője, Szeghalmi Péter Emese igyekezett minden olyan Nagyváradon működő zenészt, együttest megszólaltatni, akiket valamilyen szakmai vagy baráti szálak fűzték Thurzó Sándorhoz. A műsorban a gregoriántól a népéneken át a modern kórusfeldolgozásokig sokféle zenei műfaj megjelent.

Az estet Mátyás Attila lelkipásztor köszöntő szavai indították. Méltatta az elhunyt munkásságát, jelentőségét felidézve a nagyváradai filharmónia volt művészeti igazgatójának, a nagyvá-

radi kultúra fáradhatatlan szervezőjének, a bihari és a környékbeli kultúrának felejthetetlen alakját. Elmondta, hogy akire emlékezünk, az a zene ízzig-vérig szerelmese volt, a magyar kultúra fáradhatatlan harcosa, neve nemzetközileg is ismertté vált. Mindig szerény és alázatos tudott maradni. A tiszteletes Reményik sorait idézte: „Egy lángot adok, ápolj, add tovább...” E gazdag örökséget kell az utána következőknek is ápolniuk, a fiatal generációnak átadni. (...) Az est során fellépő együttesek, művészek bizonyosságát adták, hogy a lángot ápolják és továbbviszik. A kétórás koncerten találkoztak és emlékeztek mindazok, akik tisztelték és szerették Thurzó Sándort. Emléke legyen áldott.

(Reggeli Újság, 2009. október 2.)

Orosz Otília Valéria

Thurzó Sándor emlékének adózva

1980–1990 között, Nagyváradon, a váradoszói Barátok templomának orgonistája voltam. Akkor kerültem kapcsolatba az általam nagyra becsült és mélyen tisztelt Sanyi bácsival.

Nagyon sokat köszönhetek neki, bátorított, hatalmas szakmai tudásával, a zene iránti mélységes alázatával rengeteget támogatott és ösztönzött fiatal, pályakezdő koromban szakmai előrehaladásomban. Bármikor számíthattam hangszeres közreműködésére is az általam vezetett ének- és zenekarban. Orgonahangversenyeken, mint zenekritikus is mindig jelen volt. Szinte egyedülálló módon szorgalmasan, lelkiismeretesen, gondosan jegyezte a nagyváradai hangversenyek időpontjait, műsorait, előadóit, 1945-től napjainkig. Példaként kiemelném Liszt Ferenc összes orgonaművét, melyeknek előadását nagyon szorgalmazta és valóban, négy kivételével bemutatásra is kerültek Nagyváradon. Meg kell említeni kutatómunkáját is. Például kottákat szerzett be Koloss István kortárs zeneszerzőtől, többek között Beethoven két olyan orgonaművét, melyek ritkaságnak számítanak.

Az 1996-os Magyar Egyházzene című kiadványban megjelent az általa összegyűjtött, 1980–1990 között megtartott hangversenyek nyilvántartása. Ekkor döbbsentem rá én is, hogy mekkora jelentősége van ennek a precíz jegyzék-vezetésnek, melyben hiánytalanul szerepeltek a saját hangversenyeim is. Akkor megköszöntem Neki, jóságosan mosolygós szeretettel csak ennyit mondott: „Jancsikám, hát megmondtam, hogy minden hangversenynek történelmi jelentősége van...” Nyilvántartását az Ő engedélyével használtam fel weboldalam elkészítésekor. Természetesen az általam felsorolt tények csak apró szeletkéi Sanyi bácsi felbecsülhetetlenül gazdag életművének. Adjon az Úr örök nyugalmat Neki, emléke legyen áldott. Hálás tisztelője:

Mózer János
organista-karnagy

(Bihari Napló, 2009. október 8.)

Városunk és megyénk jeles közéleti személyiségeitől búcsúzunk

Az elmúlt félévben sajnos ismét szegényebb lett magyar közösségünk, három kiváló képviselőjének az öröklétbe való távozásával. Megrendülten és fájó szívvel kell búcsút vennünk id. Thurzó Sándortól, Tolnay Tibortól és Zsiskú Jánostól.

Id. Thurzó Sándor hegedűművész, koncertmester, zene-történész 1920-ban született Nagyváradon. 1936-tól a Filharmonia tagja, 1941–1956 között a nagyváradi színház zenekarának koncertmestere, 1949–1946 között az Állami Filharmonia koncertmester helyettese és művészeti titkára, 1956–1973 között, nyugdíjazásáig a filharmonia tagja. Kamarazene-hangversenyek és 57 szerzői est szervezője. Még 80 év felett is fiatalokat meghazudtoló frissességgel, kiapadhatatlan lelkesedéssel beszélt élete nagy szerelméről a Zenéről. A muzsikának és muzsikáért élt.

Nem könnyű a számvetés, hiszen felsorolni is hosszú, mi mindent köszönhet városunk zenei élete Thurzó Sándornak, a számtalan zenei fesztivál főszervezőjének, a neves, nagy tudású

zenetörténésznek, a Varadinum vonósnégyes megálmodójának és elindítójának, a kamarazenei hangversenyek szervezőjének, valamint a Michael Haydn, Wenceslaw Pichl és Karl Dittersdorf emlékének adózó, 2004-től rendszeresen megrendezett fesztivál megvalósítójának. Az évtizedek során szinte páratlan kottatárat gyűjtött össze.

Számtalan zenetörténeti tanulmányt közölt a Fáklyában, Bihari Naplóban, a Művelődés c. lapban, a Francisc Hubic emlékkötetben, valamint a Zenetudományi írások c. kötetben (1983).

Pro Partium-díj (2003), és Kiválósági-díj (2004) birtokosa. A Premontrei Öregdiákok közössége közel két évtizedeken keresztül kitűnő, személyes kapcsolatot tartott fenn Sanyi bácsival és számtalan alkalommal élvezhettük megtisztelő kultúrtörténeti előadásait, szervezői segítségét a rendezvényeinken.

Személyében nagy tudású, értékteremtő, értékmentő igaz magyar ember hagyott itt bennünket 2009-ben.

Személyisége, zeneszeretete tovább él bennünk, szakmai tudása, mély embersége példaként szolgál mindannyiunk számára. (...)

(Hírlevél, a Nagyváradi Premontrei Öregdiákok Egyesületének lapja)

Thurzó Margit Terézia

Édesapám emlékére

Az elmúlás tengerében
siklik egy hajó.
Lassan távolodva
viszi a szeretett személyt.
Utánna marad a nagy űr,
a már-már elviselhetetlen
fájdalom .....

Teendője volt, mint a tenger,
de elpattant egy húr
és lassan elszállt az élet.
Óh, miért nem élhetett tovább?

.....

Az űr hatalmas,
fájdalom nem csitul,
szív megszakad .....

.....

A szeretet végtelen...
Jó, hogy e csodálatos
tudós ember mellett
élhettem életem!

2010. június 22.

Tea, Nagyvárad hű muzsikusaival

Miért is jó váradinak lenni? E kérdés a központi gondolata a Posticum Várad tea elnevezésű programsorozatának, mely vasárnap délután immáron harmadik alkalommal került meg-szervezésre. (...)

Az elmúlt vasárnap a váradai komolyzenei élet jelentős képviselői, a húszéves Varadinum vonósnégyes tagjai kaptak meghívást a Várad tea-ra. Négyőjük közül Tokaji Ágnes és Costin Éva hegedűművészek és dr. Marcu Sikes Ágnes cellista tudott csak jelen lenni, mivel a vonósnégyes egyedüli férfitagja, Thurzó Sándor József mélyhegedűs Brazíliában tartózkodik. A hölgyek derűs könnyedséggel meséltek megalakulásukról, a helyi zenei életéről és zeneszerzőkről, a zene mellett kifejtett tevékenység-geikről, és még sok más egyébről. A vendégektől Deák Zsuzsa kérdezett. Ez alkalommal nemcsak a szavaknak, hanem a mu-zsikának is jelentős szerep jutott, a zenészek ugyanis több nagyvá-radi zeneszerző művét is megszólaltatták az est folyamán. (...)

Majd felelevenedett az első koncert emléke is, mely 1989. november 15-én, a Tibor Ernő Galériában volt. Az eredeti céljuk az volt, hogy elsősorban a váradai zeneszerzők műveit tegyék ismertté a helyiek körében. „Mi Nagyvárad szerelmesei vagyunk, el sem tudjuk képzelni, hogy máshol éljünk. Sok jót adott ez a város nekünk” - hangzott el.

Az együtttest a néhai Thurzó Sándor hívta életre, Ő volt az, aki apaként egyengette az útjukat, tudtuk meg. Az ez iránti hála többször is átérződött az este során, ugyanis a megboldogult neve sokszor elhangzott.

A Tibor Ernő Galéria olyan volt számunkra, mint egy lelki laboratórium, több sikeres koncertet tartottak itt. Costin Éva a középiskola elvégeztével csatlakozott a vonósnégyeshez, miután az addigi másodhegedűs, Malița Lucian kiszállt. Ő már Tokaji Ágnes leányaként egészen korán megismerkedett a zenével és a Varadinummal is, így nem volt kétséges, hogy Lucian helyét ki fogja pótolni. A hölgyek bevallása szerint az tartja össze őket, hogy sohasem vitatkoznak, mindig őszintén megosztják egymás-

sal a véleményüket. Természetesen szükség volt egy mágnesre is, és ezt a szerepet Thurzó Sándor töltötte be. (...)

(Bihari Napló, 2010. január 19.)

Mészáros Tímea

Akire emlékeznek, az örökké él

Szeptember 6-án lesz egy éve, hogy meghalt Thurzó Sándor, Várad zenei életének kimagasló személyisége. Az ő emlékére nagyszabású koncertet szervez fia, Thurzó Sándor József brácsaművész.

Vasárnap délután öt órai kezdettel kerül sor arra a komolyzenei koncertre, melyet Thurzó Sándor József szervez jeles nagyváradai zenészekkel karöltve édesapja, Thurzó Sándor zene-történész emlékére, aki immáron egy éve távozott az élők sorából. Ebből az alkalomból kértük az ismert brácsaművészt, hogy ossza meg gondolatait olvasóinkkal és meséljen a vasárnapi nagyszabású koncertről. Egy évvel ezelőtt Brazíliában érte a hír szeretett édesapja haláláról, emlékezett vissza. Mély megrendülése ellenére nem tudott azonnal haza utazni a távoli országból. Édesapja halálának napján, ismert váradai zenészek léptek fel egy klasszikus zenei est keretében, a váradvelencei római katolikus Művelődési Házban. Halála előtt még örömmel hallgatta meg az unokája beszámolóját a délutáni hangversenyről, melyen többek között Thurzó bácsi unokája, Thurzó Zoltán zongoraművész is fellépett. Nem sokkal később halt meg a közismert és közkedvelt zenetörténész.

Főhajtás. – Egy évvel később, ugyancsak vasárnap az ő emlékére és tiszteletére lépnek fel zömében ugyanazok a zenészek. Az első, in memoriam-koncertre még temetése előtti nap került sor, azóta számos zenei esten ápolták az emlékét. „Édesapám nagyon szerény ember volt. Nagyon sok mindenkinek segített, és sokat tett a városért is. Akár a rekordok könyvébe is bekerülhetne, annyi dokumentumot és kottát gyűjtött össze az utókor számára a város zenei életéből. Több tíz vastag kötetet lehetne kiadni ezekből” – mondta a Bihari Naplónak Thurzó Sándor József.

Emlékkönyv. – Már az első emlékkoncerten felmerült egy emlékkönyv kiadásának ötlete, mely idén már nem valósulhat meg. A család reményei szerint halálának második évfordulójára már elkészülhet az emlékkötet, mely váradi zenészek gondolatait, emlékeit fogja tartalmazni a néhai zenetudósról. A vasárnap sorra kerülő koncertről megtudtuk, hogy a váradelencei római katolikus Művelődési Házban kerül majd sor rá. Thurzó Sándor számos koncertet, illetve operaelőadást szervezett az egykoron Petőfi Sándor nevét viselő Művelődési Házban. A koncerten felszólal majd Cservák Miklós, a velencei RMDSZ-körzet elnöke, aki közeli kapcsolatban állt Thurzó Sándorral. Az emlékhangversenyt Tuduka Oszkár zenekritikus vezeti majd. Elsőként Alan Vaness Chakmakjian (művésznevén Hovhannes) örmény származású amerikai zeneszerző műve kerül bemutatásra. Az 1945-ben készült mű, a brácsaművész meglátása szerint, kifejezi azt a fájdalmas hiányérzetet, melyet a család érez édesapja távozása óta.

Végezetül Thurzó Sándor József a Bihari Naplónak elmondta, hogy lesznek még emlékkoncertek a szeptemberi hónap folyamán: „Mi így próbáljuk édesapám szellemét tovább ápolni. Aki nincs jelen azt hamar elfelejtik, de akinek éltetik az emlékét, az örökre megmarad”.

Ősbemutatók. – A vasárnapi koncert keretében három olyan mű is felcsendül, melyet Thurzó Sándor emlékének ajánlottak. A Varadinum vonósnégyes mutatja majd be Marco A. B. Coutinho brazil zeneszerző júniusban szerzett művét, amit egy kamarakoncert keretében már hallhatott a váradi közönség. E mellett két ősbemutató is lesz. Dankó János (aki kollégája és szintén közeli barátja volt Thurzó Sándornak) erre az alkalomra írt Adagioját szintén a vonósnégyes adja elő. Réthy Brigitta Éva, a huszonhárom éves zeneszerző, zongoraművész és egykori tanítvány, egy négytétéles művet ajánlott az egykori tanítómestere emlékére. További ígéretes és alkalomhoz illő művek is felcsendülnek majd.

(Bihari Napló, 2010. szeptember 3.)

Mészáros Tímea

In memoriam Thurzó Sándor

Szeptember 6-án volt egy esztendeje annak, hogy elhunyt Thurzó Sándor, a neves nagyváradi zenetudós, zenetörténész. Az évforduló alkalmából megindító hangulatú koncert volt vasárnap délután a váradvelencei római katolikus kultúrházban. Az emlékhangversenyen fellépő művészek őszintén, szívvel-lélekkel játszottak, énekeltek, muzsikáltak. Mindenki szeretettel és tisztelettel emlékezett a közismert és közkedvelt zenetudósra.

Sokan vettek részt az emlékestén, a váradvelencei kultúrház nagytermében csupán egy-két szék maradt üresen. Elsőként Cservák Miklós, az RMDSZ nagyváradi-velencei körzetének elnöke szolt az egybegyűltekhöz. Megemlékezett Thurzó Sándorról, hangsúlyozván: külön öröm számára, hogy Sanyi bácsi Velencén alkotott. Számos koncertet szervezett a kultúrházban, az egész város zenei életét fölpezsdítette.

Ezután Tuduka Oszkár zenekritikus meghatottan emlékezett vissza a néhai zenetudósra. Méltatta Várad iránti szeretetét, kitűnő szervezőképességét, önfeláldozását, jóságát. Számos nívós zenei esemény szervezője volt, lehetőséget teremtett a fiatal tehetségeknek is a fellépésre, megmutatkozásra. Tuduka Oszkár szolt az emlékkoncert repertoárjáról. A megemlékezéshez illően gyászos, komor, melankolikus hangvételű művek kerültek a műsorrendbe. A zenekritikus felhívta a figyelmet az alkotások változatosságára, sokféleségére.

Mindegyik műről, zeneszerzőről mondott rövid ismertetőt.
(...)

A koncerten elsőként Thurzó Sándor József brácsaművész, a zenetudós fia, az emlékest egyik főszervezője lépett fel. Szívhez szólóan, megrendítően játszotta az örmény származású Chakmakjian egyik darabját. Három olyan mű is elhangzott, amelyet Thurzó Sándor emlékére írtak. A brazil Coutinho alkotása a nyári koncerten már felcsendült, ám a másik két szerzemény ősbemutató is volt egyben. Az egyik a Dankó János zeneszerző, Thurzó Sándor egyik régi barátja által komponált zenemű, a másik pedig Thurzó bácsi egykori tanítványának, Réthy Brigitta Évának az alkotása. Dankó János darabját a Varadinum

vonósnégyes (a kvartett is Thurzó Sándor szorgalmazására alakult meg) interpretálásában hallgathatta meg a nagyérdemű. A hangverseny zárómomentumaként a bihari Kromatik kamarakórus (...) és Réthy Brigitta Éva karnagy – lépett pódiumra. Cesar Franck Panis Angelicus és Eder Camuzis Ave Maria című szerzeményét énekelték el. A kórus ugyancsak a néhai zenetudós fölfedezettje, a velencei kultúrházban léptette föl először az énekkar tagjait. (...)

(Reggeli Újság, 2010. szeptember 7.)

Tóth Hajnal

*

Jó napot kívánok Hölgyeim és Uraim!

Nekem adatott a megtiszteltetés, hogy elsőként léphetek a mikrofonhoz.

Szeretettel és tisztelettel köszöntöm Önöket. Sajnos ez a koncert nem szokásos és nem rendhagyó emlékest. Tisztelgés Thurzó Sándor emléke előtt, halálának első évfordulóján. Ő volt ennek és még sok más zenei sorozatnak, eseménynek az Atyja. Egyszemélyben: kitalálója, kivitelezője és szervezője.

Most mindez nélküle!

Nekünk, velenceieknek külön öröm, hogy itt Velencén, ebben a teremben indult el és csendült fel a muzsika. (Én, mint elnök, és míg az vagyok, körzetünk megad minden támogatást a folytatására.)

A másik öröm, hogy itt Velencén, a körzetünkben élt családjával és alkotott. Évtizedeken át szolgált Nagyvárad (Velence) zenei közönségét és az egész város zenei életét fölpezsdítette.

Szakmai tudása, mások iránti tisztelete, szerénysége példaeértékű számunkra. Emléke legyen áldott.

Úgy legyen!

Egyperces felállással adózzunk emlékének.

2010. szeptember 5. vasárnap, 17 óra.

Cservák Miklós

*

Szeptember 26-án, vasárnap 19 órától Thurzó Sándor nagyváradi zenetörténész, muzikológus halála egyéves évfordulójának alkalmából a megyeszékhelybeli Szent László-templomban hangversenyt tartanak Thurzó Zoltán zongoraművész szervezésében. Thurzó Sándorról való emlékeit az egybegyűltekkal Tőkés László, az Európai Parlament alelnöke, Lőrincz Ottó, a Szent László-templom plébánosa, valamint Tuduka Oszkár zenekritikus osztja meg ez alkalommal. (...)

(Reggeli Újság, 2010. szeptember 25.)

Michael Haydn, Wenceslaw Pichl,
Karl Ditters von Dittersdorf
VII. Fesztivál

In memoriam Thurzó Sándor

2010. október 10., 13., 17.

„... a nagyváradi zenei élet korabeli felvirágoztatása a művészetpártolásáról ismert báró Patachich Ádám püspöknek köszönhető, aki a kor legjobb zenészeit foglalkoztatta udvarában. Méltó tehát, hogy évről évre ápoljuk a ránk hagyott kulturális örökséget... mondta mindig nagyatám: Thurzó Sándor muzikológus, zenei helytörténész.”

A fesztivál 2004-ben indult, azon gondolattól vezérelve, mert akkor volt kerek 40 éve, hogy a nagyváradi közönség felekezeti és nemzeti hovatartozás nélkül összefogott és megmentette a Szent László-templomot a lebontástól. 1723–1780 között ideiglenesen a váradi püspökök, mint Székesegyházat használták, melyben 1760-tól 1769-ig ez a három világhírű zeneszerző felváltva élt, alkotott városunkban.

Thurzó Sándor halála után, a fesztivál művészeti irányítását átvéve, legfontosabb célom a már ismertté lett fesztiválnak, hogy mégjobban elfoglalja méltó helyét az európai zenei életben. A zeneszerzőkről is helyes megemlékezni, valamint városunkhoz fűződő kapcsolatukról.

Patachich Ádám püspök 45 éves volt amikor, mint váradi püspök 1760 tavaszán bevonult székhelyére. Beiktatása május 25-én, pünkösd vasárnapján volt. A díszes hintó kíséretében egy 23 éves fiatalember ül, ez volt Michael Haydn, a karmester – kinek a püspök, váradi zenekarának szervezésére megbízást adott. Ittlétének két éve (1760–1762), amit e város falai között töltött, elég volt ahhoz, hogy egy reményekben gazdag zenei életet teremtsen, és előkészítse a talajt az akkori zenei viszonyok kibontakozására. Ez meg is valósult, és rendszeresen tarthattak oratórium előadásokat, valamint hetenként kétszer zenekari hangversenyeket, továbbá operaelőadásokra is sor került. A zeneiskola is megkezdte működését, amit zeneakadémiává akartak fejleszteni. A fiatal Haydn latin és német miséket komponált. Requiemjei, oratóriumai és kantátái mellett a magyar katolikus egyházi zenében annyira népszerű A-dúr ünnepi miséjének magyaros motívumai a kétesztendő városi működése alatt keletkeztek elképzelésében.

1767 tavaszán elfoglalta a salzburgi meghívást, ahol, mint koncertmester, karmester és udvari orgonista, munkatársa lett Leopold Mozartnak. Salzburghoz élete végéig hű maradt. Két év múlva (1767), Patachich püspök meghívására, ismét két jeles zeneszerző érkezik Nagyváradra 1764. április elsején, a 25 éves Karl Ditters von Dittersdorf, valamint a 23 éves Wenceslaw Pichl. Mária Terézia soha nem bocsátott meg a püspöknek, hisz elédesgette tőle karmesterét és zenekarvezetőjét.

Wenceslaw Pichl cseh zeneszerző, hegedűművész, karmester, épp olyan sokoldalú muzsikus volt, mint Michael Haydn. Nagy műveltséggel rendelkezett, a zenei tanulmányok mellett filozófiát, teológiát és jogot is tanult. Dittersdorf és Nardini tanítványa. 1767–69 között a Dittersdorf vezette 34 tagú püspöki zenekar (!) koncert-mestere volt Patachich Ádám udvarában. Ugyanakkor jó barátja és egyben ez utóbbi oratóriumainak latin szövegírója is volt. 1769-ben egy rosszindulatú feljelentés alapján megszűnt a nagyváradi zenekar, így a zenekar bécsi rendeletre történő felosztatásának évében, együtt távoztak Dittersdorffal. Termékeny zeneszerző: Mintegy 700 művet hagyott hátra, köztük 7 operát,

89 szimfóniát, versenyműveket, egyházi műveket, és tekintélyes kamarazenei irodalmat.

Helytörténeti érdekesség, hogy Pichl magyar lányt vett feleségül, belényesi esketésüket maga Patachich Ádám püspök végezte. Karl Ditters von Dittersdorf, osztrák zeneszerző. 1764-től itt Nagyváradon írja első jelentősebb műveit. Termékeny szerző volt, jelentős egyházi zenét, oratóriumokat, operákat, számtalan szóló, hangszeres- vokális műveket, kamara-, illetve zenekari kompozíciót hagyott hátra. Dittersdorf írt három oratóriumot: Esther, Isaak és Hiob címmel. Ezek közül az Isaak-ot játszották a püspöki színpadon, sőt még a szövege magyarul is megjelent a nagyváradai nyomdában, Heller János Konrádi püspöki könyvnyomtató által, 1769-ben.

Ez a darab Patachich Ádám névnapjának ünneplésére készült, karácsony előnapján.

Thurzó Zoltán,
a fesztivál művészeti vezetője

Szép muzsika nőnapra

Neves váradai művészek koncerttel ajándékozzák meg a hölgyeket és minden zenekedvelőt nőnap alkalmából. A III. Női Zeneszerzők Fesztiváljáról a rendezvény művészeti vezetőjével, Thurzó Sándor Józseffel beszélgettünk.

„A női zeneszerzők műveit éppoly szeretettel érdemes felkarolni, mint a férfi komponisták szerzeményeit” – magyarázta Thurzó Sándor József brácsaművész. Édesapjával, néhai Thurzó Sándor zenetörténésszel annak idején rég dédelgetett tervük volt, hogy fesztivált szervezzenek, amelynek keretében csakis női komponisták műveiből állítanak össze repertoárt. „Valamikor a nyolcvanas években volt az első ilyen jellegű hangverseny. Az eseménynek illusztris vendége is volt Szőnyi Erzsébet, budapesti zeneszerzőnő, aki akkoriban az UNESCO kulturális vezetője is volt. Értékes kamarakonzertet szervezett akkortájt édesapám a városi művelődési házban, a volt Arlus-

ban. Az az összejövétel is ott volt, amelyiket megtisztelte jelenlétével Szőnyi Erzsébet.”

Egy darabig sok minden más elfoglaltság miatt elfelejtődött a női zeneszerzők fesztiválja. Ám az évek során Thurzó Sándor József és édesapja fáradhatatlanul gyűjtötte a kottákat – a női alkotókét is. Így a sok kutakodás során egyszer csak hozzájutottak a Női Zeneszerzők Lexikonjához, amely 1979-ben jelent meg a New York-i Cohen Kiadó gondozásában, s amely sok értékes adatot, életrajzok, és művek jegyzékét tartalmazza. Akkoriban több mint 500 kortárs zeneszerzőnő élt csak New Yorkban.

Tavaly a brácsaművész ismét fölelevenítette a fesztivál hagyományát. A Posticum kulturális és ifjúsági központban rögvést segítséget kapott Rencsik Imrétől a rendezvény megszervezéséhez, akinek tetszett a fesztivál ötlete. Thurzó Sándor elhatározta: szeretne minden március 8-án ilyen jellegű hangversenyt szervezni. Eleinte csak váradi komponisták műveiből akarta összeállítani a repertoárt, ám végül kibővült a kör. (...)

(Reggeli Újság, 2011. március 5.)

Tóth Hajnal

A zene áthidalja az óceánt is

Beszélgetés Thurzó Sándor József
nagyváradi brácsaművésszel

- *Életrajzi adat, hogy valaki milyen családból származik - de ez éppen úgy jelenthet törvényszerű folytatást, mint az ellenkezőjét. Thurzó Sándor József esetében melyikről beszélhetünk? Vagy kérdezzem egyszerűbben: kötelező volt gyermekként zenélni, vagy másként nem is tudta volna elképzelni a hétköznapjait.*

- Egyértelműen ez utóbbiról van szó. Édesapám, Thurzó Sándor hegedűművész a filharmónia egyik koncertmestere volt - úgy is mondhatnám, hogy ezzel foglalkozott délelőttönként. Délután aztán a népművészeti iskolában tanított, este pedig, ha

nem is mindennap, a színházban volt jelenése. Abban az időben nagyon sok zenés darabot játszott a váradi társulat, és édesapám volt a színházi zenekar hangversenymestere. Ha az én indíttatásomhoz, mondjuk, ennyi nem lett volna elég, akkor még „besegített” az édesanyám érdeklődési köre is, akit ugyan-csak sokoldalú művésznek neveznék, hiszen amellet, hogy ő is hegedült, a népművészetiben Aurora Cipău irányításával elvégezte a canto szakot, ráadásul pedig csodálatos gobelineket készített. Hát egy ilyen családban nőttem fel, rengeteg próba, fellépés – szüleim még idős korukban is szerepeltek együtt: édesapám kezdeményezésére édesanyámmal bemutattak körülbelül kétszáz Schubert-dalt. Ez a családias művészi miliő magától érthetődővé tette, hogy hivatásomul én is a zenét válasszam. Eredetileg hegedültem, itthon, Váradon kezdtem a tanulást a népművészetiben, miközben az akkori 2-es Számú Középiskolába jártam. A konzervatóriumi felvételin nyolcan jelentkeztünk egy helyre, de sikerült bejutnom. Másodéven új tanárt kaptunk, néhányunkat áttettek a másik csoportba. A válogatási szempont az volt, hogy azokat helyezik át, akik elsőnek jönnek be az osztályba. Sem édesapám, sem én soha sehonnan nem késtünk el – így lettem Alexandru Garabet tanítványa. Tőle származott az ötlet is, hogy mivel hegedűs aránylag sok van, menjek át a mélyhegedű – ismertebb nevén a brácsa szakra. Átmentem – és nagyon jól tettem. (...)

(Krónika, 2011. május 6-8.)

Molnár Judit

Thurzó Sándorra emlékeztek

Emelkedett hangulatú megemlékezést tartottak vasárnap délután a váradvelencei római katolikus kultúrotthonban, melyen az életrajzi visszatekintések helyett a kiemelkedő művészi teljesítmények beszéltek a nagy előd szelleméről.

A váradvelencei RMDSZ rendezésében létrejött esemény művészeti vezetője a két éve elhunyt nagyváradi zenetörténész

fia, Thurzó Sándor József volt, az elhangzott műveket pedig Tuduka Oszkár méltatta.

Id. Thurzó Sándor 1920-ban született Nagyváradon. Fiatalon, már a harmincas évek végén tagjává lett a nagyvárad-i filharmóniának, később a színház és a bábszínház zenei vezetője lett. Munkája során nemcsak kiváló külföldi szerzők helyi szinten kevésbé ismert műveit tárta a várad-i közönség elé páratlan értékű kottatárából, de rengeteg helyi szerzőt is pártfogásába vett, teret biztosítva Várad zenevilágában olyan művészeknek, mint Adrian Gagiú vagy Dan Voiculescu. Egy életen át tartó odaadó fáradozásával beírta magát Várad kultúrtörténetébe. A város zenei életének gazdagítása érdekében végzett kitartó munkálkodásáért több kitüntetésben és életműdíjban is részesült 2009-ben bekövetkezett haláláig.

A vasárnapi emlékhangverseny fellépői azzal tisztelegtek a jeles előd emlékének, hogy tudásuk legjavát nyújtva, felejthetetlen élményt nyújtottak a lelkes közönségnek, továbbadva Thurzó Sándor szellemi örökségét.

A változatos szerzők előadott művei öt évszázadon és három kontinensen íveltek át.

A hangversenyt a Szent László-templom Halmos László kórusának előadása nyitotta meg, amely Brád Mónika vezényletével és Cseh Miklós zongorakíséretével lépett fel. Kiemelkedő zenei élvezetet nyújtott a koncert során Szeghalmi Emese zongoraszólója, a Viktor József által Brád Mónika zongorakíséretében előadott Vivaldi-ária, Haendel Messiás című oratóriumának 18-ik áriája Cristina Macovei előadásában, Costin Éva és Tokaji Ágnes Balassa-féle hegedűduettjei, illetve a Thurzó Sándor József és Thurzó Zoltán közös előadásában felcsendült Popper Dávid-mű, A felejthetetlen szüleim emlékére. Az est legkülönlegesebb darabja minden kétséget kizáróan a fiatal dél-koreai zeneszerző, Yiruma Csókold meg az esőt című darabjának várad-i ősbemutatója volt, melyet Réthy Brigitta Éva írt át és Costin Évával közösen adott elő zongorán, illetve hegedűn, s amely magában hordozta a keleti spiritualitás mélységét és szerelemfelfogását.

Az emlékhangversenyen elhangzott még két Dankó János szerzemény is, a Duó ősbemutatója, valamint az Ave Maria egy variációja, amelyet kifejezetten a Varadinum vonósnégyes részére írt a zeneszerző. Dankó, aki a közönség soraiból figyelte a vasárnapi hangversenyt, lapunknak elmondta, hogy nagy tisztelője volt Thurzó Sándornak, akitől fiatal zongoristaként rengeteg pontosságot, lelkiismeretességet és muzikalitást tanult az alatt az idő alatt, amíg a bábszínházban együtt dolgoztak.

(Reggeli Újság, 2011. szeptember 13.)

Szombati-Gille Tamás

Értéket képviselt egy értékvesztett világban

A Thurzó Sándor emlékére rendezett koncertsorozat újabb fejezetét hallgathatták meg tegnapelőtt a Szent László-templomban összegyűlt zenekedvelők.

A közvetlenül a vasárnap délutáni szentmise után kezdődött, In memoriam Thurzó Sándor elnevezésű klasszikus zenei emlékhangverseny nyitányaként, Lőrincz Ottó, a Szent László-templom plébánosa osztotta meg a 2009-ben elhunyt nagyváradi zene-történésszel kapcsolatos gondolatait. „Thurzó generációja embert és gerincet próbáló eseményeknek volt kitéve, ő mégis megállta a helyét. Értékvesztett világunkban értéket tudott képviselni” – mondta el beszédében a lelkipásztor, majd felidézte Thurzó Sándor két évvel ezelőtti temetésének szomorú pillanatait.

A folytatásban Tuduka Oszkár foglalta össze a neves zene-tudós életpályáját, kiemelve tehetségfelismerő és -felkaroló tevékenységét. „Több olyan, ma már befutott zenészt és énekest is felléptetett, aki annak idején a konzervatóriumot sem végezte el” – mondta el a zenekritikus, aki arról is szólt, hogy 1989-ben az idősebb Thurzó alapította meg a Varadinum vonósnégyest.

Az est zenei programja rendkívül gazdag volt. Különlegesen felemelő élményt nyújtottak a hallgatóságnak a Halmos László-

kórus vallásos énekei, Szabó Annamária (szoprán) olasz és francia áriái, Thurzó Sándor József (brácsa) és Zoltán (zongora) közös produkciója. Bozsódi Beáta cselló és Székely István klarinétjátéka, illetve a felcsendülő Liszt Ferenc-zongoraművek, melyeket a zeneszerző születésének 200-ik évfordulója alkalmából tűztek műsorra. Az emlékhangverseny záróprodukciójához leoltották a templom belső világítását, s az elsötétült sorokban ülő közönség Chopin gyászindulóját hallgathatta meg Thurzó Zoltán drámai hangulatú előadásában.

(Reggeli Újság, 2011. szeptember 27.)

Szombati-Gille Tamás

Utcát neveznek el róla

A váradi Helyi Tanács tegnapi ülésén döntés született arról: az egyik váradi utcát a néhai váradi zenetörténészről, Thurzó Sándorról nevezzék el.

A Nagyváradi Helyi Tanács tegnapi soros ülésén megszavazta, hogy a volt Vucskics százados (ma Timotei) utcát Ceyrat névre kereszteljék egy törökországi város után, emellett az egykori Nádasdy Ferenc (Vaporului) utca nevét Ronald Reaganre változtassák, a Késmárk (ma Ogorului) és az új Ceyrat utcákat összekötő útszakaszt pedig Thurzó Sándorról, a jeles nagyváradi zenésztől nevezzék el. A tanács tegnapi határozata révén visszanyerte egykori nevét a Barokk-palota kertje is, melyet ezentúl Schlauch Lőrinc-parknak neveznek majd. A számos utcanévváltozás mellett több villamos-, illetve buszmegálló elnevezését is megváltoztatták. Így például a központi megállót az eddigi Unirii megnevezés mellett Szent László-térként is fel fogják tüntetni, a Sztaroveszky (ma Magheru) utcai megállót Dacia-hídi megállónak hívják majd, a két váradi-olaszi megállót Olaszi-park és Olaszi-toronyblokk nevekre keresztelik, a Váradcsehi útnál lévő szőlősi villamosmegállót pedig Bisericuța, azaz Templomocska megállónak hívják majd. (...)

(Bihari Napló, Reggeli Újság, 2011. november 1.)

EMLÉKEZNEK

Sanyi bácsi

A mi drága „Sanyi bácsink” pótolhatatlan űrt hagyva maga után távozott el az élők sorából, mégis velünk van mindig, hiszen a Varadinum vonósnégyest Ő hívta életre 1989. november 15-én, ezért mi Őt magunk között csak apukának szólítottuk és azóta is így emlegetjük. Köztudott azonban, hogy az együttes egyik alapító tagja, valóban Thurzó Sándor József édesapja volt. Mi mindannyian lelkesen muzsikáltunk mindenféle felállásban az általa rendszeresen megrendezett havi kamarakoncerteken. Ő volt ezeknek a megálmodója és egyben a szervezője, városunk komolyzenei életének mozzgó rugója. Minden energiáját, hozzáértését, sőt még a család pénzét is arra áldozta, hogy értékes anyagot gyűjtsön azért, hogy minél gazdagabb, értékesebb, változatosabb valamint különlegesebb műsort tudjon összeállítani a szeretett és tisztelt közönség nagy örömeire.

Sok fiatalot foglalkoztatott, fedezett fel és indította el a művészi pályán, fáradhatatlanul tevékenykedett, és mindenhol ott volt ahol felcsendült a zene. Minden ilyen eseményről dokumentációt gyűjtött és ezt olyan rendben tartotta, hogy bárki hozzá fordult, és fordulhatott segítségért, Ő azonnal készségesen sőt önzetlenül segített. Ezt személyesen is tapasztalhattam, hiszen amikor a doktori dolgozatomhoz kerestem a forrás-munkákat hozzá fordultam, mint sok más zenész kollégám, mivel tudtuk, hogy gyűjteménye kifogyhatatlan kincsház volt, mind nemzetközi, mind hazai ismert, vagy még fel nem fedezett zeneszerzőkről mindent tudott és meg is osztotta velünk ezt a határtalan tudását. Thurzó Sándor egy két lábon járó enciklopédia és emellett remek Ember!

Találkozásaink megannyi élmény volt számomra, hiszen ma is szinte magam előtt látom és még hangját is hallom, amint ott ül a lakásban, ahová minden egyes húsvétkor hűségesen eljött locsolni és egy jót beszélgetni velem és édesanyámmal, aki szintén nagy csodálója volt emberi nagyságának, szerénységének és tudásának.

Mint a Nagyváradi Egyetem Zenei Karának a dékánja, hivatalos minőségben felterjesztettem a Polgármesteri Hivatal akkori elöljáróinak, hogy megkaphassa a Nagyváros Díszpolgára címet – amit minden bizonnyal megérdemelt. Szerettem volna, ha még örülhetett volna ennek az elismerésnek, de sajnos ezt már nem érthette meg, mert annak ellenére, hogy mindenki lelkesedett a gondolatért, valahol mégis elakadt a dolog valóra váltása. A Polgármesteri Hivatal létrehozott annak idején egy „Prima Primissimo” (Premiul de excelența) díjat és mivel az elbíráló bizottság elnökevé engem neveztek ki, az első díjat Ő kaphatta meg munkássága elismerése jeléül. Emellett sok más díjat és elismerést is kapott élete során, ami boldoggá tette, de mindezek ellenére végtelenül sőt példásan szerény maradt élete végéig. A nagy emberek már csak ilyenek.

Birtokában volt számtalan kéziratnak, amiket szorgalmasan és kitartóan gyűjtött, saját kezűleg lemásolva azokat, zenészbártaival játszotta ezeket, mintegy életet lehelve a papíron szunnyadó kottafejekbe. Utódai feladata kellene legyen, hogy ezt a felmérhetetlen kincset az emberek elé tárják, hiszen Ő mindenről pontos, kimerítő feljegyzéseket készített. Tudom, hogy mind a lánya, mind a fia, sőt az unokája is felosztották maguk között a feladatokat és tovább folytatják azt, amit Ő hosszú évtizedeken át az utóbbi időben előrehaladott kora ellenére is fáradhatatlanul és töretlen lelkesedéssel végzett. Meggyőződésem, hogy a Mennyrországból figyelmesen követ minket és meg van elégedve azzal amit lát, hiszen a nagyváradi zenei élet gazdag, változatos a hálás közönség nagy örömeire.

Dr. Marcu Ágnes,
egyetemi professzor

„A 2008-ban megüresedett kántori állás betöltésére a gyülekezet a legilletékesebb szakember segítségét kérte. Haló Porában is legyen áldott néhai Thurzó Sándor, a nagyváradi filharmónia egykori művészeti titkára, aki Stefan Tünde személyében kitűnő képzettségű és karakteres muzsikust ajánlott egyházközségünknek.” (Mátyás Attila: *A Nagyváradi Evangélikus Egyházközség története*. Nagyváros 2012. 24. old.)

Thurzó Sanyi bácsi

Thurzó Sanyi bácsi a hangszerek királynőjének mestere volt. Ő volt az, aki megszeretette velem a hegedűt és tanárom volt. Az első zenetanár, aki oktatott a hegedű kezelésében.

Mindez a hatvanas években történt, amikor Sanyi bácsi, a nagyváradai filharmonikus zenekarnak koncertmestere volt.

Igazi képviselője volt a komolyzenének, megtudta szeretetni ezt az igazán nehéz zenét, aminek az igazi szépségét akkor lehet felfedezni, miután megértjük.

Ekkor történik az is, hogy szellemi élményeink magasabb fokokra szöknek. Emlékszem, hogy segített megértetni az első szimfonikus költeményt, A. B. Smetana: Vltavá-t, amelynek elmesélte az irodalmi alapját.

Később bejutottam a nagyváradai Zeneiskolába, amit 1968-ban elvégeztem, majd 1974-ben a bukaresti zeneakadémiát. 37 éve oktatom én is a zenét, mint zenetanár. Több mint száz gyermeknek tettem én is hangszert a kezébe és nem kevésszer gondoltam nagy hála érzéssel Sanyi bácsira, első hegedűtanáromra.

Țigani Stefan
zenetanár

Emlékezés Thurzó Sándor zenetudósra

Tisztelettel és szeretettel emlékezem Thurzó bácsi megnyerően kedves egyéniségére. Több mint két évtizede voltam beszédes viszonyban, közösségi rendezvényeken, könyvbemutatókon találkoztunk általában. Mindig volt néhány kedves figyelmessége, kérdése az emberhez. Emberségességével, szerény érdeklődésével tiszteletet, tekintélyt váltott ki embertársaitól önmaga iránt. Két barátnőmmel volt szorosabb kapcsolatban. Patakiné Schmidt Magda zongoratanárnővel és Mărunțelu Ágnes énektanárnővel, kórusvezetővel. Őket otthonukban is gyakran felkereste. Telefonon viszont sohasem mulasztotta el az ünnepi,

azaz névnap-i köszöntőket, üdvözlőleveleket, jókívánásokat. Modorra példaadó volt, csak elragadtatással lehet nyilatkozni róla. Kora nem gátolta, hogy minden közösségi megnyilatkozáson jelen legyen. Meghökkenett egyszer, egy késő őszi (az is lehetséges, hogy kora tavaszi napon) sáros úton láttam közeledni a Garasos hídon az olasz ref. kultúrház felé egy könyvbemutatóra. Én a Lorántffy Zsuzsannáról nevezett iskolaépület felől jöttem óvatosan, mikor észrevettem és bevártam. Félelmetes volt az átkelés a híd csúszós útján, de Ő erre nem reagált. Derűsen üdvözölt s együtt igyekeztünk közös utunk felé. Ez az eset akkor nőtt még magasabbra a szememben, mikor megtudtam hol lakik. Voltam egyszer nála, műtét utáni lábadozása idején, egy-két hónappal halála előtt. Schmidt Magdával és a nála vendégeskedő hegedűművész nő budapesti barátnőjével. Nevére nem emlékszem. Apja a színházi zenekarban volt Thurzó bácsi kartársa. Meglepetésnek szánta a látogatást, kíváncsi volt, hogy Thurzó bácsi felismeri-e? És felismerte ötven év után. Megható volt találkozásuk. Thurzó bácsi természetesen derűjével üdvözölte, érdeklődött életvitele felől. A maga bajáról nem beszélt.

2007-ben Bartók Nagyváradon a helyi sajtó tükrében című, általa szerkesztett könyvből dedikált példánnyal is rendelkezem. Egy könyvbemutatón egymás mellett ültünk a Barokk-palota földszinti kistermében. Emődi János tulajdonában van fénykép róla.

Thurzó Sándor példamutató egyénisége nevelőértékű. Akik ismerték, szerették. Nevelőhatását utódai, fia, unokája életvitele bizonyítja. Folytatói a nagyvárad-i zenei élet életben tartásának. Elismerés és tisztelet illeti az egész Thurzó családot. Kérdemelen nyerte el a díszpolgári oklevelet. Családja is méltó a tiszteletre.

Tuzson Erzsébet
ny. tanárnő

Ötven éve ismertem...

Thurzó bácsit körülbelül ötven éve ismertem. Történt, hogy a Bábszínház bemutatta a János Vitéz című daljátékot, ahol a férjem, Schneider Gyuri volt a zongorista és Thurzó bácsi a zenei vezető. Egy alkalommal be kellett ugranom a férjem helyett (én a Zeneiskolában voltam zongorista) – ami nem is volt olyan könnyű feladat –, de szerencsésen SIKERÜLT! Akkor kezdődött a kölcsönös tisztelet. Ő már akkor is a világ legudvariasabb embere volt, és szerénysége, nagy tudása már akkor is megvolt! Azóta persze számtalan zenei eseményen találkoztunk. Én a Népművészeti Iskolában (Școală Populară de Artă) voltam 15 évig zongorista, majd a nagyszínházban hat és fél évig zongorista és a sportiskolában is szintén zongorista.

Úgyhogy volt alkalom sok zenei rendezvényen találkozni. Az újbárosi református templomban is sokszor megfordult Thurzó bácsi, ahol tíz évig én voltam az orgonista-kántor, majd öt évig a kórust kísértem orgonán.

Közben engem felkért, hogy lépjek fel a három hónaponként megrendezett, a Kolozsvár út 85. (Velencei Katolikus Kultúrház) alatti koncerteken és a Szakszervezetek Művelődési Házában, a havonkénti koncerteken. Hozott kottákat is, de szabadon is választhattam, hogy mit játszom. Ezt évekig meg is tettem.

A férjemet meglátogatta a betegsége alatt! Nagy tisztelettel beszélt apósomról, Schneider Tóniról (Antal), aki a filharmóniában volt vezető zenész, és apukámról, Széles Gáborról, aki a Nagyváradai Amatőr Színjátszás fénykoráról írt könyvet. Sok alkalommal találkoztak, szerepeltek együtt. Mindkettőjükről azt mondta, hogy nagyszerű emberek voltak.

Örülök, hogy a család tovább viszi és megőrzi a hagyományokat, ami szerintem egyedi az országban! Nagy tisztelettel sok-sok sikert kívánok továbbra is.

Schneider Mária

In memoriam Thurzó Sándor

Jó érzés, öröm töltött el valahányszor összetalálkoztam Thurzó Sanyi bácsival a művelődési rendezvényeken. Számomra tudatosan és tudat alatt is egy csodálatos neveltje, értelmiségi képviselője volt – már az utolsók között –, a nemzeti sorscsapásaink nyomán rég letűnt korszellemnek, gyermekkorom, szüleim és barátaink, s az őket megőrző nemzedék korának, mely közel állt a lelkemhez, mert vezérfonala az erkölcsiség elve volt.

Kihúзва, egyenesen kellett tartania vállát, jelezve vállaljuk, amit mondtunk. Egyenes gerinccel szembe nézve kellett állni, jelképezve, épp ilyen egyenes, erős és hiteles, amit ígérünk és fogadunk. Az adott szó szent volt.

Az értelmiségi feladatának érezte, hogy nemzete, közössége javára, felemelésére szívvel-lélekkel munkálkodjék. Ezt a cselekvési elvet megőrizték lankadatlanul gyászos nemzeti sorsfordulóink után is, csak már fárasztóbban, önfeláldozóbban. De akkor már úgy: „Ahogy lehet!”

Ez látszott messziről is világosan, ennek a kornak szülöttje és neveltje volt Thurzó Sanyi bácsi, amikor az értelmiségi elitnek erkölcsi tartással, elkötelezett odaadással végzett értelmes cselekvéssel kellett hitelt kiérdemelnie közösségében. Ezért is szerzett tudatalatt is egyensúlyteremtő örömet, amikor a rendezvényeken gyakorta találkoztunk. Mert a fent említett értékek cselekvő és jeles képviselőjeként megnyugtatóan megtámasztotta hovatartozási tudatomat, közösségemmel való egységérzésemet abban a már külső, de belső tényezőktől is zavarossá vált történelmi folyamatban, amikor az a cél, hogy elveszítsük, feladjuk közösségünk egységét, értékeit, hagyományait, az egymással összekötő szálakat, erőnket, létünket.

Thurzó Sanyi bácsi életét egy fáradhatatlan, lankadatlan tűző cselekvés és szeretet fűtött, a zene, a közössége, az emberek iránt. Ennek a nagy tudású, bölcs embernek meghatározó volt a szerénysége. Nem sikerült előre köszönni Neki, bárkit megtisztelő szavakkal, udvariassággal, szeretettel kezelte. Akár a Keleti bölcsességben, ahol a lovas köszöntötte a gyalogost, a

gazdag a szegényt, a tanult a tanulatlant, bizonyítva ezzel, amivel rendelkezik, kiérdemelten, megküzdve szerezte, és példájával vívta ki a tiszteletet. Csak az tartja fenn az orrát, aki minden érdem nélkül kaparint meg bármit is.

Hajlott kora ellenére minden művelődési rendezvényre eljárt, egyenes tartásával, pallérozott modorával, méltóságot adó és másokat megtisztelő sötét öltönyében ma is magam előtt látom.

Soha nem panaszkodott. Épp Ő vallott bátorító elveket finom kis mosollyal, a bölcsesség derűjével, humánusával arcán és szemében. Így nem sajnálatot, hanem tisztelő csodálatot váltott ki például szolgáló önfegyelme, bölcs időskori életvitele nyomán. Volt benne mindenki felé valami atyai, édesapai melegség. Néha előfordult, hogy fia, Sanyika hatására én is úgy szólítottam családiasan: „Apuka”, ahogy ő emlegette.

Ha nem is mindig fogalmaztam meg magamnak, de tudatalatt bennem élt, hogy egy messzi-messzi századokba, egész az Árpád-korba visszanyúló, történelmi nevű, hazájának számos jeles embert adó család vérvonalát viszi tovább. Őseit megtisztelve nemesen végezte feladatait és adta tovább, láthatóan, ezt a „noblesse oblige” elvet gyerekeinek, unokájának.

A város kiemelkedő, meghatározó értelmiségei sorában volt még nemrég Ő is, akik mellett, mi közemberek, megilletődötten haladtunk el és köszöntöttük, mert a váradi magyar közösségi és művelődési élet attól volt váradi és a miénk, mivel ők voltak és tettek, alkottak. Így láttam sorban Várad utcáin a már megroskadt Tabéry Géza író, az Ady Múzeum létrehozóját, egyszerű faragó alkalmatosságával ácsorogni megrendelőkre várva a Park Szálló előtt a Fő utcán, az idős Mottl Románt, a botjával, hosszú ősz hajjal sétáló Horváth Imrét, a Bartók-tanítvány Fischer Stefániát, Diósszilágyi Ibolyát, Tolnay Tibit, a jelenben Csernák Emília tanárnőmet, Tempfli József megyés püspököt, Kristófi Jánost, a festőművészt.

Nagyon tiszteltem Thurzó Sanyi bácsit, mindvégig kölcsönös szeretetben, tiszteletben vezetett szép családi életéért, ami keveseknek sikerül. Szerintem épp ez a mércéje, ismerve a nagyszerű embereknek, a jóemberségnek Margit nénit életében és

elvesztése után is mindig úgy emlegette: „a drága feleségem” és ezt a két szót úgy is ejtette ki, amilyen tartalmat hordoznak. Elvesztése nagy megpróbáltatás volt számára.

Nem sokkal ezután egy régebbi fényképet találtam itthon, amelyet a tragikusan fiatalon elhunyt Ridzyk Gyöngyi zongoraművész és -tanárnő édesanyjától kaptam lánya emlékére. Gyöngyikével halála előtti években ismerkedtem meg, mély lelki barátság alakult ki köztünk. A fénykép koncert utáni felvétel lehet. Rajta Margit néni fiával, Sanyikával, Gyöngyike, Papp Magda, Alfatter Otília, egyéb ilyen zenei személyiségek. Lemásoltattam, levél kíséretében postán elküldtem Sanyi bácsinak. Nemsoká jött is a melegsavú köszönő, egyben mély fájdalomt éreztető borítékos válasz.

2004-ben Édesanyám emlékére a magyar néprajzi területeket felölelő saját készítésű hímzéseiből rendeztem kiállítást a Lorántffy Zsuzsanna Egyházi Központban. A vendégkönyvből Thurzó Sanyi bácsinak azokat a sorait idézem, ahol szeretett társa elvesztése fölött búsong és emlékével él: „nem tudtam ellenállni annak az érzésnek, hogy a kiállítás alatt, gondolatban, lélekben ne egy legyek megboldogult drága Feleségemmel. Ő is egy életen át szórakozott a kézimunkával (gobelin). Kiállítása is volt. Megható volt, hogy lélekben Vele lehettem az Önök kiemelkedő eseményén is”.

Személyre szabottá tudta tenni ismeretségeit. Meg tudta érteni a másikat, azonosulva vele. Egyik alkalommal egy írásomat adtam oda elolvasásra a családomat ért tragikus sorsról 1956-tal kapcsolatban. Természetesen, elolvasta, s amikor visszaadta, átérzéssel bizonyította a másokra való odafigyelést, megértést, ami nagyon sokat tesz emberi kapcsolatok szilárdulásában, biztonságában. Megértve a másikat, egy kicsit közössé tesszük a fájdalmat, gondot, és ezzel kicsit segítünk elhordozni a másinak. Ezt tette a drága Thurzó bácsi is. A hangja is, szokásos udvariassági kifejezései a fülemben vannak: „Tetszik tudni, kérem. Teljes egészében megihatott a kedves bátyja sorsa. Hogy is tetszett tudni megírni? Tessék elhinni, hogy végig sírtam.”

Thurzó bácsi alakját felidézve, nyomorúságokon is felül-emelkedni is képes, tiszta, karizmatikus ember képe körvonalá-

zódik előttem. Ilyen a szent ember. Mert más a minősége. Rá gondolván, Ő nekem nem múlt, csodálatos szellemisége folytán örök jelen marad. Mindenkinek széttosztotta önmagát!

Bartos Elekes Ildikó

Legyen áldott Thurzó bácsi emléke!

1959-ben mint fiatal brácsás indult be a pályafutásom a nagyváradai állami filharmónia szimfonikus zenekarában. Mint fiatal kezdő, tele lendülettel és energiával, de mégis nem tudva, hogy idősebb kollégáim hogyan fogadnak majd, léptem be az első próbára. Rövidesen minden aggodalmam elmúlt, és ebben nagy szerepe volt Thurzó Sándornak, akiben egy igaz embert és művészt ismerhettem meg. Szükségem volt az Ő bátorító szavaira és ezt meg is adta nekem, figyelemmel kísérve az én szakmai fejlődésem.

A váradi zenei élet ismerője volt. Szerette és tisztelte Őt mindenki, aki ismerte őt mint hegedűst, mint zenetörténészt. Kétségtelen, hogy nem sokan vannak akik Nagyváradon többet tettek volna le a szimfonikus zene asztalára, mint Thurzó bácsi.

Emlékszem, fiatal koromban sokat mesélt nekem Sanyika fiáról, aki akkor még egyetemista volt. Minden álma teljesült, amikor fia a nagyváradai filharmónia muzsikusa lett, és megélhette, hogy méltó örökösként folytassa azt, amit Sanyi bácsi elkezdett.

Méltó Ő arra, hogy tisztelettel emlékezzünk azért a hatalmas munkáért, amit a zene asztalára tett.

Dan Şuta

L-am cunoscut pe Dl. Thurzo

Au trecut mai mult de 30 de ani, de când am avut bucuria să-l cunosc pe acest Om minunat. L-am văzut prima dată la un concert susținut de Corul Hilaria în sala Casei de Cultură a Municipiului (Arlus), în anul 1975.

Stătea în primul rând. L-am remarcat figura unui om blajin, plăcut, adorabil. La finele concertului a venit să-l felicite pe maestrul Miron Rațiu, care era dirijorul corului, avându-l ca secund pe unul din cele mai prolifiche figuri ale artei muzicale orădene din a doua jumătate a secolului trecut, regretatul profesor Avram Geoldeș. Din acel moment nu am văzut vreun concert, la care am participat fie ca spectator sau direct implicat, la care să nu-l văd pe Dl. Thurzó. Obișnuia că la terminarea programului să solicite denumirea lucrărilor și a compozitorii, bine înțeles felicita pe toți cei prezenți pe scenă cu o apreciere încurajatoare, pe care numai oamenii înțelepți o pot face. Când formația, în care eram implicat se afla pe scenă, imediat la final venea direct la mine mă îmbrățișa, spunând „a fost splendid”, probabil că era și ușoară exagerare din partea lui, dar cu siguranță că vroia să creieze bucurie în rândul coriștilor. După ce felicita pe toți cu un gest de îmbrățișare, mă atenționa să nu uit să-l dau programul (piese, compozitori).

Am simțit de la început că manifesta o simpatie față de mine. Aceleași sentimente nutream și eu față de dânsul. Nu pot să uit că nu-l mai întâlnesc pe stradă, nu pot să uit că nu-l mai văd în concertele Filarmonicii în primele rînduri în partea dreaptă lângă fereastră. L-am iubit mult. Îmi este dor de Dl. Thurzo.

Am arătat în aceste rînduri pasiunea extraordinară de documentare și cunoaștere a tot ce înseamnă cultură, artă, în acest municipiu pe o îndelungată perioadă.

Îi revine o sarcină de onoare bunului meu prieten Alexandru Thurzó fiul, să pună în rînduială acest vast material lăsat de bunul său tată. Am ferma convingere că va fi o adevărată enciclopedie la finalizare.

Zamfir M. Trandafir

Fie-i țărîna ușoară!

L-am cunoscut pe domnul Thurzó Sándor, om artist, mare muzicolog, violonist de categoria I-a.

Aproape contemporan cu bunicul meu, Francisc Hubic care l-a apreciat la toate manifestările muzicale ce au avut la în acea perioadă și la diferite simpozioane culturale, bunicul avea numai cuvinte de apreciere de laudă despre marele muzicolog, prieten, pe care-l elogia mereu la toate serbările culturale.

A cântat în orchestra sa în cor, ca violonist, muzicolog, prezent la repetiții alături de fiul său, domnul Thurzó Sándor junior, cântau împreună la diferite ceremonii muzicale, erau aproape întotdeauna nedespărțiți (ca tatăl și fiul). Bunul Dumnezeu să-l odihnească în pace, iar noi cei rămași să-l păstrăm un moment de reculegera.

Seche Eugenia

Thurzó Sándor, a szerény zenetudós

Gyakorta elfelejtkezem a szomorú és sajnos igaz valóról, Sanyi bátyám már nincs közöttünk. Látni vélem magas, kissé görnyedt alakját az utcán, várva, hogy mosolyogva köszönt, testvéri öleléssel, kézfogással, csókkal. Megint a még működő tompalátó szemed csapott be, szidom magamat, ám az örökre megvakult másik szememmel és lelkeimmel látom Őt, és fülemben felcsendül kedves hangja. Idős korában is friss szellemmel követte szeretett városa zenei eseményeit, ám a kultúra más ágaira is kiterjedt a figyelve. Gyakran úgy jellemeztem magamban, Thurzó Sándor a váradi két lábon járó lexikon. Főleg a Váradhoz kötődő zenei események ismeretében volt verhetetlen, de más történetekről is tudott mesélni, mert nemcsak tanítómester volt, hanem hihetetlen tudású ember. Különös érdeme, hogy nem felsőszégesen közölte a tudnivalókat, hogy attól a közönséges halandó úgy érezze, milyen buta és műveletlen, hanem lelkesen, boldogan, hogy van, akivel megossza

tudása kimeríthetetlen fonalát. Nem volt szakbarbár, mert érdekelte minden, ami váradi, színház, könyvkiadás, történelem, időjárás és persze a család, nem is szólva az egészségéről.

Mikor időleges vakságom okán hetekig hiányoztam a közéletből, egy hideg téli délelőtt éppen egy barátnőm olvasta fel a napilapok híreit, mikor csengettek s az ajtó előtt Thurzó Sándor állt. Eljött meglátogatni és lelket önteni belém, hogy meg fogok gyógyulni. Az elrontott debreceni műtétek után biztatott, Bécsben meg fognak gyógyítani! Addig is igyekezzek megbékélni a helyzettel, mert a most után jó következik!

Gondoljak csak Beethovenre, aki viszonylag fiatalon süketült meg és csodálatos zeneművei legtöbbször nem is hallhatta! Így biztatott, szinte szuggerálta, hogy szerinte minden jóra fordul rövidesen... Igaza lett, mert a pár hónap múlva elvégzett műtéttel megreparálták a maradék szememet.

Legyen áldott emléke, hiszen jóslata bevált. Mikor „vakvezető” nélkül először találkoztunk a hangversenyen, állítom úgy örvendett a gyógyulásomnak, mintha a legközelebbi rokona lettem volna.

Azt mondják, nem hal meg az, még ha nem is él, akire szeretettel gondolnak. Thurzó Sándor még a testi elmúlás után is él, hiszen sokunk szívében eleven az emléke.

Józsa Piroska

Áldott legyen emléke, pihenése csendes!

Thurzó Sándor halálának egyéves évfordulójára emlékezünk, szeptember 21-én.

Mit jelent számomra e jeles kutató? Egy hűséges jó barátot, aki önzetlenül segített minden városáért tevékenykedő művészt, tanárt, kutatót, szervezőt. Őszintén örült a sikereiknek.

Engem, mint Váradra hazatérő fiatal zongoratanárt nagy szeretettel fogadott, és első találkozásunk alkalmával beavatott zenei műhelyének terveibe. A cél: városunk zenei nevelése, különösen a fiatalságot akarta megismertetni az élő, haladó zenével.

Ezért állandó kapcsolatban volt a Zeneiskola tanáraival. Sokat segített a művek beszerzésében, szerzői esteket szervezett szinte havonta. A meghívottak személyes megjelenésükkel, saját gondolataikat közölve, hitelesebben közeledhettek a művek valódi tartalmához. Így sok ősbemutatót rendeztek, addig elő nem adott műveket eljátszva. Felkutatta elismert zeneszerzők városunkban még nem játszott műveit és fiatal előadó muzsikuskal adatta elő.

Mindig lelkes, bizakodó hangulatot árasztott maga körül, mintha nem lett volna része kora sokszor válságos időszakának. Családja minden tagja professzionális vagy amatőr fokon muzsikált. Felesége szép szoprán hangjával, fia brácsaművész, unokája zongorajátékával és szervező munkájával folytatója Thurzó Sándor, az utódok által nagyra becsült értékes munkájának.

Schmidt Magdolna

Mosolygós, halk szavú ember...

Ha felidézem Thurzó urat, kedves, mosolygós, halk szavú emberre emlékezem, kinek a jóság és intelligencia ült ki az arcán. Emlékezni is jó e személytelen, durva, pénzorientált világunkban, de fájó, hogy vele, eggyel megint kevesebben vagyunk, s nem akárkivel, ma, amikor lámpással kell EMBERT keresni, kit csupa nagybetűvel írunk le.

Talán a Zeneiskolában láttam meg először szerény, kedves beszélgetős emberként. Több évtizede vittem a lányomat cantóra és zongora órára a Zeneiskolába. A varázslat a zene iránt már az udvarra érve elkapott bennünket. Ácsorogva hallgattuk Avram urat hegedülni, aztán tisztelt osztálytársnőm is, vagy a gyerek tanára, Magyar Zsuzsa zongoraművészt (a Városi Művelődési Házban hallhattam tőle Beethoven A tavaszi szonátát).

Thurzó urat annó sokszor olvastam az újságban, a Szent László-templomban (...)

Egy képzőművészeti kiállításon beszélgettünk, lenyűgöző volt a kedvességével, kérdezte szeretem-e a zenét. Mondtam, hogy

szakértő nem vagyok, de kedvencem Bartók: Este a székelyeknél, Egmont nyitány, vagy több szerelmi kettős operákból, Enrico Bocelli stb. (...) Felejthetetlen találkozás volt az evangélikus templomban fellépő debreceni Camerata Felix kórus. Tuduka tanár úr megkérte Thurzót, értékelje a kórust. Ő azt felelte nem szép, hanem „borzasztóan szép”. Hála Istennek sokszor hallottam Thurzó Sándor úr fiát is, aki szintén (fayr play) szuper jellemű ember, segítőkész kedves, szerény.

Gazdagabb lettem, hogy távolról is ismerem őket. Kitartásuk, szorgalmuk példamutató, irányjelző a felnövő nemzedéknek.

Cernău Ilona
nyugdíjas

Thurzó Sándor emlékére

Ha egy „szerelmi” háromszög két szöge a zene és Nagyvárad, akkor a harmadik szög nem lehet más, mint Thurzó Sándor. Nem volt olyan zenei esemény a városban, hogy Thurzó bácsi ne lett volna jelen.

Tevékenysége nagyon sokoldalú volt. Szervezett, ösztönzött, elemzett, írt, gyűjtött, rendszerezett akár a többi zenetudós.

Személyes találkozásom Vele csak közvetetten kapcsolódott a zenéhez, ugyanis egy semjéni ismerősöm kért tőlem egy Fráter Loránd-plakettet. Akkor még kezdő sem voltam a számítógép kezelésében, így az internettől még távol állva Thurzó bácsihoz fordultam segítségért. Nemcsak, hogy korabeli fényképeket és rajzokat, hanem teljes körű elemzést kaptam a „Nótás kapitány” személyéről és zenei pályafutásáról.

Ez alkalommal személyesen felkerestem Thurzó bácsit, így láthattam a páratlanul gazdag, zenével kapcsolatos dokumentációs anyagát, egy zsúfolt könyvespolcon. Olyannyira felkészült volt, hogy meglepetésemre még a testvérem (Deák Endre nagy-károlyi zenész) Arany János és a zene című dolgozatát is alaposan ismerte.

Mégis legmeghatóbb emlék az a tisztelet és szeretetteljes érdeklődés maradt, melyet irántam tanúsított rövid, de gyakori

találkozásunk alkalmából, melyek előtt és után megszoríthatam hangszersimogató, puha kezét.

Deák Árpád
szobrászművész, tanár

Meleg, lelki értékeivel dominált

Ha jól tudom, a zenészeknél van egy kedvenc szó. Az „ambazsur”. Ezzel a szóval jelölik azt a tónust, ahogy a zenész a hangszerhez közeledik, s a tónus melegségével szinte a hangszer lelkébe és lényegébe hatol.

Thurzó Sándorral kapcsolatban, első percben ez a meleg emberi tónus ütött meg, olyan volt hirtelen emberi nyitottsága, mintha mindig ismertük volna egymást. Ez a sugárzó bizalom, olyan fokra emelkedett, mintha kezébe vette volna az embert, mintha felemelte volna, hogy az adódó problémát együtt oldják meg és együtt lépjenek be az ő rajongó világába.

Ez a világ a lelkesedésből állt.

Nem csak a művészet minden műfajáért, hanem a zenén kívül minden felemelő emberi tettért, közösségi akcióért magával ragadóan, szuggesztíven tudott rajongani, ami által lelkesedése valósággal ragályossá vált.

Az 1960-as évek közepe felé kerültem különösen közeli viszonyba, egy nagyszerű váradi festő, Macalik Alfréd kapcsán, akinek egyéni kiállítását rendeztem, s aki a festészet mellett, zongorista és zeneszerző is volt. Thurzó Sándorral együtt sok kellemes, a művészetben elmélyült órát töltöttünk Macalik Alfréd mester műtermében, a festő zongorajátékát hallgatva.

A másik maradandó emlékem volt, hihetetlen hagyománytisztelete és értékmentési vágya. Nem csak a zeneszerző Bihari Sándorra, s a Váradon született zenei értékekre figyelt, de érzékeny volt a képzőművészet világára is.

Többször jött hozzánk spontán, meglepetés szerű módon, régi, elfelejtett idők kiállításainak katalógusaival kedveskedve nekünk.

Úgy szoktam mondani, egy művészembernek három domináns jellemzője van, ami a művészethez feltétlenül szükséges: a vérmérséklet lüktetése, a szenzorialitás megérzései, valamint a lélek melegsége. Úgy érzem, hogy Thurzó Sándor a sokoldalú nagyszerű zenész és közösségi ember, elsősorban meleg lelki értékeivel dominált, ami lelkileg kiüresedett korunkban a legnagyobb emberi és művészi értéké válik.

Jakobovits Miklós
festőművész

Lényéből emberszeretet sugárzott

Örök mosoly ült jóságos arcán, kézfogása erős volt és határozott. Mintha saját nagyapám jött volna szembe velem, ezt éreztem, valahányszor találkoztam Thurzó bácsival. Különböféle rendezvények állandó vendége volt ő, amíg bírták a lábai, lassan, botjára támaszkodva, hűségesen eljött, s amint meglátott, hangosan, illedelmesen rám köszönt. Volt úgy, hogy elszégyelltem magam amiatt, hogy nem volt elég időm végighallgatni őt, egy-egy konferencia vagy kulturális esemény előkészületei sürgettek. Aztán megálltam, és jóságos mosolyába nézve, kissé megpihentem, néhány szót váltva, szinte energiát merítettem tekintetéből.

Lényéből emberszeretet sugárzott, a jóleső türelem ebben a felgyorsult világban és a mérhetetlen zenetudás, ami lételeme, életcélja, feladata volt.

Tavaly óta a mennyei muzsikások tábora gazdagítja, de kedves alakja még most is hiányzik, mindannyiunknak.

Tóth Rozália,
Tőkés László EP-képviselő irodájának munkatársa

Ars longa

Találkoztam a Művészettel. Úgy isten igazából, fizikai valójában, hús-vér teljességében. Ha csak jelképes, átvitt értelmű találkozás lett volna, akár meg sem említeném, hisz nincs olyan ember, akinek életében ne esett volna meg ez a találkozás – legföljebb nem tudatosította a véletlen összefutást. De nekem szerencsém volt: az ars longa megmutatkozott a vita brevis-ben. Nem Apolló, nem a múzsacsapat vagy netán a kilenc hölgy egyikének vagy másikának mitológiai valójában toppant élém, hanem egy törékeny öregúr alakjában ragyogott fel.

Thurzó Sándort szólították 2004 decemberében a Nagyváradi Színház színpadára, hogy a Kiválósági Díjkiosztó Gálán egész életműve jutalmaként üssék jelképesen excellenciássá. Elhangzott a laudáció, átnyújtották a díjat, Euterpé főpapján lett volna a sor, hogy röviden összefoglalja a zene szolgálatába állított életét, ezzel köszönve meg a városvezetőség elismerését. Előtte elhangzott már egy sor köszönet a különböző kategóriákban – nagy részük vidám, felszabadult mondatsor, melyben nem is igazán sikerült titkolni az ellenjelölteket „legyőző” örömet.

Thurzó Sándor belenézett a közönség hasonló szavakat váró tekintetébe, majd elcsukló hangon csak annyit mondott: Nu pot vorbi, că sunt foarte nervos. Sarkon fordult és kiment. A teremben felzúgott a taps, az Igazi Művészet méltó ünneplése. Ez a zsigeri szerénység, ez volt az ars longa megmutatkozásának a pillanata. A Művészet öröklétre születésének ritka kegyelmi momentuma.

Molnár Judit

magyartanár, fordító és könyvszerkesztő, közíró

A zeneművész emlékére

1971-ben, amikor néhai férjemmel, leányom édesapjával, Szabados Lászlóval (aki szintén az Állami Filharmónia alkalmazottja volt) még a jövőt terveztük, az első család, akit bemutatott a baráti köréből, a Thurzó család volt.

Margit asszony egy ízletes vacsorára hívott meg bennünket, ahol szíves fogadtatás és jó hangulat fogadott. Természetesen az esküvőnkön is díszvendégek voltak.

Ettől kezdve Sanyi bácsi gyakori vendég volt házunkban, így bizonyos értelemben része volt mindennapjainknak.

Nagyon szerette a művészet minden ágát, és értékelte, hogy foglalkozom képzőművészettel. Több apróbb megbízást is kaptam tőle. Élete fő mozgató ereje, a zene minél szélesebb körbe való terjesztése. Önzetlenül és fáradhatatlanul szervezte a kamarakoncepteket, pártolta a fiatal tehetségeket. Remekül jó apa és nagypapa volt, harcolt a családjáért. Büszke volt Sándor fiára, gyakran emlegette fia nemzetközi hírnevét. Örülök neki, hogy Zoltán unokája (Thurzó Zoltán zongoraművész) folytatja Sanyi bácsi szervező munkáját.

A Thurzó család tagjai Sándor bácsi, Margit néni és Sándor (brácsaművész) önzetlen jó kollégái voltak férjemnek, ugyanis súlyosbodó szembetegsége miatt problémái voltak és ebben a család sokat segítette, amiért utólag is köszönetet mondok. Ötletekkel hozzájárult a Tibor Ernő Galéria kibontakozásához.

Sanyi bácsi soha nem mondott rosszat senkiről, nem sikerült soha a koncert végeztével egy-egy kritikát kicsalni belőle, mindig mindenkinek megtalálta a jó oldalát. Néha egy koncert szünetében mellé ültem, és azt mondtam neki, hogy jöttem fiatalodni. Ezt én komolyan is gondoltam, mert pozitív gondolkozása és optimizmusa valóban üdítően hatottak.

Eltávozása nagy veszteség volt. Mindig szeretettel fogok emlékezni rá.

Bányai Szabados Katalin

Emlékezés id. Thurzó Sándorra

Nehezen találom a szavakat, amikor egy olyan kiemelkedően különleges emberről kell beszélnem, mint Thurzó Sándor zenetudós.

2004 nyarán ismerkedtem meg Thurzó bácsival, amikor a tizedik osztályt végeztem a váradai Művészeti Líceum kántó és zongora szakán. Az egyik kolléganőm, Szabó Annamárián keresztül ismerkedtünk meg. Annamária már részt vett a Thurzó bácsi által szervezett szerdai koncerteken, a Partiumi Egyetemen, de szüksége volt egy korrepetitorra, ezért fordult hozzám, én pedig boldogan vállaltam, hogy kísérjem, mivel szerettem a fellépéseket és mindent, ami a zenével kapcsolatos.

Az első fellépésünk 2004 júniusában volt. A nyári szüneteket kivéve, azóta (hét éve) én szinte minden hónapban felléptem a Thurzó bácsi által szervezett koncerteken, mint zongorista, énekes, korrepetitor, vagy mint zeneszerző.

Számomra Thurzó bácsi egy különleges ember marad, a zenészek csapatával együtt, akikkel az évek során együtt fellépünk, sok olyan élményt és tapasztalatot nyújtottak, ami nem sok ember számára válhat valóra.

Thurzó bácsi korát nem mutatva, lelkesen szervezte a koncerteket, úgy a Partiumi Egyetemen, a Szakszervezetek Művelődési Házában, a velencei Katolikus Kultúrházban, vagy máshol. Mindenkihez volt egy jó szava és engem mindig biztatott és sok jó tanácsot adott a zene terén, amiért mindig hálás leszek Neki. Minden hónapban adott egy új kottát, amit a következő hónapban adtam elő. Körülbelül ötven zongoradarabot kaptam a hat év során, amelyeket az előbbi helyeken adtam elő (többnyire Liszt Ferenc - zongoraátiratok).

Ezek az évek olyanok voltak számomra, mint egy önképző kör, amelyet Thurzó bácsi vezetett, de bármikor meghallgatott, ha volt saját véleményem, vagy ha én választottam egy darabot, bátorított. Ami a legjobban tetszett a koncerten, a zenészek közötti baráti hangulat, mondhatni családi környezetben érzi magát az ember, így a fiatal zenészek legyőzve az izgalmat, felléphetnek és fejleszthetik magukat, Várad legjobb tanárai, művészei körében.

Thurzó bácsi egy szerény, figyelmes ember volt, aki szerette a pontosságot, ugyanakkor hatalmas zenetudással rendelkezett és minden zenemű, amit adott, egy rövid bemutatóval mellékelte. Beszélt a mű keletkezésének eredetéről és a zeneszerzőről, ami nagyon fontos egy zenésznek ahhoz, hogy megértse a mű mondanivalóját, majd pedig az előadásban átadja azt, amit a zeneszerző átélt és ki akart fejezni a mű által. Támogatta a magyar váradi és nem váradi zeneszerzőket is. Váradi magyar zeneszerzők művei közül játszottam zongorán és énekeltem Imrik Kornélia: Magyar népdalokat, vagy Andrászi Ede: Éjféli dalát. Más magyar zeneszerzők művei, amelyeket Thurzó bácsitól kaptam: Liszt Ferenc, Bartók Béla. A velencei kultúrházban Bartók Béla halálának 60. évfordulója alkalmából tartottunk Bartók-estet 2005 szeptemberében.

Thurzó bácsi a zeneszerzéssel kapcsolatban is biztatott és sok művemet előadtam az általa szervezett koncerteken, vagy dedikáltam a brácsaművész fiának.

A Horváth Imre centenárium alkalmából felkért, hogy írjak Horváth Imre versekre egy dalciklust, szoprán és vonós-triókra, amelyet 2006 novemberében adtunk elő a Wenzel Pichl trió kíséretében az Ady Központban. Az utolsó mű, amit Thurzó bácsi adott nekem, az egy Liszt-Schubert zongoraátírat: „Das Wirthaus”. Arra ösztönzött, hogy elemezzem Schubert dalát, majd pedig Liszt zongoraátíratát, ezzel is tanulva a zeneszerzés fortélyait. E művet 2009. november 28-án játszottam el a Szakszervezetek Művelődési Házában. Sajnos ezen a koncerten már nem tudott részt venni.

Thurzó bácsi egy nemes lelkű ember volt, aki a zenének élt és próbált mindenkit a jóra ösztönözni. Sajnos ő már nincs köztünk és nagyon fáj, hogy egy ilyen értékes embert elvesztett Várad. Én azóta is részt veszek, és még biztos hosszú évekig részt fogok venni a koncerteken, amelyeket ma már Thurzó bácsi fia és unokája szerveznek. Ő mindenkinek hiányzik, hiszen ha több ilyen ember lenne a Földön, biztos jobb lenne a világ. Köszönök Neki mindent, a sok szép kottát, a segítséget a fellépések során...

Thurzó bácsi örökre az emlékemben marad.

Réthy Brigitta

A tanár úrra emlékezve

*„Szóljak bár emberek vagy angyalok nyelvén,
Ha szeretet nincs bennem,
Csak zengő én vagyok, vagy pengő cimbalom,„*

Valahányszor Thurzó Sándor tanár úrra gondolok, mindig Szent Pál Korintusiakhoz írt leveléből a Szeretet himnusza ezen sorai jutnak eszembe. Úgy érzem, a Tanár úr birtokosa volt annak az égi adománynak, amit úgy hívnak, Szeretet. S ez a szeretet kisugárzott elsősorban a családjá felé. Sok szeretettel beszélt a fiáról, az unokájáról. Örült, hogy a zenei pályán tudhatja mindkettőt, hiszen a zene iránti szeretete, érdeklődése jellemezte életét. Ki tudná megmondani, hány fiatal indított el a zenei pályán, keltette fel érdeklődésüket a zene iránt? Megszámlálhatatlan koncertet szervezett. Nem volt olyan zenei esemény, melyen ne lett volna jelen. Örült, ha adhatott a zenei képességeiből.

Sokat tett városunk zenei életének fejlődéséért. Szerette az embereket, rendkívül udvarias és tisztelet adó volt. Nem tudott úgy elmenni az ismerősei, barátai mellett, hogy néhány kedves szóval ne köszöntse Őket. Magam is abban a kitüntetésben részesültem, hogy ünnepek, de még a névnapom alkalmából is telefonon jókívánságaival köszöntött. Most is fülemben cseng a mondása – hiszen tudom, sok elfoglaltsága volt –, de azt mondta: „Akit szeretünk, azt tiszteljük is”.

Drága Tanár úr! Bizonyára oda fent az angyalok muzsikája veszi körül. Közben letekint és lélekben velünk van a koncertek alkalmával. Szinte látom lelki szemeimmel a Barátok templomában, a koncertek alkalmával. Leül az első padba és gyönyörködik a Vonósnegyes játékában.

Megköszönjük az Jóistennek, hogy éveken keresztül velünk volt, hogy talentumát annyi emberrel megosztotta.

Nem feledjük, emlékét megőrizzük, hiszen a szeretet és a tisztelet mindvégig megmarad.

Stelli Olga

Thurzó bácsitól én sohasem szakadtam el

Thurzó Sanyi bácsit már nyolcéves koromtól ismertem, ugyanis nála kezdtem el tanulni hegedülni nyolcévesen. Sajnos ez a tanulás nem tartott sokáig az én hibámból, talán, mert ez a hangszer akkor még nem fogott meg igazán. Így a szüleim később vettek egy zongorát és talán itt egy kisebb sikerem is lett.

Akkor én gyerek fejjel úgy éreztem, hogy Sanyi bácsi túl szigorúan áll hozzám a tanulásban (amiben azt hiszem egy kicsit volt is valami).

Aztán úgy hozta az élet, hogy kb. ötödikes lehettem az akkori Mogyorós iskolában, ahol egy kedves énektanárnőnk megszervezte, hogy a mi iskolánkban vasárnaponként a filharmónia zenekara játsszon nekünk.

Ez volt a meghatározója, hogy már mindjárt 55 éve, kisebb kihagyással (vidéken dolgoztunk, a férjem ott volt orvos) járok a filharmónia koncertjeire.

Így most visszagondolva, Thurzó bácsitól én sohasem szakadtam el. Ugyanis mikor már gyermekem is lett, Sanyi bácsi már csokolomot köszönt nekem és én természetesen csokolommal köszöntöttem egészen az élete végéig. Sőt, ha koncertre mentem mindig úgy kértem a jegyet, hogy Thurzó bácsi mellé adják.

Nagy beszélgetések voltak a szünetekben, ahol mindig megtisztelt a fia is, az ifjabb Thurzó (aki osztálytársam volt). Rengeteget tanultam tőlük a művészekről és persze a zenéről.

En magam egy pár éve muzsikát szervezek a lakásomban, amit persze az ifjabb Thurzó kezdeményezett. Nagyon sikeresek, büszkeséggel tölt el, hogy milyen nagyszerű muzsikusok tisztelnek meg, és már nem egyszer zongorázott a legifjabbik művész a családból, Thurzó Zoltán is.

Molnár Klára - született Oláh

Szeretettel emlékszem

Történt a megállóban, úgy sötétedéskor, a Szent László téren. Nem vagyok váradí, s először voltam koncerten ebben a városban. Magyarázták a gyermekeim az útvonalat, de: – Nem London ez kérem! csatakiáltással mégis nekivágtam! Merthogy Velencén a lakásunk, és a környék... hm... biztonsága kissé kérdéses, különösen tájékozatlan nyugdíjas számára.

Nem is voltak járókelők már, de egy idős úr is várt, nyilván járműre, gondoltam.

Bună seara, jóestét kívánok!

Kézét csókolom, hangzott egy kellemes, jóindulatú válasz. Ezután megkérdeztem, hogyan jutok el Velencére? Jó oldalon állok-e? – Én is oda megyek, ott lakunk, mehetünk együtt a 12-es busszal! Bemutatkoztunk és jóérzéssel nyugtáztam, hogy íme először találkoztam ebben a városban segítőkész, nem közömbös idegennel, de a fajtámmal...

Megtudtam, hogy idős Thurzó Sándor a város zenei életének történetét írja, hogy művészcsalád áll mögötte, hogy elismert egyéniség. Zavart kissé, hogy nem tudok róluk többet, de a nevük hallatán azonnal faggatni kezdtem el-elfáradt memóriámat: Thurzó? Magyar középkor... Mátyás kora? Kurucoké? Hm! Nem jött be sehogy... Telik az idő...

Elköszöntünk. Kellemes perceket szereztünk egymásnak azt hiszem. Én azért, mert úgy éreztem, hogy ha ennek a családnak megfelel? „Velence, ejsze én is megszokom”, vagy elviselemforma, még jobb lehetőség adódik...

Thurzó bácsi azért, mert rokonszenves egyéniségét, ember-szeretetét, kimutathatta egy ismeretlennek.

Hazaértem! Elő a Révait! Hosszú „illik tudni” információ a Thurzókról... Nem művészeti, de gazdasági-politikai szerepük volt a történelemben! Jó tanulni a hatvanon is túl! Bizony...

Azután találkoztunk még egy-egy rendezvényen, és már ismerősként üdvözöltük egymást! Családtagjait is megismertem s vitézül bevallom: tudatosan teszek róla, hogy emlékezzenek rám, különben depresszió fenyegetne a nagy városi közömbösség miatt...

Március 18-án Sándor-nap! Szeretettel emlékszem id. Thurzó Sándorra, aki közvetlenségével, egyéniségéből fakadó kedvességével eloszlatta egy kis időre azt az aggodalmat és nyugtalanságot, amit a kényszerű környezetváltozás okozhat a nyugdíjasok életében.

Bács Erzsébet
ny. magyartanár, Petrilla

Tisztelettel és hálával emlékszem

Thurzó bácsi meghatározó személyiség volt a számomra már gyermekkorom óta, mivel hasznos tanácsával, bátorításával és zenei ismereteivel nagymértékben hozzájárult zenei fejlődésemhez és ahhoz, hogy hivatásomként a zongoratanári pályát válasszam. Úgy tekintem magam, mint Thurzó bácsi egyik felkaroltját, aki hiteles példaként áll előttünk az emberek és a zene iránti ragaszkodásában és hűségében. Ezt úgy a magam, mint anyukám nevében is kijelenthetem, aki, ha tehetette, elkísért a szerda esti Thurzó bácsi által szervezett koncertekre. Mindig áthatva a csodálatos zeneművektől, feltöltődve és örömmel távozott a koncertekről, de ugyanakkor megragadta őt Thurzó bácsi őszinte nyitottsága. Itt fel szeretném eleveníteni egy beszélgetésünket. Egy alkalommal kevés hallgató közönség gyűlt össze a szerdai koncerten és anyukám azt kérdezte tőle, hogy nem szomorítja-e őt ez a tény. Erre azt felelte: „Nem az a fontos, hogy mekkora létszámú közönség előtt játszanak az előadók, hanem az számít, hogy minőségi zene szólaljon meg és egy családias, bensőséges hangulat alakuljon ki”. A kezdő növendékeimet mindig nagy szeretettel fogadta, ösztönözve őket a lelkes bátorításával, a kitartó és szorgalmas gyakorlásra. Nagy örömmel vettek részt a szerdai koncertesteken és törekedtek arra, hogy legjobb tudásuk szerint adják elő a megtanult zongoradarabokat, ezzel is kifejezve hálájukat Thurzó bácsinak, hogy lehetőséget adott számukra a szereplésre. Az én számomra is különleges alkalmak voltak és természetesen lesznek a szerda

esti koncertek, mivel ezek által sikerült legyőznöm a megilletődöttséget és az izgulást, amelyeket gyakran átélnek a művészek fellépés előtt.

Thurzó bácsi jóvoltából számos Liszt-átirattal ismerkedhettem meg, melyeket előadtam a koncerteken. Az Ő meglátása szerint különösen értékes volt az a művész, aki úgy volt képes előadni egy zongoradarabot, hogy kottából játszotta azt. A Liszt-daraboknak köszönhetően a lapról olvasásban is sokat fejlődtem, amiért nagyon hálás vagyok.

Életem végéig tisztelettel és hálával fogok emlékezni Nagyvárad kiemelkedő zenetudósára.

Bálint Johanna
zongoratanár

Míg élek, hiányozni fog

Már több mint egy éve, hogy mindenki által szeretett és tisztelt Sanyi bácsi – Thurzó Sándor bácsi – nincs közöttünk.

Hiányzik! Hiányzik, mint élő zenei enciklopédia, akinél – főleg váradi vonatkozású – zenei események úgy voltak nyilvánvalóan, mint senki másnál. Hiányzik, mert úgy tudott barátságos és közvetlen lenni mindenkihez, mint nagyon kevesen mások. Még a koncertterem bejáratánál szolgálatot teljesítő, úgynevezett portásokhoz, jövet-menet beköszönt. Nem létezett ismerős, akihez bárhol és bármikor ne lett volna pár kedves szava, vagy kérdése. Sokszor találkoztam Vele mind a koncerteken, mind a Varadinum vonósnégyes előadásain, legtöbbször a Tibor Ernő Galéria kiállításain, ahol a vonósnégyes előadásával emelte a verniszázs ünnepélyességét, vagy a fotókiállításokon. Egy ilyen alkalomkor a TEG-ben egy négytétéles darab harmadik tétéle után többen elkezdtek tapsolni, mintha vége lett volna az előadott zeneműnek. El lehettem gondolkozva valamilyen formában, mivel én is csatlakoztam a tapsolókhoz. Koncert után búsultam és szégyelltem magamat, s akkor a mellettem levő székre leültem és elkezdtem vigasztalni, hogy Németország egyik tartományában minden tétel után tapsolnak.

Egy ilyen koncert alkalmával feltette a kérdést: hogyan szerettem meg a komoly zenét? – Nem tudom, csak szeretem. Belsőleg. Megemlítettem, hogy a gépipari középiskola elvégzése után a Phoebus vasgyárban kaptam állást 1949-ben. Akkor államosították a városunkban lévő kisipari egységeket, összevonták, mindent gyártottunk: patkótól a spicccvasig, vakolókanalaktól lakatig és ajtózárig. Egy őszi nap az akkori igazgató – Dávid Ferenc – összehívta a dolgozókat, s közölte, hogy Bukarestben elhatározták, hogy Nagyváradon a Phoebus helyén az Infrățirea – Testvériség szerszámgépgyárrá léptünk előre. Az államosítás folyamán egy hegedű is államosítva lett, amit egyik alkalommal a kezembe vettem és vonó nélkül elkezdtem petyegtetni. Az egyik vezető szakszervezeti elvtárs rögtön a kezembe nyomta és hogy-hogy nem az akkori filharmóniai zenekar koncertmesteréhez, a Breuer Oszkárhoz kerültem. Igaz, csak egy fél évig, mivel akkor jelent meg az országban gyártott első Pioner rádió, s mivel, mint a szerszámgépgyár első előrajzolója és élmunkása, én is kaptam egy kiutalást.

Első este, ahogy hazavittem, épp Magyar Imre és zenekara magyar nótákat adott elő. Volt annyi önkritikám, hogy megálapítsam – nem húszéves korban kell elkezdni hegedülni. Szegény Breuer Oszkár még hónapok múlva is izengetett. Gondolom feladat volt egy-egy munkásból élmuzsikust nevelni. Mindezt elmeséltem és pár hét múltán Sanyi bácsi a nála levő archívumból előhalászta az akkori vizsgakoncert lapot s mutatta, hogy tényleg tanultam – cincogni. E kedves emléket is Neki köszönhetem, hogy megvan.

Ez a közvetlenség családi vonás, és öröklődő. Ugyanilyen barátságosak fia, Thurzó Sándor József brácsamester, aki éveken keresztül Brazíliában tartott brácsa-kurzusokat és a Varadinum vonósnégyes egyik oszlopos tagja, vagy unokája, Thurzó Zoltán zongoraművész, aki fáradtságot nem kimélve, szervezi havonta a Szent László-templomban zenei csemegének számító koncerteket. Most olvasom a Reggeli Újságban, hogy havi rendszerességgel a Partiumi Keresztény Egyetem Bartók Béla termében, szintén Thurzó Zoltán vezetésével és szervezésében egy-egy zenei különlegességben lehet része a váradi zenekedvelő közön-

ségnek, ahol főleg szárnyaikat bontogató fiataloknak nyílik alkalom a bemutatkozásra. Ezekben a rendezvényekben a Sanyi bácsi úgynevezett génjei jelennek meg, mint fentebb írtam, öröklődnek.

Kedves, mosolygós, barátságos arca nekem - míg élek, hiányozni fog. Nyugodjon békében!

Hompoth András

Kegyelettel őrzöm emléket

A Partiumi Magyar Nyugdíjasok Egyesülete megalakulása után igyekezett soraiba toborozni Nagyvárad magyar nyugdíjasait. Az alapító tagok mellett elsők között iratkozott be hozzánk Thurzó Sándor is, akiről sokat hallottam, tudtam ki Ő, de személyesen és közelebbről, csak a beiratkozásnál ismertem meg.

Egyesületünk első rendezvényei közé tartozott, Akik köszönetet érdemelnek című műsorunk, amelyen köszönetet mondunk és ünnepeltük azokat az ősz hajú barátainkat, azért az önzetlen munkáért, erőért és kitartásért, amellyel Nagyvárad és Bihar megye magyar közösségét szolgálták. A díszoklevéllel kitüntetettek között volt Thurzó Sándor is, akivel ez után kerültem szorosabb barátságba.

Amikor elhatároztam, hogy megpróbálom megalakítani a Partiumi Magyar Nyugdíjasok Egyesületének kórusát, először a drága Sanyi bácsival beszéltem meg és kértem szakmai tanácsát. Sanyi bácsi végig és lelkesen biztatott ezen elképzelésem megvalósításában. Tanácsokkal látott el, sőt Ő volt, aki az első kórusvezetőt is ajánlotta nekünk. Sanyi bácsi velem drukolt és velem örült, amikor sikeres lett az első határon túl is átnyúló kórustalálkozóink.

Egy másik személyes emlékem: Sanyi bácsi volt az, aki meggyőzött arról, hogy nem kell szégyellnem a görbebotom, hiszen az fél segítség a műtött lábamnak.

Kegyelettel őrzöm drága emléket, mosolygós arcát és bátorító szavait. Isten nyugtassa....

Jakab Ibolya,
a PMNYE alapító tagja

Őszinte és szeretetre méltó ember

Gyermekkori emlékeim során szeretnék emlékezni egy nagyon őszinte és szeretetre méltó emberre, aki nem volt más, mint Thurzó Sanyi bácsi, akitől csak szépet és jót lehetett tanulni, úgyszintén drága, kedves feleségétől, Margit nénitől.

Őszinte, mosolygós és jó hangú néni volt. Mi gyerekek együtt játszadoztunk Sanyikával, Babával és a többi szomszéd gyerekekkel és hallgattuk a kihallatszó szép muzsikát, ahogy Sanyi bácsi bent játszott. Szívünket melengette a zene szép hangja. Nagyon kedves volt mindig hozzánk és szerette volna, ha mindnyájan zenélnénk. Én is jártam zongorázni, de abba maradt. Most is a zene hoz örömet a lelkembe. Örülök, hogy fia és unokája tovább viszik ezt az örökséget amit megálmodott. Nagy tisztelője vagyok az utódoknak.

Sok szeretettel és mély tisztelettel gondolok Rá!

Éliás Valika Fülöp Valéria

Példaértékű élete volt

Többszöri felkérésre végre elhatározom magamat, mint a makrancos ló, amelyet nógatni kell, hogy lépéseket tegyen, hogy írok néhány sort a visszaemlékezéseimről. Azért is határoztam el magamat, mert azt mondták, nagyon szeretett bennünket. Most is könny szökik a szemembe, ha a múltat felidézem és Thurzó bácsira gondolok, a kedves öreg úrra, akit ittfeljtett az idő, hogy emlékeztessen bennünket a múltra, egy elveszett világra, egy elfelejtett városra, a mi városunkra a hajdani Peceparti Párizsra, ott ahol az emberek szerették a zenét, a családokban maguk is muzsikáltak, vagy muzsikálni tanultak. Idő, mint a tenger, senki sem akart új házat, esetleg várkastélyt venni, vagy építeni magának, se új autóval mutogatni magát. Abban a világban, ahol ő volt fiatal, még más volt az érték. A zene, a tanítás, mások megértése és segítése, történetek kifogyhatatlan sorának meghallgatása és mindenre volt ideje. Nem hivatkozott soha arra, hogy ezt vagy azt nincs idő elmondani, vagy meg-

csinálni, Neki mindig mindenre és mindenkire volt ideje, nem volt fáradt beszélni, vagy szóbaállni bármelyikünkkel. Akár öreg, akár fiatal beszélt vele, Őt mindig érdekelt az annak a mondani-valója és mindig egy megfelelő, ideillő történettel válaszolt a felmerülő téma megoldására, vagy a beszéd fonáljának további új témákhoz való vitelére. A bábszínházban ismerkedtünk meg vele, a két fiam meg én. Az unokája mutatott be Thurzó bácsinak, akihez tanácsot kérni jöttünk. Tata, Tata, mondta Zoli, a püspöki fogadáson ismertem meg ezt a családot, a gyerekek néptáncsal és népzenevel léptek fel ott és hozzád jöttek. A fiaim akkor már egy éve zenéltek, népzenei játszottak, a nagyobbik, Lacika nagybőgőzött, a kisebbik, Miklóská blockflöten játszott. Szerettük volna, ha nemcsak amatőr szinten zenélnék, hanem hivatásszerűen válasszák a zenét.

Thurzó bácsi nagyon kedvesen élt az alkalommal és azonnal meghívott bennünket az aznap tartott Thurzó-estre. Amíg a helyszínre érünk, az úton mindent megbeszélünk – mondta. Kijöttünk a Bábszínházból. A Sas-palota átjárójába, onnan a Zöldfa utcára és elindultunk a park felé, a kultúrházba tartottunk. Ragyogóan sütött a nap és a sétapálcás öreg úr arra hivatkozott, hogy a kora miatt nem tud sietni, pedig nálunk is gyorsabban tudott menni. Lokálpatrióta lévén, a városunkról kezdtünk el beszélni, arról, hogy a piac helyén most park van, és mivel én kereskedő családból származom azt magyaráztam, hogy a nagyszüleim ott árultak és én már ötödik generáció vagyok, nagyváradi lakos. Thurzó bácsi végeláthatatlanul beszélni kezdett arról a Nagyváradról, ahol még a művészet volt fontos helyen. Az emberek megtöltötték a színházat, minden előadáson dugig voltak a sorok. Mindenki arra várt, hogy zenét menjen hallgatni és nem egy otthonülő, tévét néző, hanem egy kultúrát kedvelő társadalmat elevenített fel, ahol az emberek szerették a zenét, sokan fontosnak tartották, hiszen abban a világban maguk is zenéltek és gyermekeiket is zenélni tanították, vagy tanították. A színházi előadások voltak a város életében a legfontosabb események, hiszen itt találkozott egymással a nagypolgárság, a kispolgárság, bankárok és kereskedők, arisztokraták, papok és művészek. A város élt, volt lelke és ezt a

benne élő embereknek köszönhette, akik megtöltötték a kávéházakat és volt idejük egymással gondolatot cserélni. Örült, hogy a fiúk ilyen elszántak és zenét akarnak tanulni. Nagyra becsülte, hogy a gyerekek választották azt, hogy zenélni fognak és rátértünk arra, hogy miért is fordultunk hozzá. Mivel a szezon vége volt, mi tanárt kerestünk, aki zongorázni tanítaná Miklóskát, mivel ez a hangszer vonzotta a legjobban. Thurzó bácsi azonnal ajánlott egy fiatal zeneiskolában tanító tanárt, Bálint Johannát, aki a vakációban már elkezdheti a tanítást.

A tanár és a gyerek kapcsolata olyan kell hogy legyen, mintha családtag lenne a tanár, mert a gyerekek csak ilyen légkörben tudnak zenét tanulni. Ha rossz a kapcsolat, a zene-tanulás elakad, akár a kocsikerék a sárban. A szülő odafigyelése a zenetanulásra a legfontosabb dolog, mondta, mert a gyerek mindig a szülőnek teljesít, neki akar megfelelni, ezért a szülői érdeklődés a gyermek zenei fejlődésének fontos része. A szeretet és jó kapcsolat meglátszik a gyerekek tudásán és a tanárral való jó viszony a tanulás egyik fontos része. Elmeséltem, hogy amikor a fiam már elég ügyes volt ahhoz, hogy parányi műveket játsszon, Johanna már azonnal vitte a Thurzó-estekre Miklóskát, ahol volt alkalmam találkozni Thurzó bácsival, aki megosztotta velem véleményét, hogy a fiúkat írassam be a zeneiskolába. A legfontosabb dolog, hogy olyan tanárai legyenek, akik zenét oktatnak iskolai szinten. Amikor felvettem, hogy nincs csak román nyelven oktatás a zeneiskolában, Ő elmondta, hogy az ő fia se beszélt tökéletesen a nyelvet és mégis az egyetemet is románul járta, s jelenleg több nyelven beszél és Dél-Amerikában is, Brazíliában is tanít. Követtük tanácsát és átírtuk őket a zeneiskolába, ahol Lacika nagybőgő tanára Nagy Attila tanár úr lett.

Az egyik Thurzó-esten egy Liszt-kottát kaptunk tanulás céljából Thurzó bácsitól, amit ma is nagy szeretettel jászik a fiam.

A legnagyobb gondban voltunk egy kottatartó vásárlása miatt, mivel számunkra hatalmas összegbe került volna egy ilyen alkalmatosság. Panaszomat egyik alkalommal elmeséltem Thurzó bácsinak, aki a következő este egy kottatartóval jött elő, gondosan becsomagolva hozta, valami csekély összeget mondva érte. Mindenre kiterjedt a figyelme, a segíteni akarása határta-

lan volt, ha gyerekekről volt szó. Megmagyarázta, hogy a gyerekek, ha nagyon tudják a műveket, akkor is belerontanak a mások előtt való zenélés alkalmával. Azért, hogy valaki tökéletesen elő tudja adni a művet, egy régi történetet mesélt el egyik zongoraművész ismerőséről. Az vezetett a mű tökéletes lejátszásához, hogy az illető zenész az egész művet nemcsak fejből játszotta le, hanem le is tudta írni fejből, mesélte Thurzó bácsi. A nagyon sok gyakorlás és tanulás vezet el minden gyermeket oda, hogy tudjon is játszani közönség előtt. Egy másik alkalommal elmesélte, hogy egy gyerek zenésznek az a fontos, hogy minél többet szerepeljen közönség előtt, így tudja majd később legyűrni magában a feszültséget, ami a nézőközönség miatt keletkezik. Épp ezért ne törődjön a hangszer minőségével, hanem próbáljon a legrosszabb zongorán, vagy nagybőgőn is jó hangzást visszaadni, mert az az igazi művészet, amikor egy rossz hangszer is jól szól. Idős kora ellenére a jókedv jellemezte, arról is beszéltünk, hogy még mindig számos művészettel levelez és kapcsolatot tart fenn. Csak egy dolgot nem tudott megérteni, azt, hogy milyen okból kifolyólag van az, hogy a mai Nagyvárad előjáróit nem érdekli eléggé a művészet. Hol vannak a régi nézők és miért nem mennek az előadásokra, polgármester, alpolgármesterek, a bankárok, püspökök, papok, politikusok, képviselők, kis- és nagykereskedők, miért csak a zenészek családtagjai vannak az előadásokon. Hol vannak a városatyák és a többi polgár, fiatalok, öregek, miért nem mutatnak érdeklődést ezek az emberek semmilyen kulturális rendezvény iránt. Mindenki a maga által alkotott kis világba zárkózik be és arra hivatkozik, hogy nincs rá ideje, nem jut idő. Vajon mihez akar kezdeni a pénzzel, amit keres, arra vár mindenki egy életen át, hogy majd egy új, nagyobb házban elkezdődjön az élete. De hiszen már elkezdődött ez az életük! Mindannyiunk számára, akik megszülettünk fogynak a napjaink, amikor a pénz utáni hajszából hazatérve hulla fáradtan már nincs kedvünk elmenni sehova. De mit akarunk megvenni magunknak, hiszen a Szent László-templomban szépen mondta el az atya, hogy nem viszünk el magunkkal semmit, ha meghalunk, öregségünkre is csak az emlékeinkkel maradunk és a jó cselekedeteinkkel, akkor miért nem állunk meg, miért akarunk

még több vagyont szerezni, hiszen nem ez az életünk, csak akkor, ha ezt akarjuk. Az elfelejtett polgári élet, az elveszett város, a kihalt sivár utcák, a befüstölt, csőd szélén tengődő vendéglők és az állami támogatásból élő művészet, ez mind az érdeklődés hiánya, inkább ülnek a fiatalok a számítógép előtt zenélés, beszélgetés helyett és még a családtagjaikkal is nehezesen váltanak szót. Hol lesznek a jó cselekedetek, amit majd a mérleg serpenyőjébe teszünk az Isten előtt, ha nem érdekel bennünket semmi és senki, ha szóba se állunk egymással, mert ez egy rohanó világ, de hát mi magunk alkottuk ezt a világot, amelyben élünk ebben a kisvárosban. Ez nem az a város ahol születtünk, ahol még a hármás villamos a Ghillány út fele várakozott a kitérőben, a vele szembe levő párjára és nagyanyámmal ott ültünk és volt rá időnk. Volt rá ideje Thurzó bácsinak, hogy mindenkire figyeljen a jócselekedeteivel, azt szerette volna, ha a változás az emberekben is érzékelhető lenne, de nem érte meg életében ezt. Hiába mondta el sokszor a véleményét, nem értették meg. Sokan sok helyen kezüket a fülükre téve hallgatták egy elveszett világ oly sokáig itt maradt katonáját, akinek ez volt az élete és élte is azt, nem vágyott egy másikra, várva, hogy elkezdődjön egy új élet, csak arra vágyott, hogy meghallják és megértsék Őt és a hozzá hasonló művészeket, akik tudnak szép és jót teremteni, de egy falba ütköztek, a nemtörődömség falába, ahol a másik embertársunk áldozatos munkája és fáradozása, tanulása a semmibe vész.

Nem érdekel a komolyzene, hallom másoktól, de hisz még egyetlen koncerten se voltál, honnan tudod, hogy milyen, kérdezem és választ nem kapok, nem méltatnak rá, hogy válaszoljanak, hiszen nem is tudnak rá válaszolni. Nem mesélt soha senki nekik arról, hogy milyen egy másfajta világ és milyen egy másfajta felfogás, egy másfajta életszemlélet, pedig már itt az ideje. Beszélni kell a jövő generációjának, hogy mi a jó élet titka, beszélni kell olyan emberekről, mint Thurzó bácsi és az Ő példaértékű élete, aki a város művészeti fellendüléséért harcolt és kilincselte, minden követ megmozgatott. Most már másokon a sor e fontos lépés megtétele érdekében.

Csehné Tóth Melinda
virágkereskedő

Makkai Gyöngyvér

ÜZENET

Te KÜLDTED -

Hangos üzeneként,
Utószó gyanánt írásodhoz fűzve
Reményt ébresztő beszédekkel
Zordon éjszakáimból kiharancsoló
Ódon gesztusként

BÁTORÍTOTT

Átkos időkben is, mert észrevette, hogy
CSak hinni kell a művészetek
Ismeretlenül titokzatos erejében.

IGAZ

Sokszor nem
Találkoztam Vele,
Egyszer, kétszer vagy
Négyszer talán?

SZAVAIVAL

Olyan világból érkezett azonban, ahonnan a valóságosan
Leírt mondatok törvénné lettek, hogy
Gondolat és tett,
Áldás és lélek,
Látható és láthatatlan,
Amolyan
Test és Szellem
Általi örökérvényű
Bizonyosságul szolgáljon
Az arra rászoruló kényszerülő
Nemzeteknek.

Marosvásárhely, 2008. április 5.

(A kezdőbetűket lefelé olvasva egy szöveg jön ki.)
Keresztutak és Dimenziók c. könyvből, 16. old.

Levél

2013. december 15.

Drága Sanyika, örülök, hogy végre találkoztunk.

Gondoltam, hogy a te szüleid is már eltávoztak, de most már tudom is, és nem is tudod elképzelni milyen sok szeretettel gondolok mindkettőjükre.

Thurzó Bácsi soha nem fog eltűnni az emlékezetemből, hiszen Ő volt az egyetlen, aki mindig nyitvatartotta a szemét és mindig tudta hol, hogyan karoljon fel egy induló zenészt. Alig látható módon, de mindig őszinte zenei elhivatottsággal, önzetlen, tiszta hozzáállással igyekezett szolgálni a zene célját. Számomra, nagyon személyes élmény kapcsol Thurzó Bácsihoz. 1984-ben a kolozsvári Bohémélet premierem után hazatértem Váradra, és a siker, ha volt, csak nekem volt igazán fontos, mások talán nem is tudtak róla. És akkor! Thurzó Bácsi! Érdemesnek tartotta, hogy tudassa az olvasókkal. Az akkori napilapban találtam egy cikket rólam, fényképpel a kolozsvári fellépésemről. Nagyon szép méltatás volt, nem tagadom, nagyon jól esett.

Thurzó Bácsi mindig tudta mikor és hogyan kell egy küszködő zenésznek egy kis bátorítást, elismerést adni a továbbiakhoz. Nagyon szerencsések voltunk, mindnyájan akik ismerhettük Őt. Sajnos, hogy az ilyen kiváló emberek nem maradnak velünk hosszabban! KIVÁLÓ EMBER, LELKES ZENEÁPOLÓ, ELHIVATOTT, SZERÉNYSÉGÉBEN NAGYSZERŰ EGYÉN. Nagy tisztelettel emlékszem Rá!

Az emlékek, az emberi élmények viszont életreszólóak számomra és pótolhatatlanok voltak akkor és most, és maradnak velem mindörökre.

Itt élek Kanadában már 20 éve, nagyon sok emlék megfakult, sok fénykép elveszett, de a nagyon fontos, lelkemhez közel álló relikviákat sikerült megőriznem és féltve őrzöm őket. Köztük van a megsárgult Fáklya 1987. október 25-ei száma is, a Barokk palotai ária estről, amelyet Fekete Erzsikével tartottunk.

A kamarakonzertek viszont, úgyszintén örök emlékek maradnak számomra, a fényképeket szintén féltve őrzöm az ottani fellépésekről.

A napokban másoltam át CD-re, hiszen ha már a hangom nem a régi, vagy inkább már nincs, legalább az emlékek maradjanak meg. A harmadik kép már itteni, a sorozat címe „Elindultam szép hazámból”, ezzel igyekeztem zenét hozni a Kanadában élő magyar közönségnek, a TV-nél is dolgoztam egy ideig ezzel a céllal, ugyanakkor szerettem volna magamat is megmutatni. Megélhetés céljából az iskolarendszerben helyezkedtem el, mint zenetanár, ami szintén nem volt könnyű, hiszen itt Kanadában nincs hiány semmiféle munkahelyen.

Most öllelek, nagyon sok szeretettel gondolok a szüleidre, rád, a sok koncertre a szálloda mellett (a nevét elfelejtettem). Szeretettel öllelek:

Kovács Judit

Zene és reflexió

„Soba ne engedd, hogy valaki ne legyen boldogabb a veled való találkozás után, mint előtte.”

(Teréz anya)

Akit igazán szeretünk, az sosem hal meg. Szerintem az ajtó akkor nyílik ki, hogy visszamenjünk, ha már végeztünk mindazzal, amiért a földre érkeztünk.

Általában, aki elhunyt azt mondják, amit ők hoztak a világra, ők is viszik magukkal el. Ebben az esetben ez nincs így. Lelki szemeim előtt van alakja, termete, hangja, keze bársonyossága... mindene. Nem könnyű sorokba zárni emlékgondolatokat egy olyan személyről, aki születésem óta szerves része volt életem minden oldalának addig, ameddig halálos ágyán én voltam az, aki az utolsó négy lélegzetvételénél ott volt mellette. Ott tanultam meg a másodperc fontosságát, az életnek eme rövid időegységébe zárt mérhető parányi sebes gyilkosát. Minden pillanat átértékelődik, az idő ténylegesen relatívvá válik. Az a pillanat, amikor végleg lecsukod a koporsó fedelét, búcsút veszel egy kis időre valakitől, az a létező legmegrendítőbb dolog. Egyszerűen megsemmisülsz.

Nem kívánok válogatni az emlékek sokaságából, mivelhogy nemhogy pár oldalt töltene meg, de még a Pallas Lexikon-

sorozat sem lenne elengedő ahhoz, hogy minden fontos emlék papírra legyen rögzítve. Az ember akkor egész, ha minden testrésze megmarad: most melyik karomat vágjam le? Egyiket sem – inkább minden emlékem megőrzöm magamban.

Én inkább a hiányáról kívánnék pár gondolatot megosztani. Számomra egy olyan ember volt, aki azon ritka kevesek közé tartozott Nagyvárad eddigi történelme során, aki feláldozta Önmagát azért a városért ahol született, tanult, alkotott, tanított és teremtett. Igaz magyar ember volt. Szerintem soha nem történik olyasmi, amit ne előzne meg egy álom. Álmodozó volt, aki nagy részben megvalósította álmát.

Régi korok Úriembere sétált Várad utcáin, mintha egy régi antik könyvből kilépve, az addigi halmozott összes tudásnak hordozójaként városát szolgálta. Hitt a világ megválthatóságában. Az utolsó, ritka emberek egyike volt, aki az életet nem csak dühösen és rosszkedvűen szemlélte, hanem vidáman és iróniával. Érdekes karakterű jelenség volt. Ő úgy lógott ki a „sorból”, hogy nem is lépett oda be soha.

Tőle tanultam meg, hogy egy értékrendszer kialakítása következetes és fáradságos munka, mert az egymagában értékmentés is. Sokmindennek Ő tette le az alapját Nagyváradon, mivel-hogy tudta e város teljes történelmét. A mai „vezetők” ezredét sem tudják annak, amit illene tudni nagyváradiként.

Szerette az embereket, hitt bennük. Szeretetet kell adni ahhoz, hogy szeretetet tudj kapni, mégis úgy kell jónak lenned, hogy közben ne várj cserébe semmit. Egyszerűen azért tett, mert nem tudott másképp cselekedni.

Az emberi élet nagyon nehéz és nem mindig cselekszünk helyesen, de egészen biztos, hogy jó-rossz tetteinkért, gondolatinkért felelősek vagyunk és ezzel az életünkkel egyszer el kell számolni.

Mivelhogy minden éremnek két oldala van, élete egyben olyan ember története is lehetne, akit sokan megvetettek, kihasználtak, és halála után önhirdetve tetszelegnek különböző jelzőkkel a köztudatban. Lehet erős a feltételezésem: de sokan várták már, hogy elmenjen közülünk. A rosszindulatú emberek minden napon mérget isznak és ezzel legfőképpen maguknak

ártanak. Könnyebb így élni, mintsem szorgalmasan dolgozni, alkotni, tenni, alázattal, szeretettel. Nagyon sokan szerették, de ugyanennyien irigyelték. De mit is? Azt, hogy feláldozta magát egy eszméért, amit mások sosem vállaltak volna be? Sokmindenki kihasználta élete folyamán, de voltak olyanok is (Istennek hála), akik szerették, tisztelték, korlátok nélkül támogatták. Ő is mindenkit teljes mértékben kiségitett, támogatott, ahogy erejéből tudott. Mindenkinek más és más a horizontja. Vannak szerény köntösbe bújtatott igazak, mint ahogy vannak igen jól öltözött ostobák.

Teréz anya fent említett gondolata pont ugyanúgy illik személyéhez, mint ahogy a nagymamámhoz is (az ő feleségéhez): Thurzó Margithoz.

Mindenkinek vannak példaképei: az enyém Nagytatám. Az is igaz, hogy ezt a státust Nagymamám nélkül nem tudta volna elérni, aki minden terhet levett a válláról, hogy a szeretett zenéjével és értékmentésével tudjon foglalkozni.

Egy ábrázolásként képzeljük el Rousseau sírját: a hatalmas szarkofág végén, egy becsukódó ajtón visszanyúl egy lámpást tartó kéz. Lámpás volt élteben, és holtá után is az maradt. Nem is akármilyen. Egy úgymond ittfelejtett lámpás... más korból. Világító fáklyának is kell lenni ebben a pislákoló fényű világban, olyan, mint amilyen Ő volt.

Püspökök, politikusok, zenészek jönnek-mennek, de az, amit maga után hagyott, az felülemelkedik sok mindenen és sok mindenkin: szerintem az összmagyar nemzeti érték Nagyváradra vonatkozó picis szeletének megóvása az, amit ránhagyott. Egyedien hatalmas magán-dokumentumtárával, írásaival, és sok minden más formában. Senki sem fogja tudni ezt felülmúlni, mivelhogy amit alkotott – abban elsőként lépett.

Egyszer egy bölcs azt mondta, hogy „mivel a zene valamenynyí hangja az egész világegyetemben megtalálható, ezért a zenében az ember újra, rátalál az egész világegyetemre.” Én a zenében mindig újra Rátok találok. Nagymamával közösen.

Emléked legyen áldott.

Rövidesen találkozunk, szeretett nagyszüleim!

Thurzó Zoltán

Emlékezés id. Thurzó Sándorra

Sok szeretettel emlékezem id. Thurzó Sándorra – akivel évtizedekig kollégák voltunk a nagyváradi filharmónia szimfonikus zenekarában –, sőt, hosszú ideig pulttársak is voltunk.

A Jászvásári Zeneművészeti Főiskola hegedű tanszakának elvégzése után a nagyváradi filharmóniához kerültem, több frissen végzett kollégával együtt. Az együttes egy része bizonyos fenntartással fogadta az újonnan jött „végzetteket”, de legtöbbször kedvesen viszonyultak hozzánk. Az egyik legkedvesebb és legközvetlenebb Sanyi bácsi volt, aki mindjárt barátságosan kezelte az új kollégákat. Közöttük szinte azonnal egy szoros kollegiális és mondhatnám baráti viszony alakult ki – mert nagyon hamar egymás mellé –, egy pultra kerültünk. Ez feltételez egy nagyon közvetlen, valóban kollegiális kapcsolatot, hiszen legalább húsz éven keresztül egymás mellett ülni – karnyújtásnyira –, együtt muzsikálni, nagy élmény volt! Kiválóan ismerte a zenekar repertoárját, mindig pontos volt, zeneileg is – számolt –, a belépéseket finom fejbólintással jelezte, így nagy segítség volt nekem az új zenekari anyag elsajátításában, – mert pont erre nagyon keveset készít fel egy zeneakadémia, inkább szólódarabok, az egyéni műsorok megtanulásán van a hangsúly. Így minden hangszeres, vonós is – fúvós is –, akkor tanulja meg a szimfonikus zenekari anyagot, amikor az iskolák után elhelyezkedik, munkába áll egy zenekarba!

Már az első időkben meghívott, hogy én is játsszak az úgynevezett „szerda esti” koncerteken, amelyeken lehetőség volt hasznosítani a sok megtanult szólódarabot. Megszoktuk a közönség előtt való megmértetést, – lassan csökkent, majd lassan elmaradt a lámpaláz. Nagyon hasznos és szép alkalmak voltak ezek, az akkori kiváló művészek társaságában. Ez adott bátorságot és buzdítást, hogy később egyéni szólóesteket is tartsak olyan kiváló zongoraművészek kísérettel, mint: Fekete Pál, Magyar Zsuzsa, Haussmann György és a kolozsvári zeneakadémia korrepetitora: Kún Tischler Ildikó. Többször szólóztam a zenekarral is!

Már az első évben megalakítottuk a filharmónia kvartettjét – amely nagy öröm volt számomra –, mindig szerettem kamarazenélni! Az összeállítás: Bokor Barna – I. hegedű, Thurzó Sándor – II. hegedű, Román Ernő – brácsa, Emődi János – cselló volt. Kedves fia, Thurzó Sándor József – kollégám volt Iași-ban is –, még nem érkezett haza a főiskoláról – később végzett –, majd ő vette át a brácsaszólamot Román Ernőtől. Elég sok sikeres fellépésünk volt! De Sanyi bácsi – aki a zenei élet állandó motorja, mozgatója, szervezője volt –, gazdag fantáziával, ötletes, minden apró részletre kiterjedő figyelmességgel, kitalálta, hogy alakítsunk karmester nélküli kamarazenekart! Erre a frissen végzett (két-három éve) kollégákat sikerült beszervezni. A kezdeményezés annyira életképes volt, hogy egyik karmesterünk, Miron Rațiu is közénk jött brácsázni. Több mint két évig működünk, a kollégákkal felváltva voltunk a szólisták. Plakátokon meghirdetett koncerteket adtunk. Sajnos ez sem tetszett mindenkinek – féltékenység, irigység –, sikerült felborítani, felosztatni ezt is!

A műsorok összeállításában nagy tapasztalata, lexikális tudása nagy segítség volt. Nagyon szerény, mindenki felé nagyon kedves, megnyerő személyiség volt. Nagyvárad zenei múltjának páratlan ismerője, az akkori jelen fáradhatatlan szervezője és a szép jövő megálmodója volt!

Nagyon örülök, hogy kollégája, munkatársa lehettem, kitüntetett kedvességével, barátságával! Sokszor eszembe jutnak értékes tanácsai.

Tiszteletteljes szeretettel gondolok Rá mindig! A volt pulttársa:

Bokor Barnabás
karnagy, hegedűművész

Sanyi bácsitól is tanulhattunk

Az Óbudai Társasköri szезon kezdődik, ahol egy Komolyzenei Klubot vezetek, minden héten, szerdán van programunk – teljesen jótékonyági alapon –, a zene iránti szeretet és alázat a hajtóerő, amit Sanyi bácsitól is tanulhattunk.

Sokszor jutnak eszembe a régi emlékek, az Arlus-beli koncertek hangulata, sokszínűsége, az emberek, akikkel ott, megtartó erőt szívhattunk magunkba, s a zene csodájában osztozhattunk, amely „a gondolat és a tünemények között elterülő birodalom” (Heine szerint).

Pánti Anikó

Lehetőség – felelősség Thurzó Sándor barátom szemszögéből

Két mélyreható beszélgetésünk lényegét igyekeztem emlékezetből leírni, melyek a kultúrának megőrzését, feltésését, esetleg jövőjét taglalja.

Mindenki felelős a saját döntéséért. Mindig lehet a körülmények kényszerére hivatkozni. Végül csak személyes döntéseink, és azok felelősségének vállalása határozza meg, hogy sáfárodunk a ránk bízott értékkel, gyermekeink életével.

Ennek megvalósítása embert próbálóan nehéz. Állandóan szembenézni a nyomuló hitványság magát ránkerőszakoló döntéseivel, félrelökni a bulvársajtó magánéletekben vájkáló, alkotókat, művészeket sárokozó, celebgyártó cikkeit, vagy a képernyőről ömlő agyilányító áradatba, a szebb jövő ígéretével magyarázó, a valóságot a feje tetejére állító szavakat. Átélni, érezni az életünket befolyásoló feszültséget, a rossz döntések, hazugságok értékeket megkérdőjelező szóözönt.

Dönthetek úgy, hogy hagyom magam sodorni az árral, a felszín látás-hallás tompító habjaiban. Kényelmesebb, kellemesebb a megmondó emberek iránymutatása szerint élni, mintsem mérlegelni, választani, dönteni. Kényelmesebb elfogadni a körülvevő szennyet, a harsány magakelletést, mint tiltakozni, szembenállni a hit, szeretet és összetartozás erejét hívni segítségül. Hűnek maradni értékválasztásainkhoz nem kényelmes feladat.

Dönthetünk úgy, hogy kivonulva a „civilizációból”, a természetnek és a természetből élek.

Csakhogy bárhogy döntsek is, nemcsak saját életemet határozza meg, hanem a gyerekeimét is. Ezért amilyen nehéz, olyan fontos a jó döntés.

Veszteségek

Mondhatnánk akár eltékozolt tehetséget is, de talán nem fejezné ki mondandóm. Már a kisgyermek arcán látszanak a tékozlás korai jelei. Valami nagyon fontos megy veszendőbe, úgy érzem, hogy szüntelen kiabálni kellene, – szellemi, lelki értékeink vesznek. Mintha nem akarnánk észrevenni, hogy ez az élet elleni véték, a magyarság elleni bűn. A felelősségnek kevés gazdája van, a baj napról napra nő. Az elveszett nagyság, az, ami ott sajog, sápad az emberek arcán, jövőképén, mint valami kórság jele, nyomorított sorsunk láttelete.

Valami olyasmi, ami nélkül a legnagyobb népek is belevesznek a szürkeségbe. A nagyság lehetőségéhez hiányzik az alap és háttér. A lecsökkentett zenei órák például, mert nem akarjuk felmérni, mit jelent a számtant tanulók részére a zene tanulása, például az agyműködését is befolyásoló Kodály-módszer ismerete és használata.

Nagy fényűzés, hogy ezekkel a dolgokkal egyáltalán nem törődünk, így még a tehetségek számára sincs meg a tér, a háttér.

Pintér István – a Pro Univ. Partium Alapítvány,
a Partiumi Magyar Művelődési Céh ügyvezető elnöke

Hatóság ima

A kedves Thurzó bácsival gyakran találkoztam különböző rendezvényeken. Szívélyesen üdvözölt mindannyiszor és elbeszélgettünk a művészetekről. Természetesen hamar rátértünk a zenével kapcsolatos élményekre. Mikor az opera műfajáról esett szó én azt mondtam, hogy nem szeretem, mire ő elkomorodott és megkérdezte, hogy miért? Azt válaszoltam, hogy kizárólagosan az énekes részeket mellőzöm, mert az operaéneklés nem természetes. Viszont a zenekari részek éppolyan élményt

jelentenek, mint bármelyik szimfonikus alkotás. Elmosolyodott és megnyugodott, de kérte, hogy mondjak példát. Én egyből rávágtam, hogy például a Parsifal (Előjáték, Nagypénteki varázs). Mire ő boldogan mondta, hogy ez egy hatórás ima - ezért szeretem, mondtam én.

S. Németh Katalin

Munkaerejét a zenének szentelte

Több évtizedig dolgoztam együtt id. Thurzó Sándorral a filharmónia zenekarában. Ez idő alatt olyan embernek ismerem meg, mint aki teljes munkaerejét a zenének szentelte, a zenei élet felpesztítésére és a helyi tehetségek - előadózenészek és zeneszerzők - támogatására.

Külön nagy érdeme hogy Michael Haydn, Karl Ditters von Dittersdorf és Wenceslaw Pichl Váradon működő zeneszerzők itteni életének és műveinek kutatásával felkeltette többek között az itteni filharmónia vezetőségének figyelmét, mely aztán hosszabb ideig, mind az itthoni koncerteken, mind a kamarazenekar külföldi szereplésain műsorára tűzte ezek szerzeményeit, olyan darabokat is, melyek addig külföldön is ritkán hangzottak el a koncerttermekben. Volt egy időszak, mikor ezek a művek gerincét képezték a kamarazenekar műsorának. Sőt a kamarazenekar ezen darabok CD-felvételeit is elkészítette és ezekből több is rangos zenekiadónál jelent meg, hozzájárulva az akkor működő kizsenekarunk tekintélyének növeléséhez.

Különben a nagyzenekar rendes heti műsorainak összeállításánál annak idején gyakran kérték ki az ő véleményét is.

Nem egyszer láttam őt Várad utcáin, már nyugdíjasan, bottal járva, és jól esett vele pár szót váltani, látni, hogy a kor nem törte meg, nem vette el munkakedvét. Ilyenkor sorra látogatta mindazokat, akiktől remélte, hogy kottákat, zenei vonatkozású írásokat, kéziratokat, adatokat, fényképeket vagy egyéb emlékeket szerezhetne, megmentve ezeket az utókornak. Ezek alapjait képeznék egy majdan megalapítandó Várad zenetörténeti kotta-, irat- és könyvtárnak.

Mindez elég arra, hogy a váradi zenetörténet örökké számon tartsa munkásságát, megőrizze emlékét.

Emödi János

Nagyvárad zenei krónikásáról

1991 őszén búcsúzott Váradtól, a családi háztól, a jó barátoktól a város hangverseny- énekesnője és operett primadonnája. A nagybeteg Papp Magda gyermekeihez költözött. E szomorú napok egyikén a Krónikás is eljött búcsút venni a Távozótól. Kevés szó esett, szomorúan néztek egymásra, talán mindketten sejtették, nem lesz több találkozás. Papp Magda féltve őrzött kottáiból adott emlékül néhányat pályája nagy tanújának.

A város minden jelentős zenei eseményét évtizedeken át feljegyző Thurzó Sándor Papp Magda művészi pályáját is külön figyelemmel kísérte. Az 1943-as zeneiskolai bemutatkozó hangversenyétől az 1900. júniusi szerepléséig kronológikus sorrendbe rendezte a fellépéseit.

Amikor felmerült egy Papp Magdáról szóló emlékkönyv létrehozásának terve, azonnal rendelkezésünkre bocsátotta a csaknem fél évszázadot átfogó művészpálya naplóját, benne a fellépések időpontjával és többnyire részletes műsorával.

Anyám révén én is atyai jóbarátot nyertem Thurzó Sándorban, aki minden Anyám emlékének ápolására tett erőfeszítésében támogatót és távozásával atyai jóbarátot veszítettem el.

Emléke legyen áldott.

*

Kedves Margit!

Köszönöm a névnapi jókívánságaidat.

Édesapáddal, mint mondtam a telefonbeszélgetésünkkor, 1991 augusztusában, anyám (Papp Magda) Magyarországra való költözésekor ismerkedtem meg, amikor eljött hozzánk a nagybeteg anyámtól elköszönni. Megható volt, hiszen szótlanul néztek egymásra, megszorították egymás kezét és anyám átadott pár kottát édesapádnak, emlékül.

Anyámtól tudom, hogy édesapád több mint tíz szerzői estet szervezett Bihari Sándornak. Csire József estjét is ő rendezte. Az Arlus-beli koncertek is az ő nevéhez fűződnek. Mindegyiken énekelt anyám, aki mindig elismeréssel említette, hogy mennyit köszönhet a város, Ő maga és a növendékei Thurzó Sándornak, a számtalan hangversenyen való szereplés lehetőségének megteremtéséért. Arról is Tőle tudok, hogy a növendékei Édesapád felkérésére énekeltek a váradi operaelőadásokon.

Anyám halála után két-három alkalommal voltam nálatok 2003 körül. Egyik alkalommal, anyám egykori tanárnőjének, Mihályffy Irénnek a nagyváradi vendégszereplése nyomát kerestük és édesapád feljegyzései között meg is találtuk. Sándor bátyánk diadalmas büszkeséggel mutatta a dokumentumot. Valóban 1929-ben énekelt Váradon a Lakméban. Egy másik alkalomkor Guttmann Miklósról, Anyám zongorakísérőjéről szerettem volna életrajzi adatokat kérni, de csak a hangversenyműsorokban találtuk meg a nevét.

Ekkor mesélt az 50-es években újrainduló váradi operajátszásról, Romániában az első bábopera bemutatóról. Ez Pergolesi: La serva padrona című operája volt. Arra már nem emlékszem, hogy az övé volt a bemutató ötlete, vagy Ő rendezte? Elmesélte, hogy a Szakszervezetek Művelődési Házában kamaraoperát szervezett. Azt is elmondta, hogy az 1980-as években felébredt a filharmónia: „Thurzó operát csinál, mi is tudunk! Majd észbekapott a zeneiskola is: Thurzó operát csinál, a filharmónia operát csinál, hát mi is tudunk! Akkor mutatták be a Varázsfuvolát”.

Az Anyám szerepléseit tartalmazó listát örömmel adta át, nagyon helyeselte, hogy emlékkönyvet szeretnék létrehozni.

Nem gondoltatok arra, hogy a legalább 50 évet felölelő repertóriumát kellene kiadjátok, a nagyváradi zenei események műsorát és szereplőit? A feljegyzéseit. Azt hiszem, nem sok város dicsekedhet ilyen zenei krónikással.

Szeretettel ölellek:

Susu (Banner Zoltánné Papp Mária)

Békéscsaba, 2010. szeptember 4.

Ő volt maga a jószág

Thurzó Sándor, volt hegedű tanáromnál egyértelmű volt, hogy nagyon szépen és nyugodtan beszélt mindig, pedig biztos, hogy nem mindig készültem lelkiismeretesen az órára.

Azt mondhatom, hogy döntő szerepe volt abban, hogy nem hagytam abba a hegedülést, és ez a későbbiekben nagyon kamatozott, mind a gitározásnál, mind a zongorázásnál is.

Ő volt az én szememben maga a JÓSZÁG!

Rappaport László

Amintirea unui bătrân prieten

Unii oameni par să rămână cu noi întotdeauna, chiar dacă prezența lor fizică n-a fost insistentă sau agresivă, ci dimpotrivă, emanând acea amabilitate a bunei cuviințe care e din ce în ce mai rară de ceva vreme. Au trecut deja cinci ani de când Thurzó Sándor nu mai vine la concertele simfonice săptămânale ale Filarmonicii orădene, la care era nelipsit, și totuși e greu de crezut că el nu mai e printre noi. În ciuda aparențelor pe care ni le oferă cotidianul infestat de invidie și cinism materialist (din păcate chiar și în lumea muzicală, de prea multe ori), amintirea luminoasă prin care bătrânul Thurzó trăiește încă e dovada că doar ce e pozitiv rămâne în cele din urmă.

Întotdeauna l-am văzut zâmbitor, întotdeauna binevoitor, întotdeauna cu un cuvânt bun pe buze – câți mai fac asta în lumea noastră populată de inși atotștiutori și plini de importanța de sine? Venea cu o regularitate demnă uneori, poate, de o cauză mai bună, la concertele Filarmonicii, fiindcă omul acesta trăia pentru muzică și îl interesa orice manifestare muzicală orădeană, așa cum Beethoven a zis odată că îl interesează să citească orice legat de muzică, până și almanahuri. Chiar dacă în discuțiile de după concert sesiza și el, aproape tacit, sau era de acord cu unele observații asupra scăderilor sau lipsurilor

din interpretările audiate, trecea elegant peste ele, cu o delicatețe uimitoare, insistând cu un zâmbet blând doar la ceea ce a fost bun. Și asta într-o lume în care vânarea greșelilor aproape lui a atins culmi de cârcoteală și invidie. Sanyi bácsi a trecut prin această lume parcă plutind neatins de micimile ei, alb, blând și zâmbitor.

Mi-ar plăcea să cred că de dragul lui muzicienii se străduiau să cânte mai frumos, mai armonios. Să mai amintesc că violistul Thurzó Sándor fusese inițiatorul și mentorul primului și poate al celui mai activ cvartet de coarde orădean, cvartetul Varadinum, în vremurile noastre vulgarizate în care acest cel mai elevat gen al muzicii de cameră pare tot mai stingher? Sau că pasiunea muzicologului Thurzó Sándor pentru viața muzicală locală l-a făcut să adune o întreagă colecție de documente din cele mai diverse, care o reflectă și care ar merita cu prisosință să fie editate într-un volum mai mult, decât necesar și edificator? Da, dar, în ultimă instanță, ceea ce contează cel mai mult e să fii Om, indiferent de nație, vârstă sau ocupație, iar domnul Thurzó Sándor asta este.

Adrian Gagi

Thurzó Sándor – a mentor és pótnagyapa

Egy évben születtem, katonatársak, utána pedig barátok voltak, mégis csak egyiküket ismerhettem, hiszen nagyapám, Tokaji János már születésem előtt hat évvel, 1974-ben elhunyt. A két család barátsága tehát évtizedekre nyúlt vissza. Édesanyám, Tokaji Ágnes hegedűművésznő karrierjét is a kezdetektől egyengette mind hegedűtanulás, mind koncertszervezés és mind kapcsolatépítés terén, különböző művészekkel. A sorban majdan én következtem és Sanyi bácsi fáradhatatlanul jött és oktatott, nem csak hegedűtechnikára, előadásmódra, színpadi kiállásra, kamarazenélésre, hanem zenetörténetre is, próbálván átadni nekem, kisdíáknak, hatalmas lexikális tudását és megszerettetni velem az olvasást, főleg zenei téren. Az általa mesélt története-

ken keresztül nyert értelmet számomra akkoriban egy zenemű lényege, tartalma, mondanivalója és fedeztem fel a zenetörténelem fontos momentumait. Hetente jött és vitt el a filharmonia koncertjeire. Úton odafele mindig elmesélte nekem mit fogunk hallani, mire figyeljek, kik a szólisták, a karmesterek, hazafelé pedig megbeszéltük mi tetszett, mi nem. Aztán ott voltak a szerdai koncertek amelyek, bátran mondhatom, hogy nem csak édesanyám, de az én életemet is végig kísérték, már másfél éves koromtól ott voltam, később pedig mindegyiken felléptem, kifejlesztve ez által az előadói képességemet és a színpadi megjelenésemet. Sanyi bácsi nem hiányozhatott a családi ünnepegekről sem, mindig könyvet vagy kottát ajándékozván nekünk. Igazi pótnagyapám lett az évek alatt és egyúttal mentorom is. Örökké hálás szívvel emlékszem vissza rá, kedveségére, diplomatikus zenei szervező készségére, akaraterejére, amivel az utolsó percig tervezte a koncerteket, fesztiválokat. Ami biztos, nélküle nem lennék az, aki ma vagyok, ezért a szívemben mindig ott fog élni emléke!

Costin Éva

Levél

Amico Sándor

Te envio queste quarteto di coarde Che io ho scritto in memória di tuo padre, urna bellissima persona inquestionabile di ca rátér e ch'io avevo il gran piacere di tenerlo conosciuto. Dio mi fa um grandissimo Ed forte piacere di stare com urna persona comme questa, fantastica Ed di uma cultura grandissima. Per questo mi ringrazio com te di mi invitare AL tuo festival nei anno avanti di questo. Per me fu um grande Honore conoscervi a te Ed al tuo padre Ed partecipare Del tuo festival. Miile grazié amico.

Aspetto Che tu puo comprendere II mio nuovo quarteto, procuro serire il meglio Che io posso per darvi um gran piacere.

Nella parte IV, Che nel compasso 37 al 48 le figure rápida Che ripresenta II vento, no um huragano ma um vento forte, aspetto Che ti piache. II compasso 92 ripresenta um cuore Che

gia stanca Ed bate meno forte. Il adágio aspecto Che tu puo suonare com grande amore Ed passione por questa ragione tu sei Il solista principale.

Questa parte Del quarteto ripresenta um puo della vita de tua padre e Che io puo sentirlo cuando Dell mio incontro com lui a Oradea.

Abraccio forte Ciao

La partitura Del Hai-Kai opus 129 per favore um regalo per Zoly della mia ultima composizione per piano. Ciao.

Brasilia 03 di Maggio Del 2010

*

Sándor Barátom!

Elküldöm ezt a vonósnégyest, amit Édesapád emlékére komponáltam, aki egy csodálatos személy, kiváló jellem volt. Hatalmas öröm volt számomra, hogy megismerhettem. A Jóisten nagyon nagy és erős érzést adott nekem ezzel a személlyel való találkozással, amilyen Ő volt. Fantasztikus és gazdag műveltségű volt. Hálás vagyok neked azért, amiért meghívtál a múlt évi fesztiválodra. Nagy megtiszteltetés volt számomra megismerkedni veled és Édesapáddal, és jelen lenni a fesztiválon. Ezer köszönet, barátom.

Várom a véleményedet a legújabb vonósnégyesemről, amit jobban megírtam, és nagy örömmel átadhattam.

A IV. tétel 37-48 közötti ütemek gyors mozgásúak, a szelet személyesítik meg, mint egy hurrikánt, ami egy erős szélvihar. Várom a véleményedet. A 92. ütem egy megfáradt szívet mutat be, ami halkabban ver. Az Adagio-t várom, hogy szeretetből, passzióból szólaltasd meg, mivel ez a te szolisztikus részed. A vonósnégyesnek ez a tétele az Édesapádhoz kötődő életviszonyodat, és az újabb nagyváradi látogatásomkor a meghallgatását jelenti.

Erős ölelés, viszlát,

Marco Aurelio Brito Coutinho

A Hai-Kai, op. 129 kottáját Zolinak ajánlom, amely az utolsó zongora kompozícióm. Viszlát.

Brasilia, 2010. május 3.

Thurzó Sándor emlékére

Gyakran mondta: „A zenében, csak az első száz év nehéz!”

Thurzó Sándor, Nagyváradi zenei életének nélkülözhetetlen személyisége volt. Mindig jelen volt minden zenei eseményen. Szerencsésnek érzem magam, hogy ismerhettem, hogy részt vehettem az általa szervezett hangversenyeken, hogy megtisztelt figyelmével és bizalmával. Bárki, aki a közelébe került, érezhette rendkívüli elhivatottságát a zenélés és a zeneoktatás iránt. Rengeteget lehetett tőle tanulni. Kifogyhatatlan anekdota-tára felkeltette érdeklődésemet a zenetörténelem iránt is, aminek szintén páratlan mestere volt. Fáradhatatlanul mesélt és magyarázott. Önzetlenül adott tanácsot és rengeteg kottát. A szerdai koncertek repertoárját szinte mindig Ő javasolta, s bár néha, bevallom nehéz volt, soha nem utasítottam vissza. Ellentmondást nem tűrő kedvességgel tudott kérni, s ma már tudom, hogy mindez csak az én javamat szolgálta. Szeretném azt hinni, hogy legalább részben sikerült beváltanom a hozzám fűzött reményeket. Kár, hogy ilyen pedagógus ritkán születik – talán száz évben, ha egy. Biztosan ezért olyan „nehéz” az az első száz év. Gyermekkoromban mindig úgy képzeltem, hogy ez a fáradhatatlan Sanyi bácsi, akinek mindenkire és mindenre jut energiája, majd a százegyedik születésnapján boldogan újságolja, hogy a második száz év már sokkal könnyebb. Én el is hinném neki...

Ichim Bozsódi Beáta
csellista

Emlékezés Thurzó Sándorra

Thurzó bácsi, mert így szólítottuk, egy rendkívüli ember és zenész volt. Volt? Nem, Ő még mindig köztünk van. Köztünk van, mert emlegetjük, tanácsait követve oldunk meg zenei feladatokat, szervezünk koncerteket, fedezünk fel új tehetségeket, vetjük el a zene szeretetének „magvait”.

Nem is tudom milyen régóta ismerem, ismerjük. Egyszer csak belépett az életünkbe, és annak részévé vált. Emlékszem a házikoncertekre amire készültünk, ott mindenki művész volt, egyenrangú, nem számított, hogy hivatásos zenész vagy amatőr, Thurzó bácsi egyformán bátorított mindenkit. A koncertek végén őszintén gratulált, és már kaptuk is a következő feladatot.

Észrevétlenül lettem ezen koncertek szereplője, először, mint Bogi lányom (Oláh Boglárka, jelenleg a nagyváradi filharmónia hegedűse) zongorakísérője, és közben hónapról hónapra én is kaptam feladatokat, ami nagy öröm és megtiszteltetés volt számomra.

Thurzó bácsi egy fantasztikus diplomata volt. Kitűnő ráérzéssel tudta az embereket „rávenni” a munkára. Mindig tudta kinek milyen darab, ária, duett való, ki kivel tudna kamarazenélni. Neki mindenki fontos volt. Szinte megelőlegezte a bizalmat amikor felkért valakit egy darab előadására. Volt olyan lehetőségem hogy Ágival (Tokaji) is kamaramuzsikálhattam. Emlékszem egy csodálatos Respighi-darabot játszottunk, amit azóta többször Bogi lányommal is előadtunk.

Nagy pedagógus volt. Sokat tanultam tőle: türelmet, kitartást, nyitottságot, a kamarazenélés szépségét és fontosságát, értékét a zenetanításban. Mindig úgy emlegettük, mint egy „két lábon járó lexikont”. Emlékszem sokszor meglátogatott minket otthonunkban, és olyankor megállt az idő, hallgattuk a történeteket, amiket nem csak a szórakoztatásunkra mesélt, hanem mindig volt valamilyen tanulsága. Sőt, biztos vagyok benne, hogy így próbálta az embereket nevelni.

Ezen értékei mellett csak szerénysége volt nagyobb. Ha kérdeztük egészsége felől nem panaszkodott, csak annyit mondott: – jól vagyok. Az évek nem látszottak rajta. Soha nem akart kitűnni vagy babérokra pályázni, tette a dolgát, szüntelenül munkálkodott, járta a várost, szervezett, biztatott. Sok muzsikusként szerzett pódiumi tapasztalatot a házikoncertjein.

Emlékszem, amikor közöltem vele, hogy felvettek a nagyváradi egyetem zenei fakultására, gratulált, sok sikert kívánt, és újabb feladatot adott – kottát a kezembe. Már nem tudtam megmutatni neki a mesteri disszertációm, amit az egyik ál-

tala felkutatott nagyváradi zeneszerző művéről írtam: Michael Haydn-ról, és egyik ritkán hallható darabjáról. Mindig boldogan újságolta el, ha egy ritka kotta került a birtokába, amit saját szerény nyugdíjából vásárolt meg, csodálatos kottagyűjteményt és zenekritikai anyagokat halmozván fel lakásán.

A halála napján épp koncert volt a velencei katolikus kultúrházban, amit annak idején Ő indított el. Az Ő védencei, tanítványai muzsikáltak. Késő este jött a hír, Zoli (Thurzó) unokája hívott: – Tata elment! Tudtam, nagy beteg volt, de akkor is megrendített a hír. Csak annyit tudtam mondani: – Nyugodjon békében!

Mindig emlékeinkben fog élni, és köszönjük hogy tudásával, emberségével, szerénységével példát mutatott.

Oláh Gabriella

székesegyházi kántor, karvezető, zenepedagógus

Emlékezés Thurzó bácsira

Thurzó bácsi – mert én így hívtam őt –, számomra mindig is volt, van és lesz. Nem tudnám elmondani, hogy mikor ismertem meg, végig jelen volt az életemben, egészen míg a nagyváradi egyetemre felvételiztem. Sajnos csak addig a pontig kísérhetett el. Hiányát nagyon éreztem, főleg a koncerteken. Mindig figyelemmel kísérte az előadókat, majd koncert végén mindenkire volt egy-egy jó szava. Sohasem éreztem kritikusan, építő jellegű véleményét és tanácsát nagyon diplomatikusan adta elő, négy szemközt. Sokszor eszembe jut, hogy egyes fellépések alkalmával csak vállon veregetett és bólintott, aminek természetesen mindig nagyon örültem, mert azt jelentette, hogy tetszett neki, és meg volt elégedve velem.

Célja volt, hogy segítse, elindítsa és eligazítsa útjukon azokat a fiatalokat, akik zenei pályára készültek, ezért különféle alkalmakat próbált biztosítani nekünk, hogy közönség elé állhassunk.

Ilyenek voltak az úgynevezett hónaponként megrendezett „szerdai koncertek”, vagy a velencei kultúrházban szervezett

fellépések. Ezek által lehetőség nyílt megtanulni és gyakorolni, hogyan győzzük le a színpadi izgalmakat és persze bővítettük a repertoárunkat, mivel minden ilyen alkalomra igyekeztünk új művel, művekkel készülni. Ugyanúgy kitűnő alkalom volt versenyre készülve, alaposan begyakorolni közönség előtt az erre a célra kiválasztott darabot.

Nem csak lehetőséget teremtett a fellépésekre, de buzdított is mindenkit, hogy gyakoroljon, és használja ki ezeket az alkalmakat. Személyre szabottan is ajánlott műveket, kottákat adott kölcsön vagy ajándékozott, ezzel lelkesítvén minket a munkában, gyakorlásban. Bizton elmondhatom, hogy Thurzó bácsi mindent elkövetett azért, hogy a fiataloknak lehetőséget, célt és irányt nyújtson zenei életükben, gazdag tapasztalathoz juttatva így minket, ami nagyon fontos egy zenész számára.

Mindezek mellett, példaképül szolgált nagy tudásával is, ami csodálatra méltó volt az én szememben. Hihetetlen volt látni, milyen hatalmas mennyiségű tudást halmozott fel az évek során, mennyire művelt volt.

Úgy érzem nagyon sokat köszönhetek neki, hisz a fiataloknak nagyon fontosak ezek az élmények, tanulságok amelyeket könyvekből nem lehet elsajátítani. Thurzó bácsi elhivatott volt erre a munkára, amely értünk szólt, és én nagyon hálás vagyok neki ezért máig is.

Valahányszor az elmúlt évekre gondolok, mindig eszembe jut két kedves személy, akik engem végig nagy szeretettel segítettek és vezettek ezen az úton. Úgy érzem szívükön viselték a sorsomat, és szerencsésnek mondhatom magam, hogy két ilyen ember is pártfogásába vett. Ez a két személy pedig nem más, mint Tokaji Ágnes, aki szinte az egyetem végéig fogta a kezem, és Thurzó Sándor, aki az iskolai éveim végéig kísért el engem. Ők ketten buzdítottak, inspiráltak, és máig ezt teszik, minden koncerten, mert emlékük elevenen él bennem.

Oláh Boglárka-Erzsébet

hegedűművész, a nagyváradai filharmónia tagja

Emléke nem tűnik el...

... Ősz hajjal, fiatalos mozdulattal lépdelt felfelé az iskola lépcsőin, kezében mindent tudó táska, mely cikkeket, kottákat rejtett, mint bizonyítékok élete eddigi munkájára. Öltözeke elegáns, mint akit épp most húztak ki a skatulyából és nosztalgiaakeltő, akár egy 20. század közepéről fennmaradt uraságnak. Nem látszott rajta a kor, pedig túl volt a 84. életévén. Később, évek múltával, igényesen faragott, fényesre lakkozott görbebotja kísértette szerte a városban, ahová csak útja vitte, ám az embernek az az érzése támadt, hogy csak sétatálcaként van vele, divatból, megszokásból, mint régi idők nagymestereivel.

Aztán felért az iskola lépcsőin és felém fordult... mintha rég ismerne, de mégsem. Arcán mosoly, szelídség, öröm és kíváncsiság egyszerre ötvöződött. Majd bemutatkozott, de nem úgy mintha felettesem, tanárom akarna lenni, hanem mint egy felnőt, aki homokvárat építő gyermek mellé ül le játszani. Igen, építeni! – ezt takarták legelső gondolatai, de nem ám egyedül, mert úgy nehéz és nem mindent egyszerre, hanem kicsi alapokkal kezdeni, jó erős, stabil alapokkal... így érdemes!

18 éves voltam akkor, hosszan elbeszélgettünk, hogy mit csináltam eddigi éveim alatt, majd ő következett, s mesélte el pályafutását, sikereit, kudarcait. Hogyan kezdte zenei tanulmányait, honnan indult, mikén ment keresztül, meddig jutott és hogyan indított el megannyi embert ennek az életformának rögös, de olykor csodálatos dolgokat rejtő útjain.

Nem volt kérdés számára, hogy mit akarok csinálni az elkövetkezendő néhány évtizedben. Hosszasan, estébe nyúlóan beszélgettünk, majd átnyújtott nekem egy köteg kottát, melyben nagyváradi zeneszerzők művei voltak összeszedve. Első, számomra kijelölt feladatát is közölte: rövid időn belül ki kellett állnom valamilyen darabbal, darabokkal. Beszélgetésünk végén, még búcsúzás előtt közölte velem határozottan, szelíden mosolyogva: „Már látom, hogy meg fogod szerezni a művész-tanári diplomádat!”

Ez a mondat számomra nagyon hosszú időszakot határozott és határoz meg ma is az életemben. Feladat és kijelölt út

volt egy sötétben botorkáló, útját kereső diák számára. Nem csak felkínált lehetőség mellyel élni lehet, hanem cél, melyet úgy éreztem „el kell” érnem.

Aztán telt-múlt az idő, jött az érettségi, felvételi, percet sem gondolkodtam azon, hogy milyen szakon tanulok tovább. Minden koncert, előadás amit szervezett nekünk, építő jellegű volt minden szempontból. Tapasztalat nélkül, félve álltam ki a legelső koncerteken, s ezek az első szárnypróbálgatások ma már nagyon is hasznosnak, érdekesnek tűnnek. Olyan szárnycsapások, melyek nem kell tökéletesek legyenek, csupán jók arra, hogy az első légörvényt elkapjuk s azon repüljünk minél meszebbre. „Na és ha leesünk róla? – kérdezte ő. – Akkor sincs baj, fel kell szállni a következőre.” Talán más is így lehetett ezzel, akiket szintén ő indított el valamerre. Ügyetlenül, félve botorkáltak az első köveken, majd felálltak és magabiztosan mentek tovább.

... Valahol megszólalt egy harang az esti félhomályban, elindultam hazafelé, s miközben a város zaja elcsendesült körülöttem, gondolataim éppúgy suhantak, mint a villamos, amelyen ültem. Újjonnan kapott kottáimat nézegettem. Vajon melyik lesz az első amit megtanulok? Szolmizálgattam magamban és a dallamhoz kötött szöveget próbáltam átérezni, ez nem várható hazáig! Majd sűrűsödtek a programok: egyetem, tanulás, gyakorlás, koncertek váltogatták egymást folyamatosan. Örök körforgás melyből nem lehet kiszállni, de nem is akartam. Ő pedig minden egyes fellépésemre, amire csak tehetett eljött, ott volt, biztatott, tanácsot adott, kritizált, mindent a pozitív oldalról megközelítve. Akármilyen szemmel is nézek vissza, a pozitív oldalról megközelített kritika mindig építőjellegű akkor, ha az, akinek mondják, belátja a hibákat is, s ezeket el is fogadja, majd megtanulja kiküszöbölni.

Aztán ott volt a diplomakoncertem 2009-ben, az első sorokban ülve szelíd mosollyal, biztatóan. Majd a diploma átadóünnepségen együtt örültünk, hogy mind ez sikerült. Mielőtt elbúcsúztunk csak annyit mondott barátságos hangon: „Folytasd...”

... Ősz hajjal, kissé fájo mozdulatokkal, megviselten, de mosolyogva fordult felém amikor egy augusztusi forró délután

beléptem hozzá. Pár napja engedték csak ki a kórházból. Legközelebb sajnos már csak koporsóját kísérhettük ki a temetőbe. Öt év, szinte napra pontosan, ennyit ismerhettem meg belőle, ennyit volt jelen fizikálisan az életemben, de e rövid idő alatt rengeteg erőt, kitartást, bátorítást kaptam tőle. Sokat tanultam küzdésről, emberségről, barátságról... mintha rég ismerne, úgy tudta mi az, amivel a megmunkálatlan vasból díszes művet kovácsolhat.

Valahol megszólalt egy harang... de emléke nem tűnik el és szavai örökké fülemben csengnek: „Már látom, hogy meg fogod szerezni... Folytasd!...”

Szabó Annamária

Sokat köszönhetek neki

Ha emlékeim nem csalnak, akkor Thurzó bácsit 1999–2000 környékén ismertem meg. Ekkoriban (és még sok évig folyamatosan) tartották a kis „házi” koncerteket a PKE zenetanszékének alagsorában. Én, mint e tanszék diákja – aki még néha-néha esténként gyakorolt – bele-bele füleltem ebbe a hetenként kitartóan megtartandó családi muzsikálásba. A koncertek záróakkordját mindig a Varadinum vonósnégyes biztosította. Ekkor kért fel engem is Thurzó bácsi, a hangversenyek szervezője, hogy csatlakozzak én is hozzájuk, hiszen e koncertek elsődleges célja, hogy olyan műveket mutassanak be, amelyek még Nagyváradon nem hangzottak el, a másik célja, hogy ha bárki készen van a megtanult darabbal – amit történetesen akkor tanult –, adja elő a bátor kiállítás, az izgulásmentes fellépés érdekében. Hogy ő miként tudta meg, hogy én is zongorázom, azt már nem tudom, de hogy nagyon kért, azt tudom.

Tehát elfogadtam az „ajánlatot”, hiszen nekem is csak a javamat szolgálta, egy kicsit több munka, de több.

Az első fellépésem a Szakszervezetek Művelődési Házában volt, mégpedig egy Kodály-művel, amely még nem csendült fel Nagyváradon. Természetesen Thurzó bácsi ajánlotta a művet, amelynek címe: 24 kis kánon a fekete billentyűkön. Thurzó

bácsi nagyon hálás volt ezért. És így lassan Thurzó bácsi bele-
szoktatott a házimuzsikálásba, amiért hálás lehetek érte, hiszen
ezek a fellépések mind hozzájárultak szakmai előrehaladásom-
hoz, és nemcsak erről van szó, hiszen fentebb említettem a
Varadinum vonósnégyest, akiket megismertem, a Thurzó csalá-
dot, a zenélő társakat, fellépőket, és észrevétlenül bebecsöppentem
Nagyvárad zenei életébe.

Aztán 2000 után többször összefutottam Thurzó bácsival a
filharmónia kocertjein, mivel a filharmónia kórustagja lettem,
amelynek ő nagyon örült, szinte büszke volt rám.

Beszélgetéseink során állandó jelleggel buzdított gyakorlásra,
fellépésekre, mert sajnós az is megtörtént, hogy nem vállaltam
el az általa ajánlott művet, arra hivatkozva, hogy nincs elég
időm megtanulni. Várad zenei múltjáról való mesélése mellett
szinte mindig, és nagyobb részt a több fellépésre való buzdítása
volt. Úgy éreztem, szíven viseli zenei sorsomat.

Megemlítenék néhány művet, amelyek először csendültek
fel általam Thurzó bácsi ajánlására. E koncertsorozatokban
nemcsak egyedül, hanem több felállásban is részt vettünk ze-
nész kollégáimmal. Bihari Sándor: Órák Zenéje (énekhangra és
zongorára), Bihari Sándor: Jesu Rex (énekhangra és zongorára
1954. jún. 24), Vavrincz Béla: Ave Maria, Bihari Sándor: Ave
Maria (Thurzó Sándor József Nagyvárad 2002 jún.15.) Liszt
Ferenc: Oh! Pourquoi donc! (énekhangra és zongorára). Ezt
Thurzó bácsi nagyon kiemelte, mondván, hogy Lisztől ez a
darab nagy ritkaságnak és meglepetésnek számít. Lászlóffy Zsolt:
In memoriam Kőrösi Csoma Sándor (énekhang, quartett Va-
radinum vonósnégyes) Bartók Béla: Népdalok énekhangra,
zongorára stb.

Nagy tisztelettel fogok bármikor emlékezni Thurzó bácsira.
Sokat köszönhet zenei téren neki Nagyvárad, hiszen rengeteget
gyűjtött és dolgozott, hogy a város zenei múltja megöröklőd-
jön. És én is személyesen sokat köszönhetek neki, a kitartását
mellettem, a lelkesítéseit, az optimizmusát, a jókedélyét.

Catalan Tünde

a szászmedgyesi Szeplőtelen Fogantatás-templom kántora
és a Báthory Gimnázium ének-zene tanára

Oradea-Mare melomană și venerabilul Thurzó Sándor

L-am întâlnit prima oară pe vremea când în clasa a X-a, prin anul 2003, frecventam în calitate mea de proaspăt membru la Fotoclubului „Nufărul”, vernisajele de pe simezele Galeriei din spatele Teatrului de Stat din Oradea. Țin minte că era o expoziție a unui grup de fotografi din regiunea York, Anglia. La acel vernisaj, dar și la toate celelalte, erau prezenți o mulțime de oameni tare-n vârstă și toți aveau scaunele lor pregătite de domnul Tóth Ștefan, gazda evenimentului, conferind astfel o atmosferă aparte care dintodeauna mi-a fost dragă. De la bu-nicii mei, am pornit în adolescența mea să caut aerul interbelic, de demult pierdut. L-am găsit aici, prin acei oameni, printre care amintesc: Schwartz Marta (născ.Vass), Gazdovits Koloman, maestrul ce m-a învățat să înțeleg arta; Pălușan Ioan, filatelis-tul, care numai că n-a reușit să mă convingă să colecționez timbre; poetul Alexandru Madgearu, ce anul acesta și-a sărbă-torit a 86-a primăvară din viața sa. Nu în ultimul rând, îl amintesc în rândul membrilor acestui select club cultural ad-hoc, de pe Moscovei 3, pe muzicologul Thurzó Sándor.

Aici în galerie, am intrat prima oară în vorbă cu Domnul Thurzó Sándor. El aflând că vorbesc românește, se apropie de mine, își așează mâna stângă în bastonul ce-l „înfipse” în podea, ațintindu-și ochii asupra mea și ridicând în același timp mâna dreaptă la nivelul pieptului și degetul arătător – fiindu-i singurul deget desprins din palma strânsă, arătând astfel precum un compozitor în plin moment muzical –, îmi spune că aici la Oradea, să nu uit că George Enescu a cântat în 1936, la Filarmonică. Mai departe îmi spune: „*Eu am fost acolo și l-am ascultat, l-am văzut, am vrut și să-l ating, căci muzica lui m-a atins pe mine.... Am fost prezent!*”

La un simplu calcul, descoperim că adolescentul Thurzó era un fervent meloman al Filarmonicii, pe când tinerii de azi...? Din acel moment, mi s-a născut dorința de a afla cât mai multe despre opera și viața marelui nostru compozitor George Enescu.

A doua oară când l-am întâlnit, îl întrebam despre casa cea cu obloane verzi, de pe str. Mihai Eminescu nr. 19 colț cu strada Cometei, ce acum e exemplar renovată într-o frumoasă culoare de galben. Era o întrebare simplă, ce doar câteva cuvinte dorisem să aflu, printr-un simplu răspuns, cu privire la acel imobil. (Eram interesat, întrucât mătușa mamei mele, tocmai cumpăraseră cea casă, unde se ocupase de cosmetică medicală, dar asta e o altă poveste.) Ce să zic? Atât mi-a trebuit! o întrebare; doar una simplă. Răspunsul d-lui Thurzó Sándor a fost un lung șir de date, pe parcursul câtorva bune minute. Am aflat astfel că între 1925-1941, aici a funcționat o remarcabilă Școală de Muzică fondată de Szalay Fischer Stefánia, o prestigioasă elevă a marelui compozitor Bartók Béla.

De asemenea, între 1854-1864, în această casă a locuit Fráter Erzsébet, soția marelui dramaturg Madách Imre, autorul *Tragediei Omului*. Trăisem deja pentru încă o dată, bucuria de-a fi martorul unui capitol de istorie orală locală.

Maestrul Thurzó - asemenea unui alt venerabil intelectual, care semăna izbitor cu dânsul, profesorul Dragoș Ștefan - după cum am mai pomenit, a fost un prieten constant al artiștilor fotografi, implicit al Fotoclubului nostru, „Nufărul” și al fondatorului acestuia Tóth Ștefan (A.FIAP). Mă simt dator să afirm că, pentru noi toți, chipul lui blând, cu părul și cu mustața albă, acea vitalitate bine temperată, de adevărat gentleman, întrunea idealul senectuții înțelepte.

Un concert în Biserica Sf. Ladislau din fața Primăriei, mi-a oferit posibilitatea de-al mai întâlni încă o dată. Alături de mine era Réka Balog, o prietenă ce azi trăiește la Paris. La sfârșitul concertului ne întâlneam cu domnul Thurzó Sándor. Aveam să devin încă o dată „elevul” domniei sale: *„Aici a cântat fratele lui Joseph Haydn, Michael îl chema. A fost aici în cor, împreună cu alți 34 de instrumentiști. Dar să știți că în Imperiu, la vremea aceea, alte biserici aveau doar 15 coriști ! Ei erau orchestra episcopală romano-catolică a orașului nostru”* Și multe alte lucruri despre perioada 1760-62. între 1765-69 a cântat și Karl Ditters von Dittersdorf, în același balcon de cor. Plin de curiozitate, după ce ne-am despărțit de domnul Thurzó Sándor, am între-

bat-o pe Réka: de unde știe așa de bine despre cele petrecute în sec. XVIII., despre istoria Bisericii Romano-Catolice, pentru că Domnul Thurzó este un credincios al Bisericii Reformate, precum e întreaga familie a sa? La care Réka, îmi spune: „Nu, înainte de orice, dânsul e muzicolog, mai apoi orădean și după aceea e reformat, într-adevăr”.

Un alt prilej în care m-am aflat în preajma venerabilului Thurzó Sándor, a fost ediția a VIII-a a Festivalului Internațional de Muzică Clasică Braziliană, ce s-a desfășurat la Oradea, în cursul lunii mai, a anului 2009. Acesta a și fost defapt, ultimul Festival la care domnul Thurzó *senior* a participat, deoarece în toamna aceluiași an, a și murit. La acea ediție, a fost invitat de onoare un oaspete din Brazilia, ce venise cu mult drag în mijlocul nostru. Numele lui era Brito Marco Aurelio Couthinho, iar prezența lui, puțin mă cam neliniștea, deoarece eram însărcinat de organizatorul Festivalului – Thurzó fiul – să fiu șofer cu mașina mea, atunci când va fi nevoie (*autista* – după cum îmi spunea chiar el, domnul Thurzó Sándor József). Oarecum confuz, mă-ntrebam cine se va ocupa de domnul Thurzó *senior* ca să-l aducă și să-l ducă la numeroasele concerte în numeroasele locații ce însumau programul aceluși Festival. Eu având mașină, doream să mă ocup și de Dânsul, și nu doar de Marco, invitatul brazilian. Nu mă oprea nici o dificultate, căci mai aveam loc în mașină, iar condusul prin străzile Oradiei, îmi făcea o plăcere. Însă de fiecare dată, cu un sfert de oră înainte de vreun concert, primeam telefon de la Thurzó Sándor József și-mi zicea: „*Tata e aici, a venit deja. Las’ du-te doar după Marco.*” N-am cum să uit acele clipe. Mai târziu am înțeles că venerabilul Thurzó *senior*, pornea de acasă nu numai pentru concerte, ci mai mult decât atât: venea pentru socializarea cu artiștii emoționați de dinaintea concertului. Cel ce va dori să facă la fel, se va bucura de atmosfera plină de tensiune creatoare de dinaintea unui concert, care-i va oferi șansa unor trăiri memorabile. Desigur, după concert, o altă atmosferă, mai destinsă, caldă și amicală. Să ni-i închipuim în dialog pe Thurzó Sándor cu Tuduka Oszkár: acelea erau întâlnirile memorabile și ideatice pentru mine!

În septembrie 2009, la Roma, reușesc să-l întâlnesc chiar acasă la dânsul, pe Maestrul Roman Vlad, pentru o discuție pe marginea unei teze de doctorat. Cunoscutul muzicolog născut la Cernăuți în 1919 și ajuns în Italia în 1939, pentru a studia la Școala Superioară de Marină, adică tot ceea ce înseamnă vapoare!, îmi relata cum avea să i-se schimbe complet destinul. Cu timpul va deveni un apreciat artist, compozitor, ajungând să fie numit chiar director artistic la Scala di Milano.

Mulțumit deplin că l-am întâlnit pe Roman Vlad, ajung la Oradea la începutul lunii octombrie, cu dorința de-a întâlni familia Thurzó - tatăl, fiul și nepotul lor, Thurzó Zoltán - să le spun de Roman Vlad, căci auziseră de el. Stupoare însă; din Brazilia, Sándor József mă anunță printr-un mail că tatăl său, marele muzicolog, a murit cu doar câteva zile înainte. Stupoare și tristețe! Vă amintiți, cred cu toții, de acel început de toamnă în care frunzele începuseră să se desprindă din copaci, precum s-a desprins dintre noi, orădenii, neuitatul cercetător al tradiției muzicale, Thurzó Sándor.

Aducem un omagiu lui Thurzó Sándor, subliniind bucuria orădenilor de-al fi avut printre noi, el trăindu-și exemplar, în acest mare oraș, toți cei 89 de ani ai săi.

Acestui oraș maghiarii îi spun *Nagy-Várad*; germanii l-au denumit *Gross-Wardein*; slovacii îi ziceau *Velky-Varadin*; iar românii îi spuneau *Oradea-Mare*. Această etimologie, deși inițial avea o altă menire, avea să se transforme în renume, avea să reprezinte măreția unui oraș al tradiției efervescente, precum și al creativității modeme, care se visa dincolo de Mittel-Europa, drept Micul Paris. Thurzó Sándor s-a dedicat trup și suflet acestui vis, învățându-ne și pe noi, să îndrăznim să visăm!

Demeter Constantin-Liviu

Tisztelettel emlékezem

Az a nagy megtiszteltetés ért, hogy egy olyan emberről szóló könyv soraiba írhatok, mint amilyen id. Thurzó Sándor zenetörténész volt, akinek nagyon sokat köszönhetnek a nagyváradai zenekedvelők.

Én személyesen 2006-ban ismertem meg Sanyi bácsit, aki egy kedves, szerény, figyelmes, tisztelettudó ember volt.

Egy nap azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy nem-e adhatna ő nevet az általam alapított Szent László-templom kórusának. Én természetesen nagy örömmel beleegyeztem, mert talán ő tudta a legjobban, milyen név illene legjobban a kórushoz. Egy régi ismerősének, Halmos Lászlónak a nevére esett a választás, aki 1909-ben született nagyváradai zeneszerző volt és akinek az édesapja, Halmos András látta el egykor a Szent László-templom kántori teendőit. A kórus mai napig működik és tisztelettel emlékezik Sanyi bácsira, arra az emberre, aki mindenkinek egyengetni próbálta zenei fejlődését.

Dióhéjban talán ennyi..., de aki személyesen is ismerte őt, jól tudja, hogy egy köztiszteletben álló személyiség volt, akiről halála után utcát neveztek el, ezzel is kiemelve milyen jelentős szerepet játszott Nagyvárad történelmében.

Kribus Mónika,

a Szent László-templom kántora
és a Halmos László-kórus karvezetője

Emlékét örökké megőrzöm!

Megismerkedtem egy igaz emberrel!

Boldogan vettem tudomásul, hogy a Nagyváradai Állami Filharmónia új székhelyet és termet kapott, ahol saját maga önállóan tervezheti műsorait.

Mindjárt a nyitókoncerten, ami egy önálló zongoraesttel kezdődött, édesanyámmal jelen voltunk. Az élmény elragadó volt, ezután pedig majdnem minden héten jelen voltam az előadásokon.

Történt egyik alkalommal, hogy az előadóművész egyben a karmesteri szerepet is betöltötte – sajnos már nem emlékszem a mű címére –, egy zongoraversenyen. Ezért a zongorát nem a megszokott módon helyezték el a színpadon – hogy a karmester-zongoraművésznek rálátása legyen a zenekarra is –, hanem úgy, hogy ő maga kissé háttal és oldalt fordult a közönség felé. Én ezért a nézőtér jobb oldalán foglaltam helyet, mellettem pedig egy kedves arcú idősebb bácsika ült.

Gyakran megesik, hogy zenehallgatás közben halkán tetzesémet fejezem ki egy gyönyörű teltfogású, tömören zengő, variáció-sorozat, átmentés egy komor moll hangnemből egy kivilágosodó vidám dúr hangnembe, vagy egy szóló kadencia virtuóz rögtönzése után. Valószínű, hogy ez történhetett akkor is, és a kedves szomszédom a koncert után meg is kérdezte, hogy mit szólok az elhangzott műhöz, mert látta nagyon elmélyülten figyeltem. Véleményemet elmondtam, majd beszélgetésbe elegyedtünk, utána bemutatkoztunk egymásnak. Ő volt Thurzó Sándor, akivel még akkor este hosszasan elbeszélgettünk majd felajánlottam, hogy kocsimmal hazaviszem, hiszen örültem, hogy beszélgetésünk fonala nem szakad meg. Ő szerényen tiltakozott, de én kitartottam, aztán otthonához érkeztünk, amelyet aztán többször is felkerestem. Így kezdődött ismeretségünk, aminek nagyon örültem, és türelmetlenül vártam a csütörtök estéket.

Ismeretségünk mindinkább mély barátsággá alakult. Meghívott otthonába, ahol megismerkedtem családjával, könyvtárából olvasnivalót ajánlott, sőt, kottákat is kölcsönzött, aminek nagyon örültem.

Majd én is meghívtam a lakásomba, ahol nagyon jól érezte magát, megnézte az én szerényebb zenei témájú gyűjteményemet és nagyon örült, ha olyat talált, ami neki nem volt meg.

Egy idő után azon vettem észre magam, hogy szenvedélyesen olvasom a zenetörténelmet és irodalmat, többet, mint addig. Aztán persze rájöttem, muszáj volt, ha lépést akarok tartani új BARÁTOMMAL!

Történt egy alkalommal, hogy egy influenzajárvány ágynak szegezett, és nem voltam jelen a szokásos koncerten. Másnap

már csengett a telefon, Sanyi bácsi érdeklődött hogylétem felől. Nagyon jól esett!

Találkozásaink alkalmával elmesélte életét, kapcsolatát a zenével, a kezdetektől egészen nyugdíjazásáig, kutatásait a váradi 18. századi egyházi zenei élet jeles képviselőiről: Michael Haydn, Karl Ditters von Dittersdorf, Wenceslaw Pichl munkásságáról.

Természetesen tovább folyt zenei tárgyú beszélgetésünk, kezdve az ókortól, a keleti, görögök zenéjéről, a középkorról, a keresztény zenéről, az újkorig. Bach és Händel kora, a manheimiek és a bécsi klasszicizmus külön téma volt, hiszen ez nagyon érdekelte. Goldmark Károly, és természetesen szóba került az opera is, megemlítve Mozartot, a Bastien és Bastienne váradi bemutatóját, Hubay Jenő és kapcsolatai Joachimmal, Liszt Ferencsel, Bartók Béla Nagyváradon a helyi sajtó tükrében stb.

Ezek mind olyan érdekes témák, amit itt sajnos nem lehet ily röviden leírni.

Pár évvel később családomban szomorú esemény történt! 2009. január végén elhunyt édesanyám, aki a 1930-as évek elején, Kolozsváron végezte a zeneakadémia zongora szakát, és akit Sanyi bácsi nagyon szeretett volna megismerni. A halálhírt nem közöltem Sanyi bácsival, mert nem akartam, hogy kifáradjon télvíz idején a temetésre. Annál nagyobb volt a meglepetésem, amikor láttam, Ő is jelen van a gyászolók között. Hozzám jött, és az egész szertartás alatt fogta kezemet és enyhíteni próbálta fájdalmamat. Ez nagyon meghatott és mély nyomot hagyott lelkemben!

Aztán nemsokára ő is beteg lett, és úgy tűnt innen már nincs visszaút. Utoljára, mikor halálos ágyán meglátogattam, még terveiről beszélgettünk. És jött a szomorú hír!

Emlékét, halk szavait, meleg szívét, örökké megőrzöm!

Dr. Gaher Lajos

Sugárzó egyéniség volt

Id. THURZÓ SÁNDOR sugárzó egyéniség volt, de nem hivalkodó. Mindig pedáns megjelenése, külső és belső igényessége mindenkiben tiszteletet ébresztett.

Mikor kolozsvári tanulmányaim után Váradra hazajöttem és hol megyei, hol meg tartományinak nevezett könyvtárban dolgoztam, számomra először tűnt fel a dokumentációs részlegen, ahol a többi váradi helytörténésszel, irodalomkutatóval együtt, ő is a hajdani, váradi sajtót böngészte. Mikor már többször láttam, utána érdeklődtem kollégáimtól és megtudtam, hogy a nagyváradi filharmonikusok tagja és, hogy minden érdeklő, ami a zenével kapcsolatos. Később, amikor a Crișana Tartomány Művészeti és Művelődési osztályára kerültem, ismét felbukkant a neve. Zenekutatók érdeklődtek felőle Bukarestből, Kolozsvárról, Vásárhelyről, sőt Iași-ból, szóval az egész országból, mert akkora már Várad zenei életének teljes fellelhető múltját begyűjtötte hangyaszorgalommal, minden létező szabadidejét erre áldozva. Neki volt a legteljesebb, legdokumentáltabb anyaggyűjteménye ebben a városban. Ami pedig tiszta önzetlen jellemének a bizonyítéka, hogy ezt az igen értékes anyagot senkitől meg nem tagadta, aki erre megkérte. Nem ismerte a szakmai féltékenységet.

Ezt saját munkám során is tapasztaltam, amikor a Nagyváradolaszi Református Egyházközség templomorgonája építésének 50. évfordulójára és a kórus megünneplésére készült. Emlékkönyvet készítettünk, s ehhez a város levéltárában csak hézagos dokumentációhoz jutottunk. Mikor ezt elpanaszoltuk neki, anélkül, hogy kértük volna, felajánlotta az egész váradi zenei életre vonatkozó bibliográfiáját. Tisztelettel meg is köszöntük ezt a felbecsülhetetlen segítséget a fent említett kiadványban.

De ő nem elégedett meg a váradi zenei múlt begyűjtött anyagával. Az akkor még „ideiglenesen” a Barokk-palotában „állomásozó” megyei múzeum gyönyörű dísztermében számtalan, a régi váradi zenei életet idéző koncertnél bábáskodott.

De önkéntes tevékenysége nem merült ki ennyiben. Legalább ennyi időt szentelt a fiatal zenei tehetségek felkutatására is.

Nem volt a váradi – előbb közép fokú, majd alapfokúra degradált – zeneiskolában olyan alkalmi vagy vizsgakoncert, ahol Ő ne lett volna jelen. De miután onnan kikerültek, id. Thurzó Sándor tovább kísérte sorsukat. Ma azt mondanánk, tehetség-gondozó volt, Várad egyszemélyes intézménye. Ennek bizonyítására: hadd említsek meg egy személyes példát. Amikor leányunk elvégezte a zenei általánost, ő addig ügyködött, amíg összehozott számára egy kamaraesetet a Szakszervezetek Művelődési Házában. Lévén zongora szakos, szintén egy tehetséges szólista leánykát kísérhetett. Nem rajta múltott, hogy leányunk nem a zongorát választotta hivatásként, bár a siker nem maradt el.

Mindenütt ott volt, ahol a zene megszólalt. Zenekari koncerteken, kórustalálkozókon, versenyeken. De nem ám a zsűri-
ben, hanem valahol a nézőtérén és teljes odaadással élvezte a váradi zenei eseményeket. Azt mondta nekem egyszer, ő teljesen feloldódik a zenében, s hogy az számára a teljes boldogságot jelenti.

Sose felejttem el, amikor egy évben, ha jól emlékszem a Nagyváradi Népművészeti Iskola kitűnő zenetanárai és növendékeiből összeállt egy opera-csoport és egy Mozart-operát mutattak be. (Talán a Bastien és Bastiennet.) Nagyon boldog volt.

De nagyon boldogtalan akkor, amikor elvesztette a párját, a feleségét. Sokszor emlegette. Azt mondta, mintha a Bibliából idézné: „nem jó az embernek egyedül”. Akkor is a zenével vigasztalódott.

Élete fontos területe volt zenész fia, if. Thurzó Sándor József zenei karrierje. Nemcsak kitűnő zenei neveléséről gondoskodott, de ami legalább annyira fontos – örökös példaképként állt előtte. Ez teljes mértékben sikerült is neki. Az ő életében is mindent a zene jelent. Szép, gazdag örökséget kapott. Mint nagyapa, id. Thurzó Sándor büszkén emlegette szintén zenei tehetséggel megáldott két fiú unokáját, és amikor a zongorista unokája zenei pályájának felívelését megérhette, úgy érezte, beteljesedett az élete, hisz a Thurzó família méltóképpen viszi tovább az ő örökségét.

És végül még egy személyes emlék. Id. Thurzó Sándor nem felejtkezett meg barátairól sem. Nem jártunk soha össze (gon-

dolom, ezt ő másokkal se művelte, mert nem tartozott „szekértáborok”-ba), de nem jöhetett úgy karácsony, vagy húsvét, hogy szálfagyenes alakja meg ne jelent volna nálunk, ünnepet köszönteni. Mindig örültünk neki, mert jó és bölcs ember volt, makulátlan kívül-belül.

Már pár éve annak, hogy elmaradnak a látogatásai. Nagyon hiányzik.

Benedek Anna

Gittai István

Megidéző

Thurzó Sándor emlékére

Serdülő kérdezi: ki volt.
Nekünk Ő, mindenek előtt,
az Élő Lelkiismeret
Sándor bácsija volt!
Tücsök is, hangya is.
Egészen pontosan:
tücskökért ügyködő
Felséges Hangya úr.
A Körös-part jegenyéje,
vízre boruló nyárfája.
A nagy váradi Minőség
becsüse, gondnoka.

Előtte emelem
ünneplő kalapom.

Kedves Sanyika!

Az Édesapádat idéző verssorokban próbáltam elkerülni a szokványos közhelyeket. Remélem, érthető a tücsök-hangya metafora.

(A gyengébbek kedvéért: a hegedűművész, és a megszállott gyűjtő szenvedélye.) A nagybetűvel kezdődő szavak pedig nagyra-becsülésem jelei.

Szerénységéhez méltóan igyekeztem magam is csínján bánni a jelzőkkel.

Remélem, versértelmezésnek ennyi elég.

Barátsággal ölel

Gittai Pista

Akit a Zene éltetett...

Nyolcvan fölött is egyenesen és fürgén járt. Minden napra jutott a feladatokból. A Zene, az örök és halhatatlan társ nem hagyta nyugodni. Ment és szervezett, muzsikusokat, közönséget egyaránt.

Amikor 1995-ben a Kiss Stúdió Színház megemlékezett Bartók Béláról a váradoszlasi református templomban, ő volt az egyik mozgatója a műsornak. Szerényen, a háttérből. Már akkor felvetette, hogy folytatni kellene Nagyváradon az elfelejtett operaművek bemutatását. És máris mondta javaslatát: Mozart Apolló és Hyacinth című kamaraoperája, oratórium-formában, énekesekkel és zongorakísérővel. A latin szöveget pedig le kellene fordítani magyar nyelvre, hogy érthető legyen mindenki számára. Még nem tudtuk, mennyire tudunk ebben segíteni, de elvben odaszegődtünk a javaslat és annak megtevője mellé.

Közben teltek az évadok, zeneszakos hallgatók is megjelentek a városban. Érelődött a szereposztás, egy nagyreményű tenor már meg-megcsillogtatta a tehetségét különböző rendezvényeken. A zongorakísérő személye is megaláztatott, akinek ebben az esetben főszerepe volt, hiszen egymaga állt csupán támaszul az emberi hang mellett. S mikor már úgy tetszett, egyenesben vagyunk, a Sors gátat vetett a szép elképzelésnek. Először a tenort fosztotta meg az élettől, aki pedig fiatal volt és reményekkel teli, egy izgalmas művészpálya elején. Majd nem sokkal ezután a szintén nem szép-korú zongoratanárnőt vitte el hirtelen betegség az örök zenekarba...

De Thurzó bácsi nem lankadt. Számokban ki nem fejezhető koncertet tervezett és szervezett, templomokban, a Varadinum

vonósnégyessel, énekesekkel, zenészekkel, kórossal. Állandóan új és új műsorokat indított útjára, mindig volt emlékezni – és ünnepelni – való évforduló a tarsolyában.

Gyűjtötte és gondosan megőrizte a kottákat, relikviákat, mindent, ami az embereket és művészeket a hangjegyek világához kapcsolja.

A Kiss Stúdió Színháznak mindvégig hűséges látogatója volt. Már előadás előtt jó félórával ott volt a teremben. És még halála előtt nem sokkal megmászta lift nélkül a hat emeletet, hogy az alapítvány székhelyén tegye meg önzetlen felajánlását az egyik műsor kapcsán.

Thurzó Sándor, aki magas kora ellenére sem volt soha igazán bácsi, maga volt a Zene képviselője a Körös-parti városban. A filharmónia koncertjein csakúgy ott volt, mint minden igazán szép rendezvényen, nemcsak az általa rendezett eseményeken.

Családja méltón folytatja, amit Ő olyan csodálatos munkával elkezdett. Emléke legyen egyre erősebb mindannyiunk számára, az örök érvényű Zene jegyében.

Kiss Törék Ildikó
színművész, a Kiss Stúdió Színház vezetője

Levél

Kedves Sándor

2. Kor.3:3

Egy személyes vallomással kezdem levelem. Március 16-án, az esti kutyasétáltatás közben próbáltam az ég felé fohászolni, mert úgy éreztem (és érzem), hogy nincs erőm semmihez mostanában. Eszembe jutott Thurzó bácsi, és rajta keresztül jött a gondolat: jó lenne megint komponálni. Igen – mondtam magamban –, és amint hazaérkeztem, egy volt diákom, Kovács Katika keresett telefonon, hogy továbbítsa az ön üzenetét: szeretné felvenni a kapcsolatot velem. Nem kell ehhez filozófia. Úgy gondolom, hogy e gesztus által jelként érkezett a meg-

erősítés, mely szerint Édesapja – áldott emlékezetén keresztül – élő cselekedetté lett, hogy mi el ne tévedjünk az útról, melyre hivatásunknál fogva állítottunk. Zenélnünk kell tovább, mert a lét harmóniáját csak így tudja ránk ruházni Teremtőnk. Csak a hangok világán keresztül tanulhatjuk meg, hogy mit jelent konzonanciára oldani a disszonanciákat, hogy aztán *ékes nyugalomra* jusson pihenni vágyó lelkünk... Isten nyugtassa békében!

Szeretnék a kérdésnek eleget tenni és ezért egyre sűrűbben ismételve a nekem címzett, felém irányuló sorokat: „*Mivel ÖN is nagyon jól ismerte és sok történetet tud, tessék szíves lenni egy bőszéges visszaemlékezést írni!*”.

Körbe járnék minden megfoghatót, de marad az egy helyben topogás, s ez lassan álomba ringat. – Álomba? – de hiszen Ő is úgy érkezett életembe, mint egy titkok mögül előálló mesebeli hős. Emlékszem, hallgatással adóztunk a Szent László-templom falai közt *AZ* előtt, akinek színe elé azért vitt (megvallása szerint), hogy rám, mint új ismerősére, és leendő pártfogoltjára Isten áldását kérje. Ez számomra csodálatos és merész gesztus volt, mert a múlt rendszerben történt, akkor, amikor az ideológiák és az elvárások azt diktálták volna, hogy ha már *oda* „keveredtünk”, akkor is csak a műemlék értékű épület megtekintése legyen a tét...

A történet azonban úgy kezdődött, hogy volt egyszer Nagyváradon, egy zenészek által szervezett tudományos kerekasztal-beszélgetés, amelyre engem, mint Bihardiószegen tanító énektanárt is meghívtak.¹ Nem emlékszem a részletekre, vagyis arra, hogy pontosan ki által kerültem oda, arra viszont igen, hogy bemutattam egy dolgozatot, majd a végén Thurzó bácsi elbeszélgetett velem. Éreznem kellett – mert kérdéseim keresztül kifejezésre jutott –, hogy a volt muzikológus-diák minden egyéb ténykedése mélyen érdekli. Amint elhangzott, hogy zeneszerzéssel is foglalkoztam, máris felkért, hogy mutassam be néhány zongoraművem a városi kultúrházban tartandó, valamely általa szervezett koncerten. Így mozdított ki abból a tehetetlenségből,

---

¹ 1986 szeptemberétől 1990 februárjáig tanítottam Diószegen.

amelybe életkörülményeim beletaszítottak. Ugyanis, hogy meghívásának eleget tehessek, újra zongorázni kellett – ehhez pedig nélkülözhetetlenné vált a gyakorlás, amit csak úgy oldhattam meg, ha vállaltam, hogy bejárok Váradra hetente kétszer, mert a filharmónia egyik kedves tagja e célból rendelkezésemre bocsátotta zongoráját.

... Egészen Budapestig sodort engem a lendület, majd nehéz vívódások után szülővárosomban, Marosvásárhelyen szembesültem a rám váró szép feladatokkal. Már itthon voltam tehát, amikor 1996-ban Thurzó Sándor felkutatta az akkor még Váradon élő keresztszüleimet, hogy általuk rám találjon. Odatartam, majd eljött hozzánk, hogy rábeszéljen: ragaszkodik hozzá, hogy az én nevem is bekerüljön az 1997-ben megjelenő *Romániai Magyar Ki Kicsoda* című, ittlétünkről tanúskodó kiadványba. Ekkor kért fel egy vonóstrió megírására is. Hiába szabadkoztam. Annak ellenére, hogy addig más műfaj felé fordultam, Ő hitte, hogy meg fogom írni a két hegedűre és brácsára megrendelt művet. Így született meg a *Gioco grottesco*, és e műnek az „életútja” során így fogalmazódtak meg a számomra írt néhány mondatos örömteli tudósítások, ünnepi jókívánságok, emberi érzésekről szóló vallomások², és – néhány, sorsot megpecsételő – bölcs életfilozófián nyugvó jó tanács. Levelem azzal a gondolattal zárom, amit Édesapja írt nekem 2005. január 25-én:

„A következő soraimat már elmondtam önnek, de a fontos dolgokat nem lehet eléggé hangsúlyozni: ne tessék elfelejteni, sok mindenben csalatkozhatunk, de a jól végzett munkában, soha. Tessék továbbra is szívvel-lélekkel alkotni, és minél többet tenni a zenei életért!”

Legyen óhaja szent és az utókor hallja meg időtálló üzenetét.

---

² Kedves Gyöngyike „December 21-én meghalt a drága Feleségem. A fájdalomtól nem vagyok normális. Ilyen bánatot az Édesanyám elvesztése óta nem éreztem...” (Nagyvárad, 2003. jan. 30.) „Szívből köszönöm Önnek megnyugtató szép versét. Rám fér, mert egy feleséget nem lehet elfelejteni, mint ahogy a szülőket sem. Minden további rendezvényt a drága feleségem emlékére és tiszteletére tartom. És ezzel éltetem hátralevő életemet, hogy minél több embernek örömet szerezsek. Sok szeretettel és hálával: Thurzó bácsi” (Nagyvárad, 2003. ápr. 19.)

1990 tavaszán valamikor, meghívás alapján Mágori Ilonával elmentünk Thurzó Sándorhoz. Hesz Mária Ágnes SJC. nővér ajánlott minket. Meleg hangú beszélgetés folytatódott. Így kezdődött el a mi zenei utunk. Ilona kántornőként szolgált. Az én utam egyedi... Talán ezt a sorszerűséget fedezte fel bölcs élettapasztalattal Thurzó bácsi. Idők elteltével, irányította zenei pályám, így résztvettem a Thurzó bácsi által szervezett különböző zenei estéken, melyek oly nagy örömet jelentettek mind előadók, mind zenehallgatók számára. Az ifjú és idősebb muzikusok mecénása, aki igyekezett okosan összehozni a zenészeket, így komoly barátokra leltem. A mai világ ridegségében csodának tartom, hogy fáradságot nem ismerve, a kortárs zenei irodalmat, valamint ősbemutatókat szervezett, bevonva bennünket is. Hatalmas kotta- és könyvállománya mindenki számára nyitott volt. Lelkesedése, tudós alkata mélyen beléivódott. Szeretettel és örök hálával emlékezek Thurzó bácsira. Köszönöm, hogy felfedezett és határtalanul bátorított, segített e göröngyös úton.

Szeghalmi Emese

A zenei kultúra önkéntese

Thurzó Sándor Nagyvárad egyik kiemelkedő zenetörténésze, zeneszervező személyisége volt. Mindent gyűjtött, ami zenei vonatkozású anyag volt és Várad zenei életével volt összefüggésben. Valóságos könyvtárnyi archívuma gyűlt össze az évtizedek során. Felesége, a kedves, mosolygós Margit néni pedig csodálatos hangjával bővölte el hallgatóit. Ők ketten valószínűleg tökéletes zenei párost alkottak.

Thurzó Margit többször is elénekelt zenei eseményeken a Margarét-dal című, Dankó János által megzenésített versemet, amit fia, Thurzó Sándor József kísért brácsán és Dankó zongorán.

Thurzó Sándor hiperaktív önkéntes zeneszervezői tevékenységét, ami főleg a fiatalok tehetségei felkarolása és közönség

előtti szerepeltetése volt, az 1990–1992-es évek között tapasztaltam meg újságíróként. Akkor már a hetvenes éveit taposta, rengeteg tapasztalattal és zene iránti szeretettel munkálkodott azon, hogy a Pece-parti Párizs zenei kulturális élete ne merüljön el valamiféle lusta kis provinciális posványba. Amikor megtudta, hogy 12 éves fiam, Tóth Gábor, a zeneszerző Dankó János tanítványa és tehetségesen zongorázik, azonnal felkeresett és megkért, engedjem meg, hogy fellépjen egy általa szervezett fiatal tehetségek koncertjén, hogy bemutathassa a közönségnek. Dankó Jánossal megbeszélték, milyen műveket gyakoroljon és játsszon el a gyerek, majd a Városi Művelődési Házban (Arlus), közönség előtt zongorához ült Gábor fiam és gyönyörűen eljátszotta a betanult Mozart, Schumann, Beethoven és Czerny műveiből összeállított kis repertoárt. Olyan izgatott voltam, hogy alig kaptam levegőt, a fiam viszont állta a sarat és nagy tapsot aratott. Ridzyk Gyöngyi zeneszerző- és zongoratanárnő nagyon megdicsérte. Azt mondta rendkívül muzikális a gyerek. Thurzó Sándor és Dankó János áldásos közreműködése sem maradt taps nélkül.

Elmondhatom, hogy ennek a két nagyszerű zenész embernek köszönheti a fiam, hogy a zenei pályát választotta. A kolozsvári Gh. Dima Zeneakadémiára sikeresen felvételizett zenepedagógia és zongora szakra, majd két év mesterit végzett zenetudományból. Hét évig volt a váradí filharmónia zeneművészeti titkára, több mint 700 koncertet szervezett, valamint mintegy 736 zenekritikát írt, és több zenei tanulmányt.

Sajnos az elmúlt évtized nagyon rögös útra kényszeríthette a zenészeket, a művészeket és általában a romániai kultúrát, amit alig támogat a kormány, és szinte harmadrendű kategóriába alacsonyította.

A zeneszerzők, zenészek, írók, költők, színészek, táncművészek, festők és más kulturális tevékenységet folytató értékes tehetségek elveszni látszanak a pénztelenség, érdektelenség, a meg nem becültség mocsarában. És sajnos megcsappant a Thurzó Sándorhoz hasonló lelkes és fáradhatatlan önkéntes emberek száma is, akiknek volt erejük, idejük, kedvük és motívációjuk, hogy a zene és művészet szépségét tovább hirdessék

fejlesszék a tehetséges fiatalokban és a mindennapok gondjai fölé emeljék azt, ragyogást és örömet csempészve a napi gondokkal küszködő emberek és városunk kulturális életébe.

Tóth Ágnes

Levél

Drága Sanyika!

Nekem is nagy meglepetés, s öröm volt, amikor felfedeztelek a Facebookon. Hála Istennek, hogy az internetnek köszönhetően kapcsolatba lehet jönni könnyebben s gyorsabban az emberekkel! Nagyon nagy segítség, a mai rohanó felgyorsított tempójú világban.

Köszönjük az érdeklődésed irántunk. Mi is öregsünk napról napra, eddig még egészségesen, kisebb eseteket leszámítva. Érnő éppen októberben lett nyugdíjas, s elég nehéz megszoknia az új állapotot. Dolgozni szeretne még a szakmájában, de sajnos oly nagy a munkanélküliség itt is a szakmáinkban, hogy nagy szerencse kellene hozzá! Nekem is alattomosan csökkentek az évek folyamán az óraszámaim, jelenleg 18 diákom van az East Helsinki Music Institut-ban. S örüljek, hogy van munkahelyem, s nem vagyok óraadó tanár, akit bármikor ki lehet rúgni. Igaz, sokat kell utaznom, a város nyugati részéből a keletibe, kb. 80 km oda-vissza, ami kettő és fél, három órát vesz el az amúgy is drága, nehezen beosztható időmből.

Mennyivel jobb lenne helyette most is gyakorolni, s főleg még Váradon az Arlusban együtt próbálnunk például Dongot, vagy a Sibelius Valse-triste-t, vagy akármit, a következő havi szerdai arlusi estre, amelyet Apukád oly lelkesítően, szenvedélyesen, kellő hozzáértéssel, s egyszerűen nagyszerűen meg tudott szervezni!

Most, utólag, tudom én is mégjobban értékelni az Ő által szervezett koncerteknek a valóságos értékét. Hogy milyen jó is lenne, ha most itt is lenne egy Thurzó Sándor, nevezetes buzdító, aki igényelné a zongorázásom, s értékelné a munkám, s célokat adna.

Természetesen, itt is vannak koncertlehetőségek (például tanári koncertek, egyéni recitálás, kíséret, ha akad partner), csak saját magad kell hogy legyél a célkitűző, s szervező is, ami sokkal nehezebb számomra, mintha valakiért teszem, mivel magamtól nem kérem számon a kényelmem okát.

Ádám fiúnk 24 éves már, jelenleg az idén fejezi be az elektronikát, s amellet dolgozik egy Internet-cégnél. (Azóta kezdtem én is kitanulni a számítógép használatát.) Jövőre megkezdí a másikat, a képzőművészeti főiskolán, a fotó szakot, ami a kedvence, ahova az ősszel bejutott hetediknek.

Kérlek írd meg magadról még bővebben, minden érdekel. Hogy jutottál olyan messzire, Brasiáliába? Megtanultál biztosan jól spanyolul vagy portugálul?

Ami az Édesapáddal, Thurzó Sándorról kapcsolatos emlékeimet illeti, a következőket tudom mondani: Rendkívüli értékes munkát végzett. Lehetővé tette az előadóknak a lehetőséget, hogy az Ő által szervezett koncertek alatt előadási-rutint szerezzenek, s megismerkedjenek a kortárs zeneszerzőkkel. Segítette a kortárs zeneszerzői nemzedéket is azáltal, hogy inspirálta őket, hogy csak dolgozzanak, s szerezzenek zenét, mert érdemes, s van rá igény, s biztosította nekik, a műveiknek az előadhatási lehetőségeiket, meg az előadókat. Rengeteg ősbemutatót, s külön egyéni szerzői esteket szervezett.

Emlékszem, hogy Thurzó Sándor számára mindig a legfontosabbak voltak az ősbemutatók. Így ismerkedhettem meg, s adhattam először én elő Nagyváradon számos Liszt Ferenc-szerzeményt, amikor még szinte tiltott volt játszani, vagy Bartók Béla, Kodály Zoltán műveit, s általában a kortárs magyar zeneszerzők műveit.

Fáradhatatlanul szorgalmasan végezte koncert-szervezéseit, munkásságának számos fontos célja volt, értelme s értékessége. A Thurzó Sándor által izlésesen összeállított, s változatos koncert műsorokon keresztül a nagyváradai klasszikus zenehallgatóknak s előadóknak egyaránt alkalmuk volt nagyfokú zenei műveltségre szert tenniük. Nagyon nagy értékűvé vált a hallgatóközönség nevelése, a koncerteken elhangzott változatos eredeti műsorokon keresztül éppen az imént említett célok miatt.

Csodálatosan meg tudta győzni az előadókat, beleértve engem is, az újdonságok bemutatásának fontosságáról, s értékéről.

Most befejezem, de majd folytatom az emlékezést. Ha lenne konkrétabb kérdésed? Nagyon hiányoznak azok a szép idők, amikor még együtt muzsikálhattunk, s a Drága Elhunytaink szerető közelében lehettünk!

Vajon lesz-e még újra alkalmunk együtt muzsikálni Váradon? Bízva a Fenti akaratában.

Várom válaszod, és további kérdéseid, szeretettel:

Oszaczkly Kati

Emlékeim id. Thurzó Sándorról

Sándor bátyámmal több, mint 50 évvel ezelőtt ismerkedtem meg. A Kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Kémia Karának hallgatójaként, rendszeres látogatója voltam a filharmónia koncertjeinek. Miután a Sétatéren megépült a díszterem, előbb havonként, majd háromhetenként tartottak leckeconcerteket.

Ilyen előzmények után, a tanulmányaimat befejezve, 1954-ben hazakerültem. A következő évtől gyakran látogattam a filharmónia heti koncertjeit. Egy ilyen előadás után, gyerekkori jó barátom és volt osztálytársam édesapja, Hutyra Grám Gyula bácsi bemutatott Thurzó Sanyi bácsinak. Mivel kitűnő beszélgetőpartnert, sokirányú érdeklődési körrel rendelkező szakembert ismertem meg benne, valahányszor találkoztunk a városban, különböző rendezvényen, szívesen hallgattam meg színes, értékes véleményeit.

Természetesen főleg a zenével kapcsolatos történetei ragadták meg a fantáziámat, hiszen Ő egy élő enciklopédia volt számomra. Nagyvárad zenei múltjáról bizony akkor még vajmi keveset tudtam. Beszélgetéseinken nem egyszer részt vett Fekete Attila az Ady Múzeum igazgatója, később jótollú újságíró is. Sanyi bácsi útmutatásai és forrásmunkái nyomán, egy zene-történetileg is kimagasló cikksorozatot jelentetett meg a sajtó hasábjain. A nyers változatot rendszerint megmutatta Thurzó bácsinak, s észrevételeit mindenkor hálásan figyelembe vette.

Sokat füstölgött azon, hogy a zenekar tagjai összevissza ruhákban, öltönyökben vettek részt az előadásokon. Igaz, hogy a háború utáni időkben még nem voltak meg a feltételek ahhoz, hogy egységes sötét ruhában, szmokingban, kosztümben jelenhessenek meg. De az már valóban zavaró volt, ha rikító piros, vagy vad zöld pulóverekben muzsikáltak. Hol szelíden, hol keményebben kérte meg a kollégákat az elfogadható öltözék viseletére. Aztán, ha lassan is, de fokozatosan megoldódott az egységes öltözék. Évekig sötétszürke öltöny, kosztüm biztosította ezt.

Nem volt kibékülve azzal a ténnyel sem, hogy bizony a nagyváradai filharmóniában a fúvósok nem voltak kellően felkészültek. Különös, hogy a zeneakadémiát végzett fiatalok között évekig alig, alig volt fúvóhangszeres. Jószerével csak a 60-as évek vége felé oldódott meg ez a szakmai probléma.

Évtizedekig nem tudtak elfogadható megoldást találni a színház vezetőségével közösen, hogy ne hétfői napon legyen a filharmónia műsora. Egy sereg zenekedvelő embernek a hétfő alkalmatlan volt. Szinte minden sportszövetségnek ekkor voltak a gyűlései, ahol a szombat, vasárnapi eredményeket hitelesíteni kellett, a fegyelmi bizottságok üléseit sem lehetett másnapra áthelyezni. Üzemek, intézmények heti gyűléseinek túlnyomó többsége ilyenkor indította a hetet. A tanügyben is a hétfői nap volt a feladatkiadás napja.

Meleg, baráti kapcsolatot ápolt Macalik Alfréd festőművész-szel, aki maga is kitűnő zenész volt. Rengeteg közös témájuk volt, s mindketten sziporkáztak, ha összekerültek. De ami a legfontosabb volt Sanyi bácsi számára, az Macalik hatalmas kottagyűjteménye volt. Mint két felszabadult gyerek úgy örültek, ha egy-egy különlegesen ritka partitúra került elő. Márpedig Macalik fiatal kora óta szenvedélyes gyűjtő volt, s már ő sem tudta észben tartani mindazt a kincset, ami fölött rendelkezett. Sanyi bácsi pedig a felfedezőik izgalomával szűrte át az anyagot.

Féltő gonddal kísérte figyelemmel Erich Bergel kitűnő karmesternevelő, alkotó, zenekarszervező tevékenységét és az államhatalom ellene indított hajszáját.

A fiatal Acél Ervin mindenkor jó néven vette Thurzó bácsi tanácsait, észrevételeit és megadta a kellő tiszteletet. Bár a

műsorterv összeállításában végtelenül autoritár volt, de azért kikérte a Sanyi bácsi javaslatait is. Szinte művészi indulásától fogva nagy szeretettel viszonyult Ruha István hegedűművészhez, figyelemmel kísérte életútját, sikereit. Nagy része volt abban, hogy Ruha gyakran szerepelt Nagyváradon. Amikor külföldi útjairól hazatért, néha meglepte Sanyi bácsit az ott feltalált ritka partitúrákkal, mivel tudta, hogy ezzel milyen örömet szerez.

Egyébként az évek múlásával, amikor arról beszélgettünk, hogy meg kellene írni a nagyváradi filharmónia történetét, s én erre legalkalmasabbnak Őt tartottam, szelíden elhárította az ötletem azzal a nem titkolt reménnyel, hogy az általa összegyűjtött hatalmas, felbecsülhetetlen értékű anyagot majd az unokája fogja feldolgozni, egyben a doktori fokozat megszerzése kapcsán...

Az utóbbi, közel húsz évben gyakran találkoztunk. Több alkalommal kértük fel a szokásos havi találkozóinkon előadásokat tartani. Mindenkor nagyon érdekes, színvonalas, sok-sok új fogalommal, apró történettel színesített mondandója volt számunkra. A különböző rendezvényeinkre számtalan alkalommal biztosította az általa felkért fiatalokkal a zeneszámokat. Az Ő révén kerültünk kapcsolatba a Varadinum vonósnégyessel is. Megértő szeretettel segített a különböző kiadványaink tartalmának bővítésében, forrásmunkákat ajánlva, hosszú életének tapasztalatait megosztva velünk, megvilágítva sok esemény hátterét. Több alkalommal fogadhattuk otthonunkban, mikor is magas beszélgetéseink voltak, kölcsönös ötleteinket osztottuk meg.

Nagyra becsülte erőfeszítéseinket, amellyel magyar közösségünk asztalára évről évre letettünk egy közérdekű kiadványt. Szinte minden könyvbemutatónkon részt vett és hadd legyünk büszkék, megdicsért mindazért, amit sikerült elérnünk.

Számtalan civil rendezvényen vettünk közösen részt. Majdnem minden alkalommal kiértékeljük a tapasztalatokat, sikereket, hiányokat. Talán nem túlzok, ha azt mondom, sziporkázott az ötletekben. Ezekből jó néhányat sikerült meg is valósítani. Szomorúan mondta több alkalommal, „Minket is utolért a magyar átok, ahelyett, hogy vállvetve összefognánk, egymást marjuk!”

Sokat mesélt Andrásy Edéhez és a Boda családhoz fűződő kapcsolatairól. De Tőle hallottam Kerbsch Ferencről, Beleznay Antalról, Resch Mihályról, Gelencsér és Vásárhelyi kántor urakról, a Sztáray Mihály vegyes karról, Soós András karnagy-ról, Lobermayer Gyuláról, dr. Bánáss Lászlóról, Varga Gedeon-ról, Vomácska Józsefről, Vitályos Ilonáról.

Lejegyeztem, mert nagyon megfogott az 1932-ben, Tasnád-szántón, a Református Dalárdák ünnepén 150 dalos ajakról elhangzott *Jeligét*:

„Amíg a dal el nem hallgat,
Árpád népe meg nem halhat...!”

Thurzó Sanyi bácsi Nagyvárad tiszteletre méltó, nagy tudású, mindenkor kiegyensúlyozott polgára volt. Bár élete vége felé része lehetett több jelentős elismerésben, de úgy vélem meg-érdemelné, hogy „post mortem Nagyvárad díszpolgárává avas-sák”. Talán ezt a filharmónia kellene kezdeményezze, vagy pedig a Királyhágómelléki Református Egyházkerület.

Pásztai Ottó

Hegedűművész, koncertmester, zenetörténész

Id. Thurzó Sándor 1920-ban született Nagyváradon. Már 1936-tól a filharmónia tagja.

1941–1956 között a Nagyvárad Színház zenekarának koncertmestere. 1949–1956 között az Állami Filharmónia koncertmester-helyettese és művészeti titkára. 1956–1973 között nyug-díjazásáig a filharmónia tagja.

Kamarazene-hangversenyek és 58 szerzői est szervezője. Még 80 év felett is fiatalokat meghazudtoló frissességgel, kiapadhatatlan lelkesedéssel beszélt élete nagy szerelméről, a *Zenéről!* A muzsikának és a muzsikáért élt.

Nem könnyű a számvetés, hiszen felsorolni is hosszú, mi mindent köszönhet városunk zenei élete Thurzó Sándornak, a számtalan zenei fesztivál főszervezőjének, a neves, nagytudású

zenetörténésznek, a Varadinum vonósnégyes megálmodójának és elindítójának, a kamarazenei hangversenyek szervezőjének, valamint a Michael Haydn, Wenceslaw Pichl és Karl Dittersdorf emlékének adózó, a 2004-től rendszeresen megrendezett fesztivál megvalósítójának.

Mivel meleg baráti kapcsolat fűzte Macalik Alfréd festőművészhez, aki maga is kitűnő zenész volt, még az 1940-es évek második felében előbb csak saját szórakozásukra megalkotották a vonósnégyesüket Boda Oszkárral és Schmidt Bélával. Igen rövid időn belül megtörtént az összeszokásuk és különböző alkalmakkor már bemutatkoztak a nagyközönség előtt is nagy sikerrel.

A filharmónia keretében igen jó kapcsolatokat ápolt a mindenkori karmesterekkel. Az akkor fiatal Acél Ervinnel közösen alakították ki a műsortervet. Nagy hangsúlyt kapott a műsorokban a vendégművészek szerepeltetése: hazai és külföldi karmesterek, hegedű- és zongoraművészek fellépése. Az első időszakban a „szocialista tábor művészei” kaptak lehetőséget, majd lassan olvadni kezdett a jég, s osztrák, francia, japán, skandináv vendégeket is meghívhattak. Az olasz kitűnő kapcsolat eredményeként úgyszólván évente kapott meghívást a zenekar hosszabb vendégszereplésre.

Fokozatosan alakult ki a komolyzene-kedvelők közönsége, de valljuk be őszintén, csak ritkán volt telt ház abban az időben. Többszöri próbálkozás is volt a középiskolák diákjai számára a leckekoncertek szervezésére. De általában 2-3 év után lankadt az érdeklődés, s az újabb csoport csak 4-5 év után állt össze. A 70-es évek közepétől, amikor a város nemzetiségi összetétele jelentős változást szenvedett, a román intellektuelek egy jelentős része bekapcsolódott a filharmónia programjainak látogatásába. Ettől kezdve már egyre többször volt telt ház...

Már más visszaemlékezésemben jeleztem, hogy addig, amíg a vonósok kitűnő felkészültségűek voltak, s rendkívül hamar fel tudtak készülni a különböző karmesterek irányításával, addig közel két évtizedig a fúvósok nem remekeltek. De nagyon kevés fúvós végzett a zeneakadémiákon is. Több éven keresztül a debreceniek segítségét vették igénybe, míg végre ez a probléma

is a helyére került. Ugyannyira, hogy több kiváló szólista kapott meghívást közülük vendégszereplésre...

Elmondhatjuk, hogy Sanyi bácsinak páratlan kottatára gyűlt össze az évtizedek során, amit kedvenc unokájára, Zoltánra óhajtott hagyni. Számtalan zenetörténeti tanulmányt közölt a Fáklyában, Bihari Naplóban, a Művelődés c. lapban, a Francisc Hubic emlékkötetben (1973), valamint a Zenetudományi írások című kötetben (1983).

A Premontrei Öregdiákok közössége közel két évtizeden át kitűnő személyes kapcsolatot tartott fenn Sanyi bácsival és számtalan alkalommal élvezhettük remek kultúrtörténeti előadásait, szervezői segítségét a rendezvényeinken. Személy szerint gyakran beszélgettünk, gazdag életéből számtalan érdekes történetet mesélt el.

Álljon itt egy általam lejegyzett rendkívül tanulságos beszélgetés: „A gyerekek esetében már 5-6 éves kortól kellene a zeneiskolában lehetőséget biztosítani a kimagaslóan tehetséges gyerekeknek. Míg a hegedű esetében két év múlva, addig a zongoránál már az első félévben megmutatkozik a tehetség, az érdeklődés, a zene szeretete. Erre minden zenepedagógusnak figyelnie kellene, mert a helyes hozzáállás, az ifjak szeretettel és türelemmel való irányítása döntő lehet egy egész életre. Nem ajánlott a szigorúság, a kényszer, de annál inkább a jó tanács, elismerő biztatás, ami szárnyakat adhat. Ellenkező esetben lankad a kezdeti lelkesedés, nem érzi, hogy a gyakorlásnak van eredménye, önbizalmát vesztheti.

A polgári családnál főként a zongora volt favorizálva. Viszonylag sok különböző felkészültségű zongoratanár oktatót, így igen vegyes volt a színvonal. Jó esetben mind a szülő, mind a gyerek felmérte 2-3 év után hol tart, s ha szükségesnek látták tanárt váltottak. Ez szinte mindenki esetében jelentős klassziszjavulást eredményezett.”

Egy másik beszélgetésünk alkalmával a következőket mondta: „A gyerekeknek mesélni kell, rávezetni, hogy mit hallanak?” S itt egy részletes, tanulságos felsorolást mesélt. „Az évszakok változása, havas táj, hóvihár, nagy pelyhekben hull a hó, tavasz, kikelet, minden virágba borul, madarak, méhek, pillangók,

falevelek zizegése, őszi lombhullás, elköltöznek a darvak, fecskék, gólyák. Hajnal, szürke vagy napsugaras égbolt, az éjszaka neszei, tücskök ciripelése, vihar, villámlás, dörgés, az eső kopogása, hólyagzik az aszfalton, megduzzadnak a folyók, csörgedezik a forrás, vízesés, zuhatag, örvény, vízcsobogás, sebes vízfolyás, lassú álmos folyó, tenger hullámozása, tengeri vihar. Hogyan ébredünk? Vidáman, morcosan, fáradtan, kipihenve, energiával telve, betegen. Állati hangok: kakas, libák, bárány, tehének, disznócsorda, kolomp, lovaskocsi zörgése, lovak galoppja, szamár iázása, este jön haza a nyáj. Reggel, este harangszó, temetés, tűz. Katonák menetelése, éneke, csatazaj, félreverik a harangot. Szökőkút csobogása, fúj a szél, hegyoromról szétélni, susog az erdő, rádborul a lombkorona. Vonat zakatolása, fütty, sziréna, sípolás. Öröm, bánat, sírás, zokogás, fájdalom, lelki béke, felszabadult érzés, requiem, ima, mise, gregorián mise. Alkonyat után a házak, gazdaságok hangjai, este a családban, aratás, szüret, esküvő, lakodalom, név- és születésnap, közös éneklés, népdal, műdal, katonadal, betyárnóták, túrinóták, diáknóták, szerelmes dalok, csúfolódó dalok, operett, opera dalok, klasszikus zene, térszene, modern táncdalok stb.”

Ugyanakkor elmesélt egy történetet. Szalay Stefániához voltak meghíva, Sándor Edit, a Kolozsvári Magyar Opera énekesnője (aki hazalátogatott) és az akkor még bakfis Tokaji Ágnessel együtt. Stefi néni miután eljátszotta nekik Smetana Moldva és Liszt Magyar Rapszodiáját, kérte őket mondják el, mit hallottak és mit láttak lelki szemeikkel. Végtelenül érdekes volt összevetve hallani három élményt! Sanyi bácsinak ez adta az ötletet, hogy tanítványait mindig megkérdezte, ők mit hallottak, s főként mit láttak?

Nagyon értékes segítséget kaptunk tőle a Tuzson Erzsébettel közösen szerkesztett: A nagyváradi műkedvelő színjátszás története című könyvünk szerkesztése során. Egyrészt az egyházi énekkarok, karmesterek és orgonistákról, másrészt a különböző műkedvelő egyesületek énekkarairól, zenekarairól, karmestereiről. Megemlíthetem: Beleznay Antal nevét, aki nemcsak karnagy, hanem kitűnő zeneszerző is volt (1857-1915), Resch Mihályt, aki tíz évig volt a Székesegyház karmestere, s a

Premontrei Főgimnázium énektanára. 1926-tól Gödöllőn lett ének- és zenetanár. Tőle származik a Szent Norbert Himnusz. Kersch Ferenc, valamint dr. Bánáss László a magas zenei felkészültségű zeneesztéta. Az ő érdeme a Magyar Dalkör életre hívása, a Gregorián férfikórus megalakítása, vezetése. Művészi színvonalú egyházzenei hangversenyekkel fejlesztette a dalkultúrát.

Vomácska József Zeneiskolája már nagyon komoly feladatokat vállalt magára az első világháború előtt. Dr. Szalay Elemér 1922-ben megalapítja a Cecília női kórust. A 20-as évek elején létesült a Szalay-Fischer Zeneiskola, ahol minden ifjú kitűnő oktatásban részesült. Ugyancsak a 20-as években létesült a Patzkó Magda-Láposy Erzsébet Zeneiskola.

1918-ban alakította meg Lobermayer Gyula a Guttenberg Dalkört. Ugyancsak ő alapította 1923-ban az Acélhang Dal-egyletet. 1926-ban, a Munkásotthonban Andrassy Ede és Lehoczky József alakít dalárdát. A dalkörök és a műkedvelő gárdák fokozatosan zenekarral is kiegészültek, s így az előadások hatása is emelkedett. Itt említhetjük meg az Elkel Ferenc református zenekart, s a Sztáray Mihály vegyeskart, Kardos Ferenc karnagy irányításával, valamint a Réti Református vegyeskart, Soós András vezényletével. A Katolikus Legényegylet kórusát Andrassy Ede zenetanár vállalta. Kitűnő zenepedagógusok voltak Boda Oszkár és Boriska is. 1930-ban alakult meg a Nagyváradi Magyar Dalkör, Andrassy Ede karmester vezetésével, mintegy 80 személy részvételével. 1931-ben már részt vettek Kolozsváron, az Országos Dalversenyen. Ott a Bukaresti Magyar Dalkörrel együtt kiemelkedő teljesítményt nyújtva elnyerték az első díjat, az Aranyszalagos ezüst babérkoszorút! Andrassy Ede pedig elnyerte az Országos karnagy címet. Ezt a teljesítményt a Dalkör megismételte 1932-ben Nagybányán, az Országos Dalversenyen.

1934-ben a Calvin-kórus és a Liszt Ferenc énekkar szerepelt emlékezetesen, kitűnően. Részt vettek a nemes versengésben a Velencei Római Katolikus és Református Férfikarok, az Ósistelepi Katolikus Férfikar, a Nagyszalontai Iparos Dalkör, a Bihardiószegi református énekkar, valamint a Belényesi Magyar Dalkör is.

Teret nyert a húsvéti Passió-játék, illetve a Passiói szentmise. Még 1930-ban Széles Kálmán és Vomácska József kezdeményezésére megalakult az Ifjú Filharmonikusok egyesülete, sok tehetséges, lelkes zenésszel. Meg kell említenünk Bíró László karnagyot a Székesegyházi énekkar vezetőjét, Vidor József ének és zenetanárt, akinek több színdarabját is játszottuk a Színházban. Egyébként ő zenésítette meg Juhász Gyula Testamentum című versét.

Említés történt arról a sajnálatos eseményről is, amikor az 1938–39-es évben történt. A Katolikus Körben egy vasárnap Enescu tartott koncertet, ahol elhangzottak Bartók-művek is. A szélsőséges, vasgárdista ifjak egy nagyobb csoportja heves tüntetést rendezett, s Enescut hazaárulónak kiáltották ki...

Sanyi bácsi sok szeretettel emlékezett Czeglédi Ilonára, Papp Magdára, Belényire, de nagyra becsülte Tanai és Gulácsy szerepalkításait és énekhangjukat is.

Végtelenül sajnálta, hogy hagyták lepusztulni a Nyári színházat, hiszen egy színházi holtszezonban biztosított maradéktalan szórakozási lehetőséget. Beszélgetéseink során már ő is felvetette, ha egyszer hozzáfognának a Vár restaurálásához, meg lehetne keresni a legjobb megoldást ott egy nyári színház kiépítésére... Ezt már sajnos nem érthette meg.

Felhívta a figyelmemet, hogy a Székesegyház mellett nemcsak a Barátok templomának van kitűnő orgonája, hanem az evangélikus templomnak is, és ha megjavítják, a szőlősi plébánia-templomnak is.

Nagy áldásnak tartotta, hogy a politikailag nehéz évek alatt is igen jól működött a hanglemezkidadás. Ezzel bármely otthonban, kinek-kinek hangulata szerint lehetősége van a klasszikus zene hallgatásához. Ugyanakkor hozzátette, az élő zenét azért nem pótolja semmi!

Mindig szükségét érezte, hogy megbeszélje a Bécsi Filharmonikusok Újévi koncertjét, s olyan apróságokat is észrevett, amit én amatőr zenekedvelő észre sem vettem.

Érdekesnek tartottam, hogy ambicionálta volna a Tézene újra bevezetését. Erre a Bunyitay-ligetet, a Rhédey-kertet és a Vár belső udvarát, vagy a Kolozsvári utca felőli részt tartotta alkalmasnak. Többször kért, hogy ebben az ügyben beszéljek

Biró Rozália alpolgármester asszonnyal és Lakatos Péterrel. Ezt meg is tettem, de a város vezetése még nem volt rá vevő. (Katona-, tűzoltó-, vasutas-, ifjúsági zenekarok nem óhajtottak részt venni ebben.)

Személyes példája jelentős mértékben hozzásegítette ifj. Thurzó Sándort, majd Thurzó Zoltánt, hogy ők is egy életre elkötelezzék magukat a zene aktív művelőinek. Kicsit meglepte, egyben büszkeséggel is eltöltötte az a meghívás, ami Brazíliából jött ifj. Thurzó Sándornak, felkérve őt többhónapos oktatói tevékenységre. Nagy izgalommal várta haza, s a részletes beszámolót. Többször is meghallgatva az onnan hozott brazil zenei anyagot, hamar megbarátkozott azzal. Kétségtelen, hogy egészen más temperamentumú művészek alkotásait hallhatta. Nagyobb életszeretet, lüktető ritmus, némi ősi vadság, gyors váltások élénkítik a műveket. A következő években, jelentős zenei anyag kölcsönös cseréje erősítette meg a kapcsolatot a vendéglátókkal.

Csak csendesesen jegyzem meg, hogy Sanyi bácsi lelki gyermeke egyébként Mozart volt, akit fantasztikus tehetségnek tartott. Bántotta az a tény, hogy a hangversenyek repertoárjából mennyire hiányzik Sibelius!

A színházban eltöltött évek alatt kedvenc szerzői voltak: Zilahy Lajos, Tamási Áron, Nyirő József, Hunyadi, Móricz, Herczeg Ferenc, Méhes, Sütő András és Tomcsa. Végtelenül sajnálta, hogy fokozatosan rendezők nélkül maradt a váradi színház és képtelenebbnél, képtelenebb darabok kerültek műsorra. Természetes következménye a közönség felháborodása, s számbeli csökkenése. De sokszor elmondta: „Minden színházi embernek, s ebben elsősorban a szerzőknek tudomásul kell venni, hogy a színház van a nézőkért és nem fordítva!”

El kell mondanom, hogy minden rendezvényünkön ott volt, s nagyra értékelte a Mécs László, Juhász Gyula, Dutka Ákos, Emőd Tamás, Reményik Sándor, az elfelejtett Holnaposok Miklós Jutka, Balázs Béla, valamint a Festőművész premontrei tanárok és diákok című műsorainkat.

Több alkalommal is részt vett a Családi farsangunkon csakúgy, mint a Családi Mikulás estén. Ezekre rendszerint meghívtunk egy-egy színművészt: Földes Bathó Idát, Hajdú

Gézát, Meleg Vilmost, Meleg Attilát, Molnár Julit, Mogyorossy Pötyit, Gulácsyt, Csíky Ibolyát.

Nagyra értékelte, hogy felvállaltuk négy középiskola patronálását. Mindvégig helyeselte, hogy mi nem engedjük meg a kollégáknak, hogy politikai kérdések zavarják együttműködésünk. Tetszett, hogy rendszerint meghívtunk különböző érdeklődésű előadókat, s ha csak tehetette, eljött meghallgatni őket.

Az Olaszi temető szétrombolása nagyon fáj nekik, s sohasem tudott megbarátkozni a gondolattal, hogy ezt a 20. században meg lehetett tenni. Gyakran kijárt emlékezni, lelkileg feltöltődni, ám mindig szomorúan vált el a feldúlt síroktól...

Csak csodálni tudtuk azt a széles körű érdeklődést, amellyel a közügyeket nyomon kísérte, lehetett az iskola, templom, színház, filharmónia, nyugdíjas problémák, közszállítás, könyvkiadás, kiállítás, egészségügy, műemlékvédelem, közbiztonság, városrendezés, emlékművek, civil szervezetek tevékenysége, cserkészet, vendégszereplések stb., stb.

Elmondhatjuk, hogy személyében egy nagy tudású, értékteremtő, értékmentő, igaz magyar ember hagyott itt bennünket 2009-ben. Szellemissége, zeneszeretete tovább él bennünk. Szakmai tudása, mély embersége példaként szolgál mindannyiunk számára!

Pásztai Ottó

Szűcs László

Gesztusok hangversenye Thurzó Sándorra emlékezve

emberben a zene,
embermese szól az utcán,
eltérít a sodrás
magaddal rántod a várost

hangok a forró aszfalton
hangod halmozza hited
ihlet vagy
intézmény helyett ember

a pillanat a tied
s nem halkul el
mert viseled hittel
az emberi szót

arcodon a hangjegyek árnya vibrál
emléked ott még a hangszer mélyén
kézfogásnyi távolságra

végül a város zaja elnyeli a csendet
szólnak még konok harmóniák
a tetők felett némán lebeg egy vonó

Levél

Drága Sanyika!

Kezdem írni az ígért levelet. Lehet, hogy kissé bőbeszédű leszek - el akarom mesélni, hogy amatőrként, hogyan kerültem kapcsolatba Édesapáddal, akinek zenei vonalon jóformán mindent Neki köszönhettem.

Kezdem ott, hogy nincs túl sok tehetségem - rajzolni például nem tudok: koraszülött voltam, a bal szemem ráment az inkubátorban levő túlnyomásra, így gyakorlatilag félszemű vagyok, ezért nincs kézügyességem és autóvezetési jogosítványom sincs. Zenei hallásom viszont már korán feltűnt. Talán drága jó szüleim egyetlen hibája, hogy nem tanítottak hangszeres zenére, nem tartották fontosnak. Az ötvenes években nagy divat volt a tangóharmonika, vettünk hát egyet. Egyetemi éveim alatt sokat használtam, romákkal jártam lakodalmakra, keresztelőkre. Fontos viszont, hogy nagyon sok összhangzattan ragadt rám. Akkor még nem tudtam, hogy mi az, amikor később Geoldes Liától tanultam a tantárgyat, rájöttem, hogy én ezt mind tudom, csak nem tudtam, hogy mi az.

Énekelni mindig szerettem. Az egyetemen, 1955 tavaszán előadtuk Kodály Hány Jánosát, már nem emlékszem, hogy hány

előadást ért meg. Később, 1957–59 között az egyetemi zene-, ének- és tánckarral többször felléptünk versenyeken, I-II. díjakat nyertünk, de ahogy Ceaușescu kezdett „működni”, minden köddé vált.

Szólót sohasem énekeltem, nem volt elég önbizalmam.

1960-ban, végzés után Szilágysomlyóra kerültem. Itt a zenétől teljesen elszakadtam.

1962–69 között már Váradon dolgoztam, de 1969-ig versenyszerűen vívtam, majd 1967-ben újjáalakult a Hilaria-kórus, nekem már nagyon hiányzott az éneklés, hirdettek az újságban, és amikor láttam, hogy Miron Rațiu lesz a karnagy, rögtön jelentkeztem – nekem az ő neve és státusa garanciát jelentett, hogy jól fogunk dolgozni.

Bíró Laci bá egyszer meglátott a kórusban és megkérdezte, hogy nem akarok-e menni a Székesegyházba, az ő kórusába? Szívesen mentem, nem is tudtam, hogy Váradon ilyen létezik. Itt rögtön jelentkezett egy óriási előny, soha nem próbáltak, nekem minden új volt és szép lassan megtanultam blattolni. Ennek haszna meghatározó lett egész életemre.

Megkerestem Horváth Magda nénit (Pista fia régi barátom és egyetemi szobatársam volt), betanultam vele egy-két magyar népdalt és felvettek. Mivel azonban technikailag elég hibásan énekeltem, Papp Magda nem látott bennem perspektívát és Barbantan Sandára bíztak, akinek úgy sem volt elég tanítványa.

1970–73 között jártam a Népművészeti Iskolába. Éreztem, hogy valami nem stimmel, nem voltam eléggé ura a hangomnak. Bajok voltak a magasságaimmal: mai fejjel tudom, hogy ennek az volt az oka, hogy a gégém éneklés közben ellenőrzés nélkül járt fel és alá, mint a beszédben. Körülbelül ebben az időben figyelt fel rám Édesapád, aki ettől kezdve végig mellettém állt, és akinek többet köszönhetek, mint bárki másnak. Nem tudom pontosan, hogy mikor határozta el, hogy mellém áll: Te biztosan megtalálod az időpontot, mert Sanyi bácsi minden zenei eseményt pontosan dokumentált, biztosan találsz erre valamit.

Talán 1974-et írtunk, de nem vagyok ebben biztos. Beszervezt az ARLUS szerda esti kamarazenei előadásokba. Ezt

nemcsak rendszeresen, hanem óriási tapintattal tette. Hamar észrevette pozitív és negatív oldalaimat. Sorban bízta rám Beethoven dalait, amelyeket a nagy közönség jóval kevésbé ismert, mint Schubert és Schumann műveit. A gyakori szerepeltetés révén fokozatosan kezdett elmúlni a lámpalázam.

Időközben technikailag is fejlődtem: 1975-ben Kolozsváron voltam két hónapig. Szakmai továbbképzésen. Öcsémnél laktam és megkértem, hogy vigyen el egy neves énektanárhoz. Összedugták a fejüket Fogel Laci kollégájával és arra a következtetésre jutottak, hogy nekem D'Andrée iskolája kell, mert ő meg fog tanítani arra, hogy ura legyek a géégémnek. Örömmel mentem a mesterhez, hiszen 1967 óta ismertem. Eleinte furcsa volt, hogy két hétig nem énekelhettem hangosan, viszont olyan gyakorlatokat írt elő, hogy a tanfolyam végén úgy tudtam mozgatni a géégémet, mint más a bicepszét. Tanítása anatómiai ismeretekeken alapult és mivel orvos voltam, nagyon szeretett velem foglalkozni: nála az óra nem 60, hanem 100 percig tartott. Az órákért nem is kért pénzt. Szőlőtermelő volt, Kolozsváron már ekkor nem lehetett cukrot kapni és én otthonról mindig egy bőrrönd cukorral jelentkeztem. Összefoglalva, D'Andrée mester is meghatározó lett életemben, de csak másodikként: az első hely Thurzó Sándort illette és illeti meg.

Édesapád örömmel tapasztalta a fejlődés jeleit, ettől kezdve műsoraim változatosabbak lettek. Amikor még izgultam, nyugtatgatott „Ugyan kérem Totyika, blattolja le az egészet”.

Ettől kezdve kapcsolatunk egyre jobban kiszélesedett. Az események pontos időpontját nem tudom reprodukálni, én minden nagyon lezseren kezeltem, ilyen a természetem, meg azt is tudtam, hogy van a háttérben egy nagyon precíz krónikás.

Kezdeném a Bastien és Bastienne felejthetetlen bemutatójával, valamint az azt követő, nevelő célzatú előadás-sorozatot. Nem tudom, pontosan hány volt, biztosan 50 előadás felett, de ezt nálam pontosabban fogod tudni. Édesapád lelkesedésének tudható be a Dumitrescu O noapte furtunoasă bemutatása a Cântarea României keretében, Acél is fokozatosan ráfigyelt a műfajra.

Édesapádnak nagy érdeme az is, hogy Acél Ervin, miután színre vittük a Varázsfuvolát négy alkalommal, látva, hogy

Váradon az operajátszásnak komoly alapja van, kitalálta azon előadás-sorozatokat, amelyek, úgy gondolom, világszerte egyedülállóan, pozitív anyagi mérleggel zárultak. Hiszen csak Anghel Arbore és a neves szólisták kerültek pénzbe, ingyen volt a színház, a díszletek, a jelmezek, a Hilaria-kórus, valamint a kisebb szereplők (zenetanárok és jómagam is). Nagy szó volt, hogy amikor a Ceaușescu-érában sokan ingyen dolgoztak, én négy napig ügyelő is voltam és még fizettek is érte.

Sajnos a gazdasági helyzet fokozatosan romlott és a mi fejünk felett Damoklesz kardjaként ott lógott autista fiunk jövője, halálunk után. Ezért már 1986-ban elhatároztuk az áttelepülést Magyarországra, de az engedélyt csak 1990-ben kaptuk. Édesapád nem örült túlságosan a távozásunknak, de megértett bennünket.

Békéscsabára úgy kerültünk, hogy csak itt tudtak állást biztosítani, úgy, hogy lakást is adtak hozzá. Ahogy odaérkeztem, máris meglepetésben volt részem: Papp Magda velünk egyszerre települt át, de a lányáék már itt voltak, Susu pedig be is konferált engem Rázga Józsefnek, a Bartók Béla Zeneiskola igazgatójának, aki a Bartók Béla Vegyeskart is irányította. Csak annyit tudott, hogy jön Váradról egy orvos, akit Totyinak hívnak és szeret énekelni. Ebben a kórusban énekeltem 2006-ig, amikor Újkígyósra költöztünk és az autóbuszok menetrendjét nem lehetett a kórus próbáihoz igazítani.

A szakmai munka nagyon elfoglalt, a megyei tisztiorvosi szolgálatnál osztályvezető főorvos, majd Békéscsaba megyei jogú város helyettes tisztifőorvosa voltam, 2006-ban mentem nyugdíjba. Újkígyós városban vettem egy szép kis házat.

Amikor kiköltöztem Újkígyósra, a katolikus kántort éppen akkor választották meg polgármesternek. Első dolga volt, hogy behívott:

- Gyula bátyám, ugye te tudsz orgonálni valamilyen szinten?
- Hát én Bachot éppen nem játszom, de amennyi a templomban kell, azt vállalom.

Így lettem Újkígyóson „Gyula bácsi, a kántor”. Nem zavar, hogy sokan nem is tudják, hogy orvos vagyok, megszólításuk pedig tiszteletet tükröz.

Amikor az áttelepülési engedélyt megkaptuk, különböző engedélyeket kellett beszerezni. Először a könyvtártól jött egy Dudas nevű ember, a könyveimbe betette a könyvtár pecsétjét, ezt egy Macalik Alfréd festmény átadásával megúsztam (a szentmártoni premontrei rendházat ábrázolja, Jakobovits Miki szerint nem volt túl értékes, akkori áron 4000 lejre taksálta.)

Ezután viszont történt egy nagy disznóság.

Megjelent nálam Roșca Felician, ez a piszkos gazember, aki a múzeum zenei osztályát képviselte. Már az elején megmondta, hogy nem vihetem el minden kottámat. Amikor azt mondtam, hogy ezeket majd elajándékozom (természetesen Édesapádra gondoltam), megfenyegetett, hogy az így nem megy, feljelentéssel fenyegetett, és kénytelen voltam a mellékletben feltüntetett kottákat odaadni. Véleményem szerint lenne arra lehetőség, hogy a múzeumtól fénymásolatokat kérj, érdemes lenne megpróbálni.

Sok sikert a könyvedhez!

Baráti szeretettel

Toty

Emlékezés Thurzó Sándorról

A nemrég elhunyt zenetudós, muzsikus, kiváló szervezője volt Várad zenei életének. Éveken át ugyanakkor hegedűsként szolgált a Bábszínháznál, a Nagyváradi Állami Színháznál, mint az ottani zenekari együttesek művésze. Szerénysége, kitartása révén valósult meg a több mint 20 éve működő Varadinum vonósnégyes. Gazdag és népszerű műsorral ajándékozták meg az érdeklődő közönséget, akik nem csak Nagyvárad különböző hangversenyermeiben és templomaiban léptek fel, hanem Magyarország több helységében is. Gondot fordított arra, hogy megismertesse a hallgatósággal a hazai zeneszerzők kompozícióit, így ismertté váltak azok munkássága a közönség számára. Elsősorban a klasszikus muzsika kiemelkedő és népszerű alkotásai is, mint például Beethoven, Mozart, Vivaldi, Liszt, Schubert. A

preklasszikus és romantikus művek mellett, modern hangvételi zenekompozíciók is felcsendültek.

Szervező munkája kiterjedt a fiatal tehetségek felfedezésére is. Itt említeném meg például Szabó Annamáriát, aki jelenleg Debrecenben már szólistaként szerepel, valamint Tasnádi Ferenc baritonistát és Costin Éva hegedűművésznőt. Az együttes primáriusa hosszú ideig volt Tokaji Ágnes egyetemi tanár, aki sajnos szintén nemrég hunyt el. Ugyancsak kiemelkedő szerepet játszik dr. Marcu Sikes Ágnes csellóművész, dékán és Ichim Beáta (Bozsódi) bemutatkozása, többszöri fellépése.

Családja is követi a hagyományt, hiszen fia, Thurzó Sándor József hosszú évek óta Braziliában mesterkurzust vezet. Ezenkívül unokája, Thurzó Zoltán zongoraművész, aki nem csak előadója szakmájának, hanem egyben hagyományt őrizve rendszeres szervezője a hangversenyeknek. Az általa szervezett este-ken fiatal művészek léptek fel például a Szent László-templomban, és a múzeumi estek keretében a Lorántffy Zsuzsanna Egyházi Központban.

Számtalan emlékhangversenynek lehettünk tanúi, amit a Varadinum együttes bemutatott, amelyek közül több koncert vallásos eseményhez kapcsolódott. Rendkívüli gondossága, alaposága révén dolgozta fel a váradi zenei élet múltjának több eseményét, sőt váradi vendégszerepléseit is szervezte. Kitartó és alapos munkássága bizonyítja, hogy ő volt az, aki feldolgozta és megjelentette Bartók Béla és George Enescu váradi szerepléseit. Ezen kívül értékes tanulmányt is közölt Carl Ditters von Dittersdorf és Michael Haydn váradi tevékenységéről, amely lényegében tíz éven át teremtett európai rangú zenét Patachich Ádám művelt püspök támogatásából. Egy kis tanulmánykötetet is közölt Bartók Béla Váradon előadott zongorakompozícióinak kritikájáról. A kritikusok között jómagam is szerepelek több írással. Nagy értékű gyűjteménye mellett zenetitkári állást is folytatott a nagyváradi filharmóniánál.

Emlékét szeretettel őrizzük mindazok, akik szívesen jártak az általa szervezett zeneestekre; arra az emberre emlékezünk, aki életét tette Várad művelődési életének megszervezésére.

Tuduka Oszkár

A rend-ember Sándor bácsi emlékére

Könnyű dolga van annak, aki emlékezetébe idézi, sőt, aki le is írja emlékeit Thurzó Sándor zenetörténészről. Pályájának alakulását az elektronikus adatrögzítőkön olvashatjuk, de személyiségének rokonszenvedését csak a személyes kapcsolat örökítheti át az utókornak. Engedte magát megismerni. Udvarias, már-már anakronisztikusnak ható úriembersége egészen különleges színfoltja volt Várad magyar közéletének. Szaktudása lenyűgöző volt. Mindig nagyra értékeltem azokat az embereket, akik a maguk szakterületéről úgy tudnak mesélni a nem szak társaknak, hogy azok kedvet kaptak közelebből megismerni – Sándor bácsi esetében – a zenei életet. Így voltam mindig, amikor meglátogatott, vagy az utcán találkoztam vele. Szelíd erőszakkal mindig sikerült rábeszélnie egy-egy zenei esemény megszervezésére, vagy arra, hogy menjek és hallgassam meg azt az előadót, vagy azt a koncertet. Bevallom, nagyon sokat segített abban, hogy tájékozódni tudjak e város zenei múltjában. Ezért hálás vagyok neki. Ugyanis abban, hogy én otthon érzem magam e gyönyörű múltú és megjelenésű városban, abban neki is része volt. A szépség hirdetői, a jóság misszionáriusai azóta is hiányoznak, amióta elment közülünk.

Alighogy felszabadult az egyház és kiszabadult a templomok liturgikus bezártságából, teret engedett és otthont biztosított a zeneművészeti eseményeknek is. Ekkor, még a kilencvenes évek legelején, jött be a református püspökségre hozzám Sándor bácsi. Úgy találta, hogy szót értünk a zene pártolásában. Igyekezett minden lehetőséget kihasználni, csakhogy a zene ügye győzzön közöttünk és általunk. Emberére akadt, mert nagy rajongója vagyok a szép zenének. (Ő mindig kijavított, ha ilyet mondtam, mert ő a zenének csak a szép oldalát ismerte.) A zenei alkalmak megszervezésében sokat segített tanácsaival és tapasztalatával. Tőle tanultam meg, hogy egy zenei esemény értékelésében nem döntő szempont az, hogy hányan voltak a hallgatók. Amikor én keseregyve panasztam neki, hogy milyen kevesen, alig kétszázan jöttek el az orgonakoncertre vasárnap délután a templomba, ő újra és újra elmesélte az állami filhar-

mónia esetét az aradi közönséggel még a hetvenes évekből. Egyik alkalommal hárman hallgatták meg a zenekar koncertjét az aradi kiszálláson. Ettől függetlenül a zenekar eljátszotta a teljes programját olyan színvonalon, amennyire csak tellett tőle. A művészet nem lehet kiszolgáltatva a közönség ízlésének, idejének, anyagi helyzetének – vallotta. A zenét szervezőnek arra kell tekintettel lennie, hogy az esemény színvonalas legyen.

Számtalan zenei esemény tanúja volt a református egyházunkban is. Igyekezett mindig megszerezni a hangverseny írott programját, amit az általa hűséggel gyűjtött krónikában elhelyezett. Azért neveztem Sándor bácsit zenei rend-embernek, mert megtanított arra, hogy egy-egy jól megszervezett, jeles zenei esemény nem múlhat el úgy, hogy ne legyen írott nyoma, és hogyan kell raktározni a hivatását szívből teljesítő közösségi embernek azokat az eseményeket, amelyeket a köz érdekében szervez. Várad zenei múltjáról sokszor mesélt a püspöki vagy az olaszi lelkészi hivatalban. Szilágyságiként, megszerettette velem és megtanította értékelni e város művészeti életét, akkor is, ha tehetséges kezdők vagy hírességek, sztárok művelik is azt.

Elköltözése előtti esztendőkből botal járta már. Kissé hajlott hátának tartása még alázatosabbá és udvariasabbá tette megjelenségét. Szavainak rendje olyan belső értékről tanúskodott, melyre ma is tisztelettel gondolok. Megérdemelten kapta egyházunktól a Pro Partium-díjat, mellyel szerény elismerésünket kívántuk kinyilvánítani az ő fáradhatatlan zeneszervezői és átörökítő munkássága iránt. Áldott legyen emléke!

Veres-Kovács Attila
nagyvárad-olaszi lelkipásztor

Thurzó bácsi emlékére

Amikor Thurzó Sanyi kedves brácsaművész barátom és Thurzó Margit Terézia megkértek, hogy írjak néhány gondolatot, idézzem fel emlékeimet id. Thurzó Sándorról, azaz minden váradi Thurzó bácsijáról (a továbbiakban inkább ezt a kedves megnevezést használom, mert ő maga is azt szerette, ha így szólítjuk) a készülő emlékkönyv számára, akkor bevallom őszintén, kicsit féltve és sokat halogattam az írás elkészítését, hiszen a hétköznapiok úthengere mindig elveszi az embertől a legparányibb ihletet is, fércmunkát pedig nem akartam kiadni a kezemből. Most, hogy a könyv elkészültének határideje már végképp itt kopogtat az ajtómon, igyekeztem mégis összeszedni néhány gondolatot Nagyvárad zenei- és tágabb értelemben vett kulturális életének is az egyik legmarkánsabb szervezőjéről, illetve a vele való találkozásaimról és néhány közös „esetünkről”, nyilván a teljesség igénye nélkül és kicsit önéletrajzi formában is, hiszen Thurzó bácsi, mint szinte minden váradi zenésznek, az én életemnek és pályámnak is igen aktív résztvevője volt. Remélem ez a kis írás is hozzáad egy töredéknyi mozaikot ahhoz, amit számunkra, váradiak számára jelentett Thurzó bácsi rendkívül színes és összetett személyisége.

Thurzó bácsival való első találkozásomkor, ami valamikor 1991 őszén lehetett, 12 esztendő voltam, s körülbelül fél éve tanultam „magánúton” zongorázni Dankó Jánostól, aki nemcsak kiváló zongorista, de nagyszerű színházi zenész és zeneszerző is volt. Dankó tanár úr és Thurzó bácsi közös ténykedése nyomán rögtön belekerültem azoknak a nyilvános „házi” koncerteknek a sűrűjébe, amelyeket az akkori Arlus-ban, illetve a Megyei Művelődési Házban rendeztek, meg nem mondanám, hogy a hét melyik napján, de általában egy-egy hétköznapi délután. Ott aztán előkerültek a hangszeresek, énekesek, és a főként hivatalosan is zeneszakos diákok közé én, a magántanítvány ilyen értelemben kakukktójásként csöppentem be. Nem volt könnyű először közönség elé állni, még ha csak egy Beethoven *Für Elise*, egy Schumann *Katonainduló*, egy Mozart *Törökinduló* avagy egy röpke Czerny-etűd erejéig is kellett a

hangszert megszólaltatni (emlékszem mennyit faggatott Thurzó bácsi az etüd opus-számáról, és csak később értettem meg miért is annyira fontos ez). A kamarakonzert-tréningeknek köszönhetően aztán hamar belejöttem a közönség előtti játékba, s megszoktam az állandó felkészülést, amiért ma is hálás vagyok Thurzó bácsinak és Dankó tanár úrnak is, aki sajnos szintén nincsen már közöttünk.

Azután, ahogy telt az idő, Thurzó bácsi a maga határozott módján meg is keresett néhány kottával, hogy azokat is előadjam. Emlékszem, volt olyan is, hogy a legforróbb nyáron jött fel hozzánk a harmadik emeletre, hogy új tanulnivaló anyagot hozzon – mindig olyat, amit még Váradon nem adtak elő – és mi még egy pohár vízzel sem tudtuk megkínálni a forróságban, mert éppen szünetelt az átkos vízszolgáltatás. Sőt, annak idején sokat erősködött, és szeretett volna megfelelő zenei közegbe irányítani, hogy általános iskola után mindenképpen felvételizzek a Művészeti Líceumba, de akkor én hajthatatlanul a fellendülőben lévő informatikát és a nagyvárad-i Ady Endre Líceumot választottam, amit persze nem bánok, hiszen végül, érettségi környékén (rendkívül színes és tartalmas négy adys év után) mégis a zene iránti szerelmem győzött. Így, 1999-ben a Kolozsvári Zeneakadémián kötöttem ki, ahol sok kiváló tanár segítségével volt szerencsém ebbe a csodás szakmába jobban elmerülni, mintegy hét éven át. Ha Thurzó bácsi nincs, ha nincsenek az egykori kis „házi” koncertek, amelyeken zsenge kamaszként részt vettem, akkor lehet soha nem kóstoltam volna bele abba a szakmai légkörbe és zenei műhelybe, ami a későbbiekben az egész további munkámat meghatározta. Ez a műhely segített zenei-, illetve zenészszemmel látni és hallani azokat a koncerteket, amelyekről a sajtónak írtam, de ez segített főként akkor és azután is, hogy 2006-ban a Nagyvárad-i Állami Filharmónia művészeti titkára lettem.

A dolgok mind összefüggenek, és a szálak Dankó Jánostól indulnak ki, aki a zenei szakma olyan nagyszerű nagyvárad-i képviselőinek mutatott be, mint Thurzó bácsi, Ridzyk Gyöngyi (aki fáradságot nem ismerve „képzett ki” a zeneakadémiai felvételeire), Ari Nagy Sándor (aki a könnyűzene és jazz világára nyitotta rá a szememet) és Sándor Dénes, aki tanítványául foga-

dott, hogy majd' öt évtizedes munkájának stafétáját átvegyem a filharmóniánál.

2005 decemberében, a Demény Attila által rendezett és az akkor sajnos már igen beteg Acél Ervin által vezényelt *A szevil-lai borbély* váradi bemutatója volt a filharmóniában. A nagyváradi opera múltja után kutatva emlékszem, rögtön Thurzó bácsira apelláltam, aki akkor vezetett be szerény és szűk kis emeleti blokklakásába, ahol földtől plafonig váradi zenetörténeti dokumentumainak tízezrei tornyosultak és ahol először csapott meg a régi dokumentumok, kéziratok ódon papírillata. Ekkor még fel sem fogtam hirtelenjében, hogy hová is csöppentem. És amint kimondtam egy címet vagy egy évszámot, ő rögtön tudta hol keresse, melyik polc melyik kupacában, úgyhogy a készülő operához egészen a 19. század közepi váradi bemutatókig szolgált anyagokkal, pusztán szeretetből, barátságból, a váradi értékek iránti elkötelezettségből és a hiteles adatok továbbadásának érdekében. Soha nem mondott nemet, mindenkinek segített a szakdolgozatában, doktorátusában, vagy bármilyen szakcikkből, kutatói munkában, úgy, hogy ő maga mindig a háttérben maradt, szerényen, nem villogtatva kincseit. Akkor is, amikor már a Reggeli Újságnak írtam zenei témájú cikkeimet, hozzá bármikor, bármivel fordulhattam.

Emlékszem az is neki köszönhető, hogy Michael Haydn egy hibásan datált kézírata nyomán a szerző korábban tévesen jegyzett váradi tartózkodásának kezdődatumát nemzetközi szinten is kijavították a zenei lexikonok!

Amikor 2005 nyarán a budapesti Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtárában kutattam egy mára már majdnem elfeledett váradi zeneszerző, Bihari Sándor kézíratainak hagyatékában – tegyem hozzá rögtön, a szerző fia, drága emlékü, áldott lelkű Bihari András jóvoltából, aki sajnos már szintén nincs közöttünk –, akkor is Thurzó bácsi volt az, aki tonnányi dokumentációval, cikkekkkel, életrajzi adatokkal segítette hazatértemkor a munkám itthoni folytatását. András (Bandi bácsi) sokat mesélt nekem pest-újpalotai kis panell-szobájában – ahonnan édesapja képe tekintett le ránk a fali festményről – a Bihari Sándor és Thurzó bácsi közötti régi szakmai kapcsolatról is.

Thurzó bácsi, ameddig csak egészsége engedte (tulajdonképpen szinte élete utolsó pillanatáig), szervezte, figyelte, jegyezte és látogatta Nagyvárad koncertjeit. Emlékszem mai napig a filharmónia termében megszokott ülőhelyére, ahol a félhomályban szerényen várta a koncert történéseit. És ha valaki értetlenkedett is, miért kell neki mindenholnan mindig műsorfüzet, koncertplakát, az gondoljon csak bele, hogy Várad zenetörténete is a jelenben íródik, Thurzó bácsi könyvtárában pedig minden adat otthonra lett.

Szinte mindig ő volt a legelső érkező a koncertteremben, akkor is ha fagyott, esett, fújt, amikor pedig hiányzott vagy épp nem elég hamar toppant be, már aggódtunk, hogy valami baja esett. És mindig volt néhány háttér információja a darabról, a szerzőről, az előadóról, mert ő valóban egy élő zenetörténeti lexikon volt. Mindig volt egy megjegyzése, hozzáfűzni valója, a maga udvarias, tiszteletteljes, talpig régi úriember megfogalmazásában, hogy: „tetszik tudni”... ez így és így történt „kérem szépen”. Nos, azután sajnos eljött a pillanat, amikor többet nem ült már ott a piros székben az első sorban, balról...

És mivel mindannyiunk életében eljön az a pillanat, hogy már sehol sem ülünk, csak azt tudom hozzátenni, amit sajnos magam sem gyakorlok sűrűn az időhiányos szürke hétköznapiakban: a sok rohanás közben álljunk meg néha „kérem szépen” értékelni azokat az embereket, akik arra érdemesek. Addig, amíg még lehet, amíg még nem tapossák örök égi útjukat.

Szerencsére a zeneileg igen aktív Thurzó családban vannak utódok, akik folytathatják Thurzó bácsi értékeire építve Nagyvárad zenetörténetének további dokumentálását, ezt a rendkívüli gondosságot és figyelmet kívánó munkát, és kézbe vehetik ezt a felbecsülhetetlen archívumot. Kívánom, hogy mindig legyenek és maradjanak Thurzó bácsihoz hasonló akaraterejű és kitartású művészetpártolók.

Tóth Gábor

Alázattal, odaadással

Televíziós karrierem egyik mérföldkövének könyvelem el, hogy volt szerencsém megismerni Őt. Még soha senki ilyen szerénységgel, szeretettel, kedvességgel nem beszélt nekem zenéről, mint Ő. Életét, munkásságát arra tette fel, hogy a váradi, hazai, a génjeiben lévő komolyzene iránti szeretetét továbbadja a fiataloknak. Gyűjtött, zenei egyesületet alapított és igyekezett mindent megtenni azért, amiért mi is, immár több mint húsz éve dolgozunk: a váradi magyarság egyetemes értékeinek megmaradásáért. Éreztem ezt akkor, amikor Bartók váradi éveiről beszélt, de akkor is, amikor a püspöki palota udvarában tartott Haydn kamarakonzertekről mesélt nekünk.

Tette mindezt alázattal, odaadással, kitartással. Értünk, magyarokért, Váradért.

Köszönet érte.

Villányi Zoltán,

a Duna Televízió tudósítója

Visszatekintés egy félévszázados barátságra

Az emlékezés szárnyain, félévszázadot kell visszalapozzák a múltba. Ugyanis, Thurzó Sándor zenetörténész-krónikással, ebben az eltelt ötven esztendőben, a családom négy generációja ismerte Őt, tisztelte és jó barátságban voltak egymáshoz. Édesapám, én, gyermekeim és unokám.

Thurzó Sándor jó ötven évvel ezelőtt fel kereste édesapámat, Szabó Gy. Lászlót, aki annak idején a híres pécsi Angster orgonagyárban dolgozott, és ott tette le az orgonakészítés mesteri vizsgáit, 1943-ban. Utána hazaköltözött Nagyváradra, folytatva a mesterséget. Thurzó Sándor látogatása alkalmával elmondta, nagyon érdekli az orgona készítése, szeretne a műhelytitkokba betekinteni, lássa, hogyan készül. Így kezdődött a megismerkedésük.

Egy-egy ilyen találkozáson, a műhelyben mindig nagy érdeklődéssel figyelte, hogyan készülnek az alkatrészek. Hosszan

elnézte édesapámat munkaközben, hogyan alakul abból az egyszerű sima fából vagy cinlemezből, a kéz általi megformálással, az orgonasíp készítése. Hogyan lehet annak lelket adni, hogy szép zengő hangon, különböző hangszínekben megszólaljanak a sípok. Ilyenkor, Ő is elővett egy-egy kész sípot, belebefújta, hogy megszólaltassa. Mindig nagy érdeklődéssel hallgatta édesapámat, az Angster orgonagyárban eltöltött évek munkájáról. Hosszan elbeszélgettek a szakmáról, érdekelte a kis és nagy orgonák, melyet édesapám készített, vagy javított, hány manuális, hány regiszteres, hány síp van benne?

Édesapámnak tökéletes abszolut hallása volt. Nagyon jól orgonált, kiváló lábpedál technikával, jól improvizált. Ezelőtt 40-50 évvel, nem lehetett orgonakottákat kapni. Thurzó Sándor rögtön felajánlotta édesapámnak segítségét, elmondván, neki van zenetanár nyugdíjas ismerőse, akinek van több orgonakottája, elkéri tőle kölcsön, lekottázás végett. Így is volt. Micsoda örömet szerzett vele édesapámnak, aki le is kottázta, megtanulta és játszotta is a zeneműveket. Ma is őrzöm azt a Bach: d-moll Toccata kottát, és más orgonadarabokat, amely Thurzó Sándor segítőkész barátságához kapcsolódik. A zene közös szeretete mélyítette el a kettőjük között a barátságot.

Édesapám halála után, ez a barátság tovább folytatódott a családukban, a Nagyváradon lakó Molnár József és Szadán lakó Molnár Csaba fiaimmal, akik a kolozsvári műépítész mérnöki diploma után, édesapám mesterségét, az orgonakészítést folytatják. Majd 1996 elején, férjemmel nyugdíjba vonulásunk után, hazaköltöztünk Nagyváradra, velünk is tovább folytatódott a barátság. Miután hazaköltöztünk, még abban az évben meglátogattuk férjemmel és József fiammal otthonukban, a Thurzó Sándor házaspárt.

Ahogy beléptünk otthonukba, váratlan kellemes meglepetés volt számunkra, látva a könyvtárpalcokon a könyvek sokaságát, mivel mi is könyvbarátok vagyunk. Jó volt tekintetünkkel futólagosan végigszaladni a világirodalom íróinak nevein, és a könyvek címén. A másik meglepetés számunkra, a feleségnek, Margit néninek a keze munkája, a finom színekben árnyalt, művészi kivarrt sok gobelin kézimunka. Az értékes írótól a

könyvek sokasága, valamint a kivarrt művészies gobelinek, a Thurzó házaspárnak igényes gazdag műveltségéről tanúskodtak.

Thurzó Sándor tudván, hogy férjem misztótfalusi lelkipásztorsága idejében a falu szülöttjének, Misztótfalusi Kis Miklós (1650–1702) munkásságának kutatásával foglalkozott, emlékszóbat és gyűjteményt alapított. Misztótfalusi Kis Miklós a nagyenyedi Bethlen Kollégiumban elvégezte a teológiát. Kitűnő zenehallása volt, a zenetudományban járatos. Külföldi tanulmányi útra Hollandiába ment. Amsterdam városban kitanulta a könyvnyomdászatot, a betűmetszést, a híres Blaeu nyomdában. Saját költségén az Aranyas Bibliát, kottával ellátott Zsoltáros könyveket, iskolai könyveket, és sok mindent nyomtatott. Haza jöve Erdélybe, 1689 év őszén, magával hozta Hollandiából az általa nyomtatott Bibliát és könyveket, azzal a szándékkal, hogy részben ingyen kiosztja a rászorulóknak, a szegényeknek, hogy ezáltal is, felemelje műveltségében Erdély népét.

Ezen a találkozáson, hosszan elbeszélgettünk Misztótfalusi-ról is, minden érdekelte, főleg zenei tudása, képzettsége, mivel Thurzó Sándor tisztelte és nagyra becsülte elődeinket, akik előttünk járva, a nép műveléséért fáradoztak. Így telt el ez a délutánunk, kellemesen elbeszélgetve, a Thurzó házaspár baráti szeretetével körülvéve.

Thurzó Sándor jelleméhez tartozott még az is, családunk iránti tiszteletét megadva, dr. Molnár Tünde lányom, aki a Marosvásárhelyi Állami Filharmónia orgonaművésze, és a Marosvásárhelyi Színházművészeti Egyetem docense, művészi érdemeinek elismeréseként 2006-ban Bartók Béla-emlékdíjjal tüntették ki, valamint Molnár Dániel unokám, aki a debreceni Muzsikáló Egészség Alapítványi Zeneiskola igazgatója, minden nagyváradi orgonakoncertjeikre eljött a templomba meghallgatni őket, méltányolta művészi tudásukat. Nem csak az orgonakészítés érdekelte, hanem az orgonamuzsikát is nagyon szerette hallgatni.

Nyugdíjba vonulásunk után Nagyváradra költözve, a nagyváradi-szőlősi ref. egyházhoz tartozunk. Az akkori egyházközség lelkipásztora, Tarr István felkért, hogy vállaljam el az egyházban

a négyszólamú vegyes kórus vezetését. Mivel tudta, hogy az egyházi énekek mellett, a klasszikus zeneszerzők műveit is szeretem, azt mondta, Ő is abban van, hogy a kórus énekeljen egyházi énekek mellett klasszikus műveket is, hogy ezáltal is, a templomba lévő gyülekezet zene iránti igényessége, magasabb szintre emelkedjen. Elvállaltam önkéntes munkában. Ekkor alakult meg a Misztótfalusi Kis Miklós Énekkar a szőlősi református egyházban.

A szorgalmas kóruspróbák eredménye: három hónap után énekeltünk a templomban. Rövidesen egy ilyen ünnepi istentiszteletre meghívtam Thurzó Sándort, hogy hallgasson meg minket. Szívesen vállalkozott reá. A kórusunk minden tagjának nagy megtiszteltetés volt jelenléte. Most is magam előtt látom egyenes testtartását, mosolyát, melyből mindnyájunk felé, a felebaráti szeretete sugárzott. A kórusnak kezdetleges szárnybontogató éneklésére, nem a zenei kritikával szólt hozzánk, hanem hangjának lágymelegségével, szeretettel beszélt hozzánk. A zenéről beszélt, mely születésünktől fogva bennünk él, csak el kell fogadni, hogy annak hatása formálja szebbé az emberi életünket. Méltatta az egyházban a kórus megalakulását, és a kórus fellépéséhez az egyforma ruhánkat. Mindenkihez volt egy kedves szava, további kitartásra, szorgalomra buzdított, mert szívügye volt az egyházakban a kórusok megalakulása. Látva, hogy kórusunknak nincs kottatartója a kórusvezetéshez, felajánlotta a kórusnak a saját összecsukható fém kottatartóját ajándékba. Így kezdődött Thurzó Sándor, és a kórustagokkal, még a megalakulás kezdet-kezdetén, a bensőséges mély barátsága, a zenén keresztül, mely mindenki lelkében mély benyomást tett. Szerénységével, intelligenciájával, nagy műveltségével, bölcs előrelátásával, mindenkinek megnyerte a szeretetét és a bizalmát. Mert a zene az, mely az emberi lelket szépre, jóra, a felebarát iránti nemes cselekedetekre fogékonyabbá formálja.

Közben, az egyházon belül a népdalkörünk is megalakult a kórus tagjaiból. Több ünnepségen részt vettünk, ahol népdalt énekeltünk. Egyházunkban hagyomány szerint, minden március 15-én, az ünnepi istentisztelet végén, az imateremben folytatódott az ünnepség, ahol népdalokat és Kossuth-nótákat

énekeltünk. Egy ilyen ünnepségre eljött templomunkba Thurzó Sándor, hogy meghallgassa népdaléneklésünket is. A legnagyobb elismeréssel méltatta kórusunkat, hogy a vallásos éneklés mellett, népdalt is éneklünk. Nagyon szerette a népdalokat, mert fontosnak tartotta, az ősi népi kultúra megőrzésével, továbbadásával – jövendőt és megmaradást alkotunk!

Ezek a találkozások Thurzó Sándorral, éveken keresztül tovább folytatódtak, mélyültek. Minden kiemelkedőbb ünnepi éneklésünk meghallgatására meghívtuk. Ilyenkor eljött templomunkba, melynek végeztével az imateremben a szeretetvendégségen a kórustagokkal, a lelkésszel, közvetlen baráti beszélgetésekkel folytatódott. Az általa megajándékozott összecsukható fém kottatartó éveken keresztül megtette szolgálatát, mivel sok kilométeres utakat tett meg velünk, a sok egyházi vagy civil szervezetek meghívására, vendégszereplésünk alkalmával. A kottatartó pedig hűségesen tartotta a kottát, a sikeres éneklésünkhöz.

Kórusunkat a győri református egyház 1999 nyarán meghívta énekelni. Thurzó Sándor tudván, hogy nagy tisztelője vagyok Halmos László (1909–1997) nagyváradi születésű zeneszerzőnek, aki Győrben lakott, ott is halt meg. Kórusunk ekkor már több művét énekelte. Mivel Ő bensőséges baráti kapcsolatot tartott éveken keresztül a zeneszerzővel, és családjával, felajánlotta segítségét, megírja a zeneszerző özvegyének a pontos időpontot a győri templomba való éneklésünkről, és ott találkozunk.

Igy is volt. Halmos László özvegye, a kisebbik felnőtt fiával eljöttek kórusunkat meghallgatni, és megismerkedni. A zeneszerző és családja iránti tiszteletből Halmos-darabbal kezdtük a győri ünnepi műsorunkat. Szép és megható volt számunkra ez a találkozás. Thurzó Sándor segítő szeretetének köszönhetjük ezt a felejthetetlen élményben gazdag emléket, hogy Halmos László zeneszerző özvegyét és fiát megismerhettük, s néhány órát együtt töltve, elbeszélgethettünk.

Thurzó Sándor egy alkalommal megkért engem, tanítsak be három éneket Antik Aranka kórustagunknak, akinek szép szoprán hangja volt. A Partiumi Keresztény Egyetemen az Ő szervezésében szeretné, ha elénekelné ezeket a műveket. A kottákat ideadta betanításra, melyet elő is adtunk.

Egy másik alkalommal felkérte a kórusunkat, szeretné, ha megtanulnánk, és énekelnénk a velencei római katolikus kultúrházban, az Ő zenei szervezésében Bartók-, Kodály-, Liszt- és Berkesi-műveket, ezenkívül két szabadon választott kórusművet, valamint szavalásra: Palocsay Zsigmond és Weörös Sándor egy-egy versét. A kórus szívesen elvállalta. A kórusművek kottáit, és a verset, ideadta betanítás végett.

Bartók Béla Puha meleg tolla... című népdalhoz, megjegyzésként, hozzá kell fűznöm Thurzó Sándor megemléítését, melyet még akkor elmondott nekem: „...ehhez a népdalhoz kedves emlékek fűződnek hozzám, mivel feleségem, Margit néni fiatalabb korában többször énekelte...”

A Nagyvárad-szőlősi Református Egyházközség Misztótfalusi Kis Miklós Énekkar fennállásának tízéves évfordulójára 2006. november 12-én Emlékkönyvet adtunk ki, Szűcs Imre lelkipásztorságában. Összeállításomban, ennek az Emlékkönyvnek a 6. oldalán olvasható: „...Kórusunknak, egy összecukható fém kottatartót ajándékozott Thurzó Sándor, nagyvárad zenetudóskritikus, aki kórusunk kibontakozásában, szeretetével, mindig erkölcsi biztatással támogatott, erősített minket...”

A kórus tízéves ünnepi megemlékezésére sokan eljöttek. Többek között nagy öröm volt magam, és a kórus tagjai számára, mint zenezsakértők jelenlétükkel megtiszteltek minket: Thurzó Sándor zenetudós-krónikás, fia: Thurzó Sándor József brácsaművész, Tuduka Oszkár zenekritikus, Fleisz Judit, az Ady Endre Gimnázium igazgatónője, dr. Sarkady Zsolt, a nagyváradi filharmónia igazgatója, Molnár Dániel orgonaművész, Tóth Gábor zenekritikus. E két utóbbi személy, ezen az emlékünnepen kórusunk énekszámait orgonán kísérte.

Istentisztelet végeztével, az ünnepségen, külön köszönetemet fejeztem ki, többek között Thurzó Sándornak, a magam, és kórusunk nevében, aki az eltelt tíz év alatt szeretetének reánk való figyelésével, biztatásával kísérte kórusunk fejlődését, előrehaladását, hogy ezáltal is erősítse bennünk az önbizalmat, a jó éneklés sikeréhez.

Thurzó Sándor jelleméhez tartozott még, a felebarát iránti figyelmessége, kor és rang megkülönböztetés nélkül mindenki

felé – az előre köszönésben, vagy ünnepi jókívánságokban, nem lehetett megelőzni –, ha nem személyesen, akkor telefonon elmondta jókívánságait. Sőt édesapám már rég meghalt, amikor édesanyám nagy beteg volt, nem felejtette el a régi barátságot, meglátogatta.

Bartók Nagyváradon a helyi sajtó tükrében. Összeállította: Thurzó Sándor. Nagyvárad. 2007. című könyve megjelent, melynek bemutatása a Lorántffy Zsuzsanna Egyházi Központban volt. Az ünnepség végén, a Molnár család tagjainak ajánlkozta az egyik könyvét, a következő dedikálással:

„Molnár József Tiszteletes Úrnak, és a szeretve tisztelt Családjának, sok szeretettel és őszinte nagyrabecsüléssel:

2007. VI. 2-án

Thurzó Sándor”

Mint ahogy a nagy elődünk: Misztótfalusi Kis Miklós saját költségén nyomtatta ki a kottával ellátott Zsoltáros énekeskönyvet, a nép kezébe adva, hogy a kotta szerinti jó énekléssel is, zenei műveltségében felemelje Erdély népét. Thurzó Sándor is, az elődök példáját követve, azon fáradozott egész életében önkéntes munkájával, hogy a klasszikus zene megismertetésével, megszerettetésével, még műveltebbé tegye Nagyvárad városnak minden polgárát, társadalmi és anyanyelvi megkülönböztetés nélkül...

Ennek a komoly úttörő munkájának az eredménye, különösen az utolsó két évtized alatt: lépésről lépésre haladva, a zeneiránti szeretetével, hűséges kitartásával tudta az emberekkel megszerettetni, a klasszikus zenét. Megszervezni, és elindítani városunkban évről évre azt a sok koncertet, ahol kis iskolásoktól kezdve, az előadó művészek zenei előadásában – mi – a hallgató közönség gyönyörködhettünk. Folytatásként, nem csak mint előadó művészek, de a koncertek megszervezésében a fia: Thurzó Sándor József brácsaművész, és unokája Thurzó Zoltán zongoraművész részt vesznek, folytatják ezt a zenei tevékenykedést, amit az édesapa, a nagyapa reájuk hagyott.

Így ismertük meg családtagjaimmal, és a Misztótfalusi Kis Miklós Énekkar tagjaival együtt Thurzó Sándort. Sőt ez a barátság bővült a fiával: Thurzó Sándor József brácsaművésszel is,

akivel többször találkoztunk fellépéseink alkalmával egy-egy egyházi vagy civil szervezet zenei rendezvényén.

Jó érzés tudni nekünk azt, hogy a közös zeneiránti szeretetünkkel, kölcsönösen, mi is az Ő barátságának kötelékébe tartozhattunk. Emlékét, szeretetét, zenei munkásságát lelkünk mélyén őrizzük. Hisszük – példáját követve –, mindig lesznek, akik komoly zenei tudásukat, szeretetüket, nemzedékről nemzedékre, az emberiség művelődésére fordítják.

Mert valljuk: a zene hallgatása, vagy éppen a művelése, az emberi életet szebbé, tartalmasabbá és elviselhetőbbé teszi. A zene pedig, a zeneharmónia világán keresztül az emberi lelkeket Isten közelébe juttatja!

Molnárné Szabó Ibolya

Ismeretségem Thurzó bácsival

Thurzó bácsit már rég ismertem, abból az időből, amikor nálunk a szőlősi református egyházban megalakult 1996-ban a Misztótfalusi Kis Miklós Énekkar, mely négyszólamú vegyes kórus volt. Mint presbiter, magam is példát mutatva, a kórus alapító tagjai közé tartozom.

A kórusvezetőnk, Molnár Ibolya és Thurzó bácsi, nagyon régóta ismerték már egymást, mint zenészek is. Így a kórusvezetőnk segítségével meghívtuk Thurzó bácsit egy vasárnapi istentiszteletre, hallgassa meg kórusunk éneklését. Meghívásunknak eleget téve, el is jött templomunkba. Szerényen, rá jellemzően, hátul meghúzódva foglalt helyet a padban. Istentisztelet végeztével, oda jött hozzánk gratulálni, és nagyon sok biztató szóval bátorított bennünket a további éneklésünkhöz, kitartásunkhoz. Szerénységével, közvetlenségével, nagy műveltségével, már az első találkozásunk alkalmával barátság alakult ki köztünk.

Egy rövid idő elteltével, ismét eljött meghallgatni az énekkart, hogy számba vegyen minket, mennyit fejlődtünk az éneklésben. Látva, az énekkar kórusvezetőjének nincs kottatartója, mivel még abban az időben nem lehetett kapni az üzletben, felajánlotta, a kórusnak ajándékozta saját fém kottatartóját. A kórus-

tagokkal, nagy tiszteletnek vettük ezt az ajándékozást, hogy nem kell már vezénylés közben lobogtassa a kottát a kezében, a karvezetőnő.

Az eltelt tíz év alatt többször eljött templomunkba. Ilyenkor, istentisztelet végeztével maradt egy ideig. Leült a kórus-tagokkal, hosszan elbeszélgetett velünk. Mindenkihez volt egy kedves szava, megkérdezte az egészséget, mit tanulunk énekelni? Mindig biztatott minket az éneklésre, a kitartásra.

Thurzó bácsi meghívta a kórusunkat egy alkalommal a velencei kultúrházban énekelni, melynek Ő volt a szervezője. Megkérdezte: hajlandók lennénk-e megtanulni erre az alkalomra: Kodály-, Bartók-, Liszt- és Berkesi-műveket? Szívesen vállaltuk, nagy igyekezettel jártunk a kóruspróbákra a siker érdekében. Nagy megtiszteltetésnek vettük, hogy más művészekkel együtt felléphettünk a velencei kultúrházban.

Thurzó bácsival, amikor találkoztam az utcán, autóbuszon, vagy rendezvényen, mindig messziről előreköszönt, kissé meghajolva, hogy ezáltal is megadja a felebaráti tiszteletet. Akár hogy sietett, mindig volt ideje hogy, megérdeklődjé, hogy vagyok, hogy vannak az énekkari tagok, a kórustagoknak mindig köszöntését küldte.

Thurzó bácsi zene iránti szeretetét, megtisztelő barátságát, nagy műveltségét, az Ő nagy emberséges szeretetével engemet is körülvéve, a lelkem mélyén őrzöm meg, az Ő emlékét.

Hegyí Irénke

Figyelemmel kísérte minden rezdülésünket

Számon tartott minket, zenészeket. Miközben mi lehet nem is figyeltünk egymásra, Ő figyelemmel kísérte szinte minden rezdülésünket. Nagy örömét fejezte ki amikor 2004-ben, az olasz református templomban Molnár Dániel kantátájának ősbemutatójára került sor, vagy később Saint Saëns karácsonyi oratóriumát mutattuk be, aztán Farkas Ferenc Kőröshegyi Betlehemesét és Magyar Miséjét. De természetesen minden más kisebb-nagyobb zenei esemény sem kerülte el figyelmét, mindig

kifejezte elismerését, ugyanakkor adatokkal is szolgált a bemutatott művek váradi vonatkozásairól.

Nagyváradra telepedésem legelején sosem gondoltam arra, hogy valaha megtisztel azzal, hogy lakásunk küszöbét átlépje, hiszen minden koncert, vagy zenei eseményen ott láttam azt az idős úriembert, aki a hölgyeknek kezét csókol, kalapját méltósággal tudja megemelni, és ugyanolyan élénken érdeklődik a zene iránt, mint a zenét művelő, vagy szolgáló ember iránt. Már mindjárt a legelején megtudtam, hogy ő Thurzó Bácsi, Nagyvárad zenei életének jelenkori krónikása.

2006-ban kántori tevékenységem mellett, a budapesti EMB Zeneműkiadó partnereként kottaterjesztésbe is kezdtem, ezzel együtt pedig létrehoztam az első romániai internetes kottaboltot www.partituri.ro néven.

Erről a tevékenységről rövid időn belül tudomást szerzett anélkül, hogy reklámoztam volna, és megkeresett természetesen elsősorban a váradi zeneszerzők műveire vadászva. Érdeklődése nem ismert sem anyagi sem földrajzi határt, például Wenceslaw Pichl műveiért Ausztráliáig is levelet menesztettünk. Hála Istennek néhány művet sikerült beszerezni, de a néhány, nyomozással eltöltött óra mélyen nyomott hagyott bennem. Azt érezte, hogy a kottaterjesztés nem csak egy üzlet, hanem egy szolgálat. Látogatásáig, nem is fogtam fel kezdeményezésem jelentőségét és lehetőségeit. Elmesélte, hogy ifjúkorában több zeneműbolt is működött városunkban, de olyan is volt – a jelenleg internetes lehetőségekhez hasonlóan –, hogy jegyzék szerint telefonon rendelték meg a kívánt művet. A váradi zeneszerzők életéről folyamatosan mesélt találkozásainkkor, de hajdani tanáraitól is tisztelettel és szeretettel beszélt.

Ezt a szeretetet és tiszteletet sugározta személyisége minden találkozáskor. Köszönöm a megemlékezésnek ezt a lehetőségét családjának – mely tovább figyel és számon tart bennünket.

Kiss Huba Ernő

Emlékezés egy jeles emberre

Hosszú központi szolgálatomban vannak olyan események, amelyek kedves emlékeként maradtak meg lelkemben, mert olyan személyekkel kapcsolatosak, akikre jóleső érzés visszaemlékezni.

Ilyen ember volt az életemben Thurzó Sándor, és megtisztelő számomra, hogy barátomnak tudhattam, aki Nagyvárad zeneszerető, művészetpártoló közönsége csak egyszerű „Sanyi bácsiként” ismert. Kedves, mosolygó és végtelenül figyelmes alakja elevenen él ma is emlékezetemben.

Nem volt ünnep: karácsony, újév, húsvét, névnap vagy születésnap, hogy Sanyi bácsi ne jött volna el hozzánk a Püspökségre, hogy köszöntsön minket. Arra is odafigyelt, hogy ne zavarjon napi munkánkban, mindig reggeli órákban jött, amikor még alig indult be a napi hivatalos munka. Az ajtóban már ölelésre széttárta karjait és elmondta köszöntését. Szerette, ha az embernek volt néhány perce rá, leült vele beszélgetni. Visszaemlékszem egyik alkalomra, amikor már előtte mások is jöttek, s azokkal voltunk elfoglalva, azt mondta: most már igazán nem tudom, hogy mikor jöhetnek, anélkül, hogy zavarnám önöket. De Tempfli püspök úrral megnyugtattuk, hogy csak jöjjön bármikor, mert sohasem zavar bennünket. Bölcs mondás: az embernek a barátaira is kell – minden elfoglaltsága mellett – időt szakítani, mert ahogy a költő mondja: „nem tudom, hogy szoríthatom-e még azt a kezét, amit elengedek.”

Emléke elevenen él bennem, s olyan emberként, aki becsületes és hűséges munkása volt kultúránknak, különösképpen a váradi zenei életnek. Az a jeles zenei gyűjtemény, amelyet létrehozott, egyedülálló, hatalmas és nagyon értékes munka, hatalmas forrásanyag-gyűjtemény.

Bárcsak sok ilyen becsületes, értékes, nagyműveltségű, de mindamellett szerény és alázatos emberrel büszkélkedhetne nagyváradi magyar társadalmunk.

Emléke legyen áldott!

Mons. Fodor József
általános helynök

Zenekultúránk legelhivatottabb apostoláról

Thurzó Sándor zenetörténész, zeneesztéta gazdag életművének teljes feltárása és ismertetése olyan halaszthatatlanul fontos feladat, melynek elvégzése nélkül nem lenne teljes és hiteles városunk kultúrtörténete.

Jelen írásunknak nem célja ennek megvalósítása, csupán szerény hozzájárulás kíván lenni az Ő hiteles emberi portréjának megalkotásához.

Nehéz feladat ez, mert csupán egy szűk évtizedre tehető a kettőnk közötti személyes kapcsolat és ismeretség. Másrészt viszont az Ő empatikus magatartása, nyitottsága, Várad-szeretete, jó értelemben vett lokálpatriotizmusa megkönnyítette az egymáshoz való közeledésünket, barátságunk kialakulását.

Az Ő jelenléte nélkül nem zajlott le egyetlen jelentős kulturális esemény sem városunkban. Ezeken az alkalmakon mindig nyitott, közvetlen volt mindenki irányába, aki hozzá hasonlóan érzett és gondolkodott, s így nagyon könnyű volt vele azonos „hullámhosszra” kerülni. Nagy megtiszteltetésként érhettem meg, ha egy-egy ilyen rendezvényen mellette ülhettem, meghallgathattam véleményét. Ő mindig mindenkiben a jót, a közösségünk számára hasznosat kereste és látta meg – s ezt meg is fogalmazta, velem is közölte.

Jómagam meglehetősen szerény zenekultúrámmal is megéreztem, érzékeltem, értékeltem azt a szellemi gazdagságot, amelyet Ő birtokolt, hatalmas zenei tudásának, jártasságának köszönhetően.

Nagy megtiszteltetésként értem meg, hogy engem kért fel a Partiumi füzetek 46. köteteként megjelent Bartók Nagyváradon a helyi sajtó tükrében című könyvének bemutatására, méltatására. Ez a 2007-ben megjelent könyv csupán egy szerény szelete gazdag zeneesztétikai, zenetörténeti munkásságának. Ez az újabb emlékkötet viszont, remélhetőleg, méltóképpen hozzájárul Thurzó Sándor emlékének további ápolásához, fennmaradásához.

Kupán Árpád

Az értékteremtő zenetudós

Mivel a közelünkben lakott, elég gyakran meglátogatta a családot Thurzó Sanyi bácsi. Élmény volt vele beszélgetni, régi történeteket meghallgatni, letűnt idők eseményeit felidézni, két lábon járó lexikon volt Sanyi bácsi. S amikor kedvenc témájáról, a zenéről kezdett beszélni, látszott rajta, hogy ez az ami igazán lázba hozza, amit tiszta szívből szeret. Ő avatta be mindkét lányomat, Orsit és Fannit a zene csodálatos világába, és biztatta őket, hogy tanuljanak meg zongorán játszani. Számtalan alkalommal jött el, hogy úgymond beszélgesse a lányokkal, akik szívesen zongorázták neki, az épp akkor tanult darabot. A Thurzó bácsiban lévő pedagógus hajlam lehetővé tette, hogy lekösse a gyermekek érdeklődését, a zongorajáték után be-csempészett egy kis zeneelméletet, egy kis történelmet is mondanivalójába, úgyhogy szinte észre sem vették a lányok, hogy itt közben tanóra zajlik. S tette ezt rendületlenül, időt és fáradságot nem kímélve. Jól emlékszem, soha nem volt egy rossz szava sem ha valamelyik lányom elvétette a kottát, vagy félre-ütött egy billentyűt a zongorán. Mindig vigasztalta és biztatta őket, persze azért a rendszeres gyakorlást megkövetelte. A gyerekek szerették és tisztelték, s ezt nem a szigorával vívta ki, hanem végtelen türelmével, tudásával, alázatával. Tudott a fiatalok nyelvén beszélni.

A Váradvelencén tartott kamarazenei hangversenyek is fáradhatatlan munkájának köszönhetőek. Külön élmény volt látni és hallani, amikor végtelen türelemmel, határtalan odaadással magyarázott a fellépő fiatal zenészpálántáknak, ugyanis ő nem magának tartogatta hatalmas tudását, hanem megosztotta azt a fiatalokkal, felkarolva és elindítva őket a zenei pályán.

A zene szolgálatában

Thurzó Sándor jóval 80 év felett is fiatalokat meghazudtoló frissességgel, kiapadhatatlan lelkesedéssel és kimeríthetetlen energiával beszélt arról, amit a legjobban szeretett a világon, a

Zenéről. Ma is a fülemben cseng a Sanyi bácsi hangjából áradó mérhetetlen odaadás amikor a koncertekről és a terveiről beszélt. Igen, a terveiről, mert 89 évesen is tele volt tettvágygal, lelkesedéssel. Elmondta nekem is, hogy az egyik nagy álma: Nagyváradon hozzon létre egy zenei múzeumot. Ehhez a nagy munkához már hozzá is fogott, de sajnos már nem fejezhette be, pedig konkrét elképzelései voltak a terv kivitelezéséhez. Az évtizedek során szinte páratlan kottatárat gyűjtött össze. Minden kottát, amit csak lehetett, megvásárolt, nemcsak a kamara-zenei kottákat, például megszerezte Michael Haydn szimfóniáit is. Így lehetőség adódott arra, hogy 2004-től rendszeresen megszervezze Nagyváradon azt a méltán híres és elismert fesztivált, mellyel Michael Haydn, Wenceslaw Pichl és Karl Dittersdorf emlékének adóztak. Szerette volna, ha ez a fesztivál nemzetközivé nőné ki magát, mert Thurzó bácsinak szívügye volt, hogy foglalkozzon olyan európai rangú zeneszerzőkkel, akik sokat tettek a zenei életért. Emlékszem rá milyen elhivatottsággal, milyen lelkesen beszélt nekem erről a szakmai igényességgel előkészített és megszervezett fesztiválról.

Mindig sokat kellett győzködnöm őt, ha arra kértem, hogy adjon interjút. Azt mondta nekem: „Tudod István nem az a fontos, hogy én szerepeljek, és interjúkat adjak, azt meghagyom másnak, számomra a zene a fontos, és az, hogy az emberek olyan zeneszerzőkkel ismerkedhessenek meg, akik egykor Nagyváradon alkottak.”

Felsorolni is hosszú lenne, hogy mit köszönhet a Pece-parti Párizs zenei élete Thurzó bácsinak, akár mint a filharmónia tagjának, a színházi zenekar koncertmesterének, akár mint számtalan zenei fesztivál főszervezőjének, akár mint zene-történésznek. Nemcsak a ma már oly népszerűségnek és elismerésnek örvendő Varadinum vonósnegyes létrejötténél és elindításánál bábáskodott, de a Festum Varadinumon is rendszeresen szervezett színvonalas és páratlan komolyzenei koncerteket. Annak idején, amikor néhány megbeszélés erejéig a Varadinum kuratórium összejövetelein részt vettem, Thurzó bácsi volt a legfelkészültebb, ő már hónapokkal az ünnepségsorozat megkezdése előtt tudta, hogy mikor, mit szeretne szervezni,

még a felcsendülő műveket is előre megmondta, amikor más még azt sem tudta, hogy mit szervez majd.

Amikor a Bihari Naplónak adott legutóbbi interjújában arról kérdeztem Thurzó Sanyi bácsit, hogy mi ad erőt neki a munkájához, azzal a rá jellemző kópés mosollyal a szája szélén azt mondta: „Egy életen át úgymond így szórakoztam. Emellett fantasztikusan nagy szerencsém volt nekem az életben, hogy a tanáraimnak is szót fogadtam, és nagyon szerettem olvasni.”

Rais W. István

Emberség, felkészültség, alázat

Kevés olyan embert ismertem meg Nagyváradon, akit Thurzó Sándorhoz tudnék hasonlítani. Még váradi szolgálatom kezdetén, a kilencvenes év végén történt, hogy egy délelőtt fekete nyakkendőcs csöngetett be az evangélikus lelkészi hivatalba. Hosszu ballonkabát volt rajta és esernyő a kezében. Első pillantásra éreztem, hogy karakteres emberrel van dolgom. Az ezüsthajú vendég elnézést és pár percet kért tőlem egy rövid beszélgetésre. Szívesen tessékeltem irodámba és meglepődve hallgattam, hogyan ismeri az evangélikus egyház zenei múltját és kötődését. Jóleső érzéssel, megilletődve követtem szavait. Nem mondott semmi különöst, csak mindig tárgyyszerű pontos dolgokat. Nem is brillirozni akart, hanem szakszerűen vázolt fel dolgokat. Talán tíz vagy tizenöt percet ült, aztán segítségét fölajánlva, illedelmesen megköszönte a rá szánt időt, meghajolva kalapot emelt és elköszönt. Ez volt első személyes találkozásunk, ami bevallom engem teljesen lenyűgözött. Nem a megjelenés, nem is a tárgyi tudás, hanem az evangélikus egyház zenei élete iránti élénk érdeklődés lepett meg engem.

Aztán ahogy az évek múltak, egyre gyakoribbak lettek látogatásai és észrevétlenül, minden fölösleges előírást mellőzve összebarátkoztunk. Agyunk egy rugóra járt és félmondatokból is pontosan megértettük egymást. Bár a nagy korkülönbség ellenére én Thurzó bácsira inkább, mint nagyapámra tekin-

tettem. Örömmel ültem le vele beszélgetni és szavai előtt szívem bátran nyitottam meg. Tudtam, éreztem, hogy benne megbízhatok. Nem is kellett soha csalódnom.

Talán két vagy három év is eltelt, amikor gyülekezetünk kántori állása megüresedett. Benczédi, akkoriban még Bojeskul Mónika, kolozsvári tanulmányai után Udvarhelyre költözött. Miközben azon gondolkodtunk a presbitériummal, hogy hogyan találjuk meg a megfelelő utódot egyszer csak hívatlanul – mintha csak a Jóisten küldte volna –, megjelent Thurzó bácsi és három nevet hozott egy cetlire írva. Rövid jellemzést mondott mindenikről és szelíden fejezte ki véleményét a PKE zene szakos végzőseiről. Szavaiból rögtön megértettem, hogy látogatása előtt komoly előtanulmányt végzett a lehetséges kártorjelöltekről. Ennek a kedves látogatásnak köszönhetően lett Stefán Tünde sok évre az evangélikus gyülekezet kántora. Szakmai fölkészültsége, kelleme szolgálatkész jelleme alkalmassá tették a közös gyülekezeti szolgálatra. Sándor bácsi ajánlata több év elmúltával is üdvösségesnek bizonyult. Hálásak voltunk érte.

Thurzó Sándor mindenről tudott, ami zenei téren Nagyváradon történt. Nem véletlen, hogy gyűjteményét külföldi enciklopédiák is igénybe vették. Tudta, hogy mikor milyen koncert volt, hol mi szerepelt a repertoárban, sőt még arra is kiterjedt figyelme, hogy a különféle kórusok tevékenységét is megfigyelje és följegyezze. Szinte lehetetlen volt tőle a nagyváradi zenei életről olyat kérdezni, amit ő nem tudott volna. Sok rendezvény, Varadinum ünnep, fontos koncert előtt kértem ki véleményét. Azt szerettem benne, hogy még a művészek lelkületét is pontosan ismerte. Tudta kit mi motivál és mit kell lépni ahhoz, hogy célba érjünk. Önzetlen tanácsaira hallgatva, sok művészi színvonalú, igényes előadóművész fordult meg az evangélikus templomban.

Egyik alkalommal szóvá tettem, hogy a váradi közönség nem tolakszik a klasszikus műveket népszerűsítő koncerteken. Thurzó bácsi elmosolyodott, majd egy kis szünet után azt mondta: „Tiszteletes úr, az ügyünket ötven lelkes ember jobban viszi előre, mint kétszáz érdektelen. Nem az a legfontosabb,

hogy hányan jönnek, hanem az, hogy a jelenlevők valami felelhetetlen élménybe részesüljenek. “

Mennyire igaza volt... ha minden istentiszteleten csak egyetlen személy jutna hitre, bizony egy néhány év múlva új templomokra lenne szükség.

Az évek észrevétlenül röptek... fölötte is. Egészen fiatalos lépésekkel jött be irodámba. Meglepően érdeklődtem erőforrásai felől. Ezt válaszolta: „már három napja pihentetem magam, hogy ide eljöhessenek. Ime most friss vagyok.” De azt sem hallgatta el, hogy az Úristennel napi imádságos kapcsolatban van. Áldotta a Mindenhatót, hogy neki már fiatal korában gerincbetegséget adott, amivel időnként hosszasan kellett feküdnie.

„A betegágyban töltött hetek mindig alkalmat adtak nekem az elmélyülésre és a rendszerezésre. Nem csapás, hanem áldás volt ez számomra” - mondta. Hát nem sok olyan embert ismerek, aki ezt így, ilyen meggyőződéssel tudta volna vallani.

Később már nemcsak a zenéről, hanem gyülekezetem ügyesbajos dolgairól és nemzetünk létfontosságú kérdéseiről is gyakran társalogtunk. Mások iránt sose tapasztaltam benne gyűlöletet, de népének ügyét féltő szeretettel kísérte és éberségét a legapróbb részletek sem tudták elkerülni. Számára nem volt kérdés az, hogy nekünk itt, itthon kell jövőnket keresni és kiharcolni. Csodálattal adóztam gerincességének, határozottságának.

Nem volt elhamarkodott vagy fennhéjázó, kritikai gondolatait is nagyon elővigyázatosan fogalmazta meg. Tapasztalt, emberséges és bölcs volt, a szó legnemesebb értelmében. Egyszer bosszúságaimat hallgatva egyszerű pragmatizmussal szólalt meg: „Tiszteletes úr, a megszokott nehézségek, amiket már ismerünk és részben kezelni is tudunk, gyakran sokkal jobbak, mint a teljesen ismeretlen, beláthatatlan változás. Nem arra kell törekedni, hogy a gondoktól végleg megszabaduljunk, hanem arra, hogy azokat kezelni tudjuk.”

Nem filozofikus elvont elméleteket, de saját élettapasztalatait osztotta meg velem. Magvas gondolatain érdemes ma is elgondolkodni: „Ha én ma kezdőként világhírű zenész szeretnék lenni, akkor céloznak egy szalontai környezet felelne meg a legjobban” - vallotta.

Még egy epizódot érdemes fölidéznem. Akkor történt, amikor Stefán Tünde kántorunk, mindnyájunk sajnálatára Váradról elköltözött és a kántori állás ismét megüresedett. Hosszasan többször is tanácskoztunk a lehetséges utód kiválasztása ügyéről. Bizonytalanok voltunk, mert maga Thurzó bácsi sem tudott olyan személyt ajánlani, aki nekünk pontosan megfelelt volna. Javaslatára a helyettesítő szolgálat mellett döntöttünk és éber szemekkel vizsgáltuk az újabb lehetőségeket.

„Türelemmel kell várnunk. Legjobb lenne a Benczédi házaspárt megnyerni ügyünknek”- mondta ... és mi vártunk. Várázóságunk hosszára nyúlt, talán több mint két év is eltelt, amikor egy napon Benczédi Hunor, Kolozsvárott konzervatóriumot végzett basszusénekes lépett be a lelkészi hivatalba. Gyülekezetünk örömmel vette komolyan segítőkész szándékát és azóta is megelégedett kántori szolgálatával. Sőt, rajta keresztül neje, Mónika (régii kántorunk) is újra gazdagítja egyházközségünk zenei életét. És ismét az volt az érzésem, hogy ebben a dologban Isten gondoskodó keze van benne. Milyen jó, hogy Sándor bácsira hallgattam, milyen jó, hogy vártunk!

Lelki barátom megelégedetten, étellel és szolgálattal betelten állt készen a hazaköltözésre. Sem keserűség, sem az általa fölkarolt egykori kollégák hálátlansága, sem az időnként itt-ott feltörő szakmai irigység sem tudta lelki nyugalmát megbontani. Elköltözése nehezen pótolható űrt hagyott a nagyváradiak életében.

Thurzó Sándor számomra példakép. Példaképe a szorgalmas, alapos szakmai fölkészültségnek, példaképe a mai társadalomból annyira hiányzó karakán emberségnek, példaképe az alázatban, de soha semmi fontosról le nem mondó alázatnak. Példaképe a élettapasztalatokból táplálkozó bölcsességnek, az önzetlen szolgálatnak és a hitben leélt tartalmas életnek.

Bárcsak sok-sok ilyen egyénisége lenne népünknek ott, ahol a fontos döntések születnek.

Mátyás Attila
evangélikus lelkész

„Egy lángot adok, ápold, add tovább”

Reményik Sándor szavai jutnak eszembe, amikor felidézem a jószágos, öreg tanár úr alakját. 1999 őszén ismertem meg Thurzó tanár urat. A nagyvárad-réti templomban egyházzenei konferenciát szerveztek egy kórusévforduló kapcsán. Sok meghívott vendég között én is ott tébláboltam, mígnem egyszer egy idős bácsi jött felém mosolyogva.

- Kegyed nem érmihályfalvi? - kérdezte.

- De igen - válaszoltam.

- Honnan tetszik ismerni? - érdeklődtem, mire ő így válaszolt:

- Én már nagyon rég ismerem kegyedet, csak még személyesen nem találkoztunk. Kegyedről nekem egy egész dossziényi anyagom van összegyűjtve. További sok sikert kívánok. Csak folytassa az elkezdett munkát, és egy szép napon kegyed a nagyvárad-i zenei életnek egy nagyon fontos személyisége lesz.

Döbbenet hallgattam szavait. Egész dossziényi anyag? Nyilván publikációk, hiszen az akkori érmelléki református egyházzenei események szervezőjeként itt-ott megjelent a nevem az újságokban. Ő pedig szorgalmasan mindent összegyűjtögetett és most megszólított, hogy bátorítson. Úgy hatottak rám akkor a szavai, mint amikor valakit egy nagyon fontos helyen számon tartanak, akkor is, ha saját, szűkebb hazájában nem minden körülmények között talál megbecsülést. Ez valódi bátorítást adott ahhoz, hogy tovább végezzem a munkámat, egy olyan időszakban, amikor úgy tűnt, értelmetlen és senki számára nem fontos. Azt is tudtam, hogy ez a dosszié egy egészen más célból született, nem úgy, mint amikor a '80-as években gyűjtöttek információkat valakiről.

Azokban az években valóban sok megpróbáltatásban volt részem, míg végül 2003-ban Nagyváradra kerültem. Nemsokára az egyetem alagsorában újból mosolyogva közeledett felém a jószágos, öreg Thurzó tanár úr. Bólogatott felém biztatóan. - Úgy látom, végre a helyén van kegyed - mondta. - Igen tanár úr, én is úgy érzem - válaszoltam.

A Partiumi Keresztény Egyetem zenepedagógia szakán töltött négy év alatt számtalanszor volt alkalmunk beszélgetni. Diákhangversenyeket szervezett az egyetem alagsorában, összegyűjtve a tehetséges, fiatal zenészeket. Azt mondta, ezek az alkalmak sokat jelentenek egy leendő előadóművész karrierjében, hiszen segítenek szokni a közönséget, legyőzni a lámpalázat. Akkoriban több mint hatvanan voltunk csak a Partiumi Egyetem öt évfolyamán, de előszeretettel hívta meg az Állami Egyetemen tanuló zenész-hallgatókat is. Mivel az ottani egyetemi hallgatók nem mindig találtak hangszert, termet a gyakorláshoz, gyakran átjöttek hozzánk gyakorolni, eljártunk egymás koncertjeire és így egy szélesebb baráti közösség alakult ki a városban tanuló zenészek között. Többen bejártak a Partiumra órát hallgatni, ha idejük engedte, hogy népzeneből, zeneelméletből kiegészítsék tanulmányaikat. A Thurzó tanár úr által szervezett, kis házi hangversenyek is a közeledés alkalmai voltak a két egyetem között. (Így ismertem meg Thurzó Zoltán barátomat is, akit egy szép napon kiküldtem a teremből, mert nekem gyakorolnom kellett a másnap esedékes zongoraórára és ő elfoglalt egy zongorát. – Legyen szíves és engedje át nekem a termet, mert holnapra gyakorolnom kell – mondtam idegesen és erélyesen. – Semmi baj, természetesen átadom – mondta. – Tudod te, kit küldtél ki a teremből? – kérdezte később Kovács Enikő, a szobátársam. – Honnan tudnám? – válaszoltam. – Ő Thurzó Zoli, Thurzó tanár bácsi unokája. Később tisztáztuk és össze is barátoktunk Zolival.)

A filharmóniában is gyakran találkoztunk. Szinte nem volt olyan koncert, hogy ne lett volna ott. Együtt ültek Kristófi János festőművésszel, a város két „nagy öregje”, akik a zenei és a művészi élet kibontakozásának eszközei, szemlélői, vigyázói és útbaigazítói voltak. A koncert szünetében mindig volt egy-két jó szava, figyelmünkbe ajánlott egy-egy jeles zenei eseményt, vagy egy tehetséges előadót. Mindig jó volt vele beszélgetni. Egy olyan bölcsességnek, tapasztalatnak a tudója volt, amelyre oda kellett figyelni, akinek a szavai irányt mutattak és értéket teremtettek. Soha nem volt fárasztó, tiszta gondolkodású, „jószágos tanár bácsiként” szeretettel nevelte az ifjúságot, mindig

vigyázott arra, hogy mondanivalója „szükséges és elégséges” legyen, mint a Bibliában. Az újvárosi parókiára is mindig benézett, amikor arra járt, ajánlott egy könyvet, vagy hozott egy újságcikket, zenei olvasnivalót.

Nem szalasztotta el soha az alkalmat, hogy eljöjjen a tanzéki koncertjeinkre. Jelenléte növelte bennünk a felelősséget, hogy törekedjünk még jobban teljesíteni. A kántorképző záróhangversenyét is mindig megtisztelte jelenlétével. Pontosságra és alaposságra próbált nevelni ott is, mindig szigorúan számon kérte a koncert programfüzetét, mert ő így tanulta és ezt várta el a mindenkori szervezőktől. Koncertek után mindig elbeszélgettünk. Tudtam már akkor is, hogy ezek a szavak, ezek a beszélgetések egyszer nagyon felértékelődnek bennem.

Nyugdíjasként arra is volt ideje, hogy Nagyvárad zenei életét kutassa az állami levéltárban, a századforduló korabeli magyar sajtójából egészen napjainkig vezette a zenei tárgyú írásokat. Ez a hatalmas munka nagy segítségemre volt akkor, amikor az újvárosi énekkar történetét kutattam. Mondhatom, az ő által „felfedezett”, feltárt zenei események által körvonalazódott az a kulturális élet, amelynek egy része a nagyváradi református gyülekezetekben zajlott, és ami elvezetett a 128 évvel ezelőtt alakult újvárosi énekkar gyökereihez, a kezdetekhez. Sokszor emlegette, hogy a századfordulón nagyon élénk zenei élet volt Nagyváradon, különösen a kórusélet volt nagyon élénk. Honnan tudja ezt a tanár úr? – gondoltam. Nos, innen: a kutatásokból, hiszen erről a korszakról alig jelent meg nyomtatásban valami. Rengeteg dokumentum a mai napig sincs feldolgozva, feltárva. Ezt magam is megtapasztaltam, amikor az állami levéltárban kutattam. Alig száz évvel ezelőtt egy jómódú, gazdag polgári élet volt nemcsak Nagyváradon, hanem egész Partiumban, amiről sokáig nem lehetett beszélni. A mostani, felnövő nemzedéknek pedig már nem lesz honnan tudomást vennie mindezekről, ha mi, a „derékhad”, akik láttuk, hogy elődeink hogyan ápták, adták tovább ezeket az értékeket, magunk is le nem tesszük az asztalra a magunk részét, mindazt, ami ránk bízott, amit a mi feladatunk megtenni.

Kilencvenedik évéhez közel is tele volt tervekkel. Erre tanított, nevelt bennünket is. Amikor egy koncert vagy zenei esemény véget ért, odahajolt hozzám és azt kérdezte: „Na és mi lesz a következő zenei program?” Általában már legalább két másik esemény szervezése folyamatban volt. Megelégedetten nyugtázta, hogy akkor minden rendben van.

Mi, a mostani „derékhad”, kiváltságosak vagyunk, hiszen életünk, karrierünk alakulásának egy kis töredéke egybeesett azoknak a nagy elődöknek az életével, akikre méltán vagyunk büszkék. Mint a jó szülőkre, akiknek szavait, tanácsait egy életen át magunkkal visszük.

Temetésén a Nagyváradi Kántorok Kórusa Gárdonyi Zoltán *Szívemnek kősziklája* című kórusművét énekelte. „Ha elfogyatkozik is testem és szívem, szívemnek kősziklája és az én örökségem te vagy ó Isten, mindörökké”. Zsolt 73,26–28. Emlékét örökre megőrizzük!

*

Szeptember 6-án lesz öt éve, hogy id. Thurzó Sándor, Nagyváradi zenei múltjának kutatója, már nincs közöttünk, nagy úrt hagyva maga után. Nemcsak a családja, hanem az ismerősei, kollégái is, a mai napig emlegetve érzik hiányát. Thurzó Sándor mindenkinek önzetlenül segített ötleteivel, tanácsaival, hatalmas gyűjteményével, valamint nyomtatott anyagokkal, dokumentumokkal, kézírataival különböző disszertációk, doktori vagy egyéb dolgozatok, könyvek stb. megírásánál.

Thurzó Sándor nagy tudással rendelkezett, egy kétlábon járó lexikonként emlegették. Hogy milyen ember volt? Végzetlenül szerény, mindenkiiben megbízó, polihisztor típusú, karizmatikus személyiség.

Miért érdemelte ki e nagy elismerést? „Fáradhatatlan és áldozatot igénylő, sokrétű munkássága révén tárult fel Váradi megannyi részletekre kiterjedő zenekultúrája” – írja Tuduka Oszkár zenekritikus.

Több száz hangversenyt, kamarazene estet rendezett, felkarolta a fiatal művészeket, lehetőséget biztosított részükre, hogy

kibontakoztathassák tehetségüket, szokják a közönség előtti megmérettetést, ezzel legyőzve a lámpalázat, a szereplések adta stresszket.

27 zeneszerzőnek 58 szerzői estet rendezett. Több mint ezer mű bemutatója és ősbemutatója fűződik nevéhez.

Kéziratai között megtalálhatóak 1760-tól napjainkig terjedő, összes opera-, kamarazene-, önálló estek-, szimfonikus koncertek műsorai, plakátjai, és ezekről szóló sajtótermékek.

Több kamaraopera előadás szervezője, rendezője is egyben. Abban munkálkodott, hogy Váradon megteremtsen egy állandó kamaraopera társulatot, ami az 1970–80-as évtizedekben kihívásnak számított – önkéntes alapú volt –, végül sikerült. Az 1989-es események után sok énekes, kolozsvári, budapesti vagy a bécsi operához szerződött, így az itteni társulat megszűnt.

Néhány kamaraegyüttes létrejötténél és elindításánál bábáskodott, tanácsaival, ötleteivel ellátva őket és koncertjeiket szervezte. A tagok „Apukának” szólították.

A Festum Varadinum rendezvénysorozat keretében rendszeresen szervezett színvonalas, komolyzenei hangversenyeket és önzetlenül támogatta a kuratórium munkáját.

Zenei fesztiválok spiritus rectora 2004-ben elindította a Michael Haydn-, Wenceslaw Pichl- és Karl Ditters von Dittersdorf-fesztiválsorozatot, amit rendszeresen évente megrendezett.

Nagyszámú zenei vonatkozású cikk-, és tanulmány szerzője, a Nagyváradon tevékenykedő M. Haydn-, Pichl-, Dittersdorf zeneszerzők életét és munkásságát feltáró kutatásai is beírták Thurzó Sándor nevét Várad és az egyetemes zenetudomány vérkeringésébe.

Fáradhatatlanul gyűjtötte a város zenei múltjának adatait, pontos nyilvántartást vezetve erről.

2007-ben a Partiumi füzetek könyvsorozatban megjelent az összeállított Bartók Nagyváradon a helyi sajtó tükrében című dokumentum-gyűjteménye.

Munkássága elismeréseként sok diplomát, oklevelet, emlékplakettet kapott. Pl.: Pro Partium Díj (2003), a Polgármesteri Hivatal által adományozott Kiválósági Díj (2004), Bartók Béla Emlékdíj (2006), Magyar Kultúráért Életműdíj (2007). Halála

előtt (2009) felterjesztették a városvezetés felé, hogy megkaphassa a Díszpolgár megtisztelő címet, amit nagy lelkesedéssel várt...

Thurzó Sándor célja, szeretett szülővárosa zenei életének felvirágoztatása, ami több buktató ellenére is sikerrel járt. Ezzel, teljesítette küldetését, példát mutatva mindenkinek. Vannak követői, ami tovább színesíti városunk zenei arculatát.

Thurzó Sándor Nagyvárad művelődéstörténetének mindmáig meghatározó személyisége. Szellemissége, zeneszeretete tovább él bennünk.

Orosz Otília Valéria

Adósságból – áldás

Egész világunk adósságcsapdában vergődik. Az államadósság egész országok népét sújtja. A devizahitelek családok százezreinek az életét lehetetlenítik el. Az infláció következtében még megkeresett pénzünk is kevesebbet ér.

Szellemi, lelki, erkölcsi téren sincsen ez másképp. Egyetemes emberi, valamint nemzeti és közösségi értékeink devalvációja általános értékvesztést idéz elő. Az emberi élettől az erkölcsi értékekig mindent az elértéktelenedés veszélye fenyeget. Globális értékválság sújtja az emberiséget.

Egy ilyen világban, egy értéktagadó és értékromboló kommunista társadalomban adatott élnie áldott emlékezetű Thurzó Sándornak – éspedig magyarként és európaiként, ami kétszerezsen is hátrányt jelentett a nacionálkommunista többségi rezsim, illetve kultúrpolitika idejében. Igaz emberként és népe hű fiaként azonban Ő soha sem esett áldozatul a diktatórikus korszaknak vagy az ideológiai kényszer kísértéseinek, hanem Krisztus tanítványainak az alázatával, a bibliai korhatárt meghaladó, egész élete idejében, mindig megmaradt az igaz emberek és az igazi értékek útján. Életpályáját találóan jellemzi Tamási Áron megfogalmazása: „Aki embernek hitvány, az magyarnak – is – alkalmatlan”. A szónak ebben az értelmében volt Ő: ember és magyar. Reá emlékezünk eltávozásának ötödik évfordulóján.

Hivatása útján járva, példakép gyanánt követi Őt családja. Az egyetemes művészet és a magyar zenei élet harmonikus egységében Fia és Unokája is híven szolgálják és gazdagítják városunkat és népünket. Közös élethivatásukat is belefoglalva, a szellemi örökségét gondozó előadóművész-unoka ekképpen önti fájdalmas szavakba a drága Nagyapa halála jelentette veszteséget: „Közösségünk újabb nagy veszteséget szenvedett el: egy nagy tudású férfi, értékmentő és értékteremtő jó magyar ember ment el közülünk”. Ilyennek ismertük meg mi mindannyian, itt, Nagyváradon és Partiumban, és ilyenként méltatta munkásságát Királyhágómelléki Anyaszentegyházunk, amikor a Pro Partium Díjjal, és egész nemzeti közösségünk, amikor a Magyar Kultúráért Életműdíjjal tüntette ki Őt.

Értékmentés és értékteremtés – olvastuk az előbbi jellemzésben. Egy értékrendjében megrendült világban a hiányt pótló többlet nyújtása által tűnt ki kortársai között Thurzó Sándor a veszendőbe menő értékek mentése és új értékek teremtése által mentve és éltetve a nélkülük üressé és hiábavalóvá váló életet.

Evangéliumi értelemben nézve: az igazi érték örök emberi „adósságként” van jelen életünkben. Krisztus példázatában az „adós szolgát” elszámoltatja Ura az ő tartozásáról. Az ezzel egybehangzó, másik példázatban viszont Isten azért bízza reánk talentumait, hogy gyarapítsuk azokat. A „hív szolga” élete hivatásának tekinti, hogy jól sáfárkodjék talentumaival.

Thurzó Sándornak nemcsak arra futotta erejéből – hitéből, tehetségéből, lelkiismeretéből –, hogy „elásva” megőrizze, amivel az Atya felruházta; nem tévedt azoknak a notórius „eladósodott” embereknek a kilátástalan útjára, akik „napról napra csak növelik tartozásukat” – hanem Krisztusára tekintve, aki a világ bűneiért saját életével fizetett, kamatoztatni is tudta talentumait, hogy általa mások is meggazdagodjanak. Istentől nyert „hosszú lejáratú kölcsönnek” tekintve életét: adóssága gazdag áldássá vált családja, közössége, egyháza és nemzete számára. Az Apostol szavával szólva, híven betöltötte a szeretet parancsolatát, mely a Római levélben ekképpen hangzik: „Senkinek semmivel ne tartozzatok, hanem csak azzal, hogy egymást szeressétek...!” (Rm. 13, 8.) Az isteni szeretetnek ebből az arany-

tartalékából futotta arra, hogy „ama nemes harcot megharcolja, futását elvégezze, és a hitet megtartsa”. (2. Tim. 4, 7.)

Élete és példája késztesse bennünket arra, hogy a szeretet cselekedeteivel ne furakodjunk, hanem egymás iránti odaadó szolgálatunkkal igyekezzünk törleszteni tartozásainkat, és áldássá válni embertársaink számára!

2014. október 20.

Tőkés László

Thurzó Sándor zenetörténész az egyházkerületi könyvtárban

A váradi úriemberek eleje és példaképe, így számoltam be 1999 őszén a családomnak az új szívbeli ismerősömről, megjegyezve, hogy ő is kinézett engem a szövetségésének.

Később drága feleségének az értékes gobelin-ábrázolásairól beszélgettünk és ennek a különleges művészetnek, a gobelin-készítésnek a szenvedélyéről nyilatkozott, úgy ahogyan ő tapasztalta a Margit asszony férjeként. Egyszer, még a csausesztkánus időkben kiállításuk is volt, és az előzetes szemlén valamelyik „műértőnek” feltűnt, hogy ezek túl magyaros alkotások és hogy főleg az 1940-es években készültek, s nyomban szükség volt egy olyan gobelinre, amelyen már valamilyen román felirat látszott...

Magam is megcsodáltam e műveket, Nagyvárad épületeit, a világ változásának a nyomait, a textilen átmentett színeket. Igyekeztem is segíteni a műtárgyak megtalálásában az egyházkerületi elhelyezést követően, amire szükség is volt, másfelől pedig kegyeletből is indíttatásom volt az örökség őrzésére. Úgy éreztem, hogy a gyász idején lelkészként is támaszt jelenthettem számára.

Sándor József fiával való barátságomat is neki köszönhetem: egyszer meghagyta, hogy a Varadinum vonósnégyes előadásában egy Michael Haydn művet hallgassak meg, és ott találkozhatam családjával és kedves barátaival. Valóságos ódát hallottam tőle a tehetséges Lászlóffy Zsoltról, akiről egyáltalán nem tudta, hogy mennyire közel áll hozzám.

Thurzó Sándor művész úrral való atyai barátságom akkor teljeseedett ki, amikor Nagyváradon megalapítottuk a Királyhágómelléki Református Egyházkerület Dokumentációs Könyvtárát a Zárda utca sarkán lévő, volt kis Lorántffy Gimnázium épületében a 3. sz. alatt, szemben a zsinagógával. A 2005-ös megnyitóra többek társaságában ő is hozott új könyveket. Szívesen hallgatta az Ouwsterhauléból, illetve Zwolléból ideszállított pianínó történetét, rögtön hangoló szakembert ajánlott. Attól kezdve egyetlen olyan filozófiai est vagy rendezvény sem volt, amelyet ne tisztelt volna meg a jelenlétével. Tavasz Sándorról szóló megemlékezésünk alkalmával, 2006 őszén, ő különösen annak örvendett, hogy a jeles teológus és filozófus professzor tárgyi emlékeit is kiállítottuk a könyvtári olvasóban. Emlékezett arra, hogy a negyvenes években Tavasz Sándor itt, Váradon is tartott előadást. Elérzékenyült a Tavasz kitüntetésén, a kiállított Corvin-lánc láttán.

Amikor ideje volt, igyekeztem kedveskedni a hozzám első kézből érkezett írásokkal, a saját Bartók-könyve kapcsán a Paizs Tibor versével, Bartók a hajón, vagy ugyanennek az álomlátó és honfoglaló garabonciásnak a prózai írásával: Erdély visszajár.

Fiatalos lendülettel rendezte a kottagyűjteményünket, amelyeknek az értékes darabjait Kolozsvárról hoztuk Demény Attilától. A két empatikus személy könyvtári találkozása meghatározó volt, az erdélyi zeneszerzők és előadóművészek seregének a neve töltötte be a termeket. Valamikor játszottak is együtt, még a Thurzó bácsi koncertmester korában, abban az évben, amikor Attila egy Liszt-hangversenyen zongorázott Párizsban és hazatért.

Az a szorgalom, amellyel a könyvtárunkban található zeneirodalom foghíjas részeit pótolta, a saját pénzén készített másolatok sokasága, mind az ő alázatos hozzáállását példázta: nem várni, amíg valamit tálcán hoznak, hanem személyesen mindent hozzáadni az életünkből és az időnkből. Az egyetemes és a magyar kultúra terjesztéséért ő egyformán hozott áldozatot, és pedig olyan méltóságteljesen, ahogyan csak ő tudta...

Amikor a könyvtár tulajdonjoga és fenntartása kérdésessé vált, ezt szinte személyes veszteségként élte meg, nehezen tudta elfogadni, hogy a dokumentációs központ ügye a Pap Judith

áthelyezésével takaréklángra állítatott, és hogy ezen még én sem tudok segíteni.

A rogeriuszi orgonaszentelésünk alkalmával szívből gratulált nekem a szervezéshez és kimondottan jól esett a jutalmazó kézszorítása, az apák és fiak lelkiekhez szabott szolidaritása, az emberi tartása a váradi közegben.

Zwolle, 2014. október 24.

Hermán M. János

A zene volt az élete

Nehezen tudtam rászánni magamat, hogy írjak egy emlékeztetőt. Mindig az volt az érzésem, hogy nekrológot írok. Pedig nem. Mindig előttem van mosolygós alakja, amelyből szinte áradt a szeretet. Mindenkihez volt egy jó szava, mindenkit bátorított, – de itt most megállok. Annyian leírták mindezt, annyi szépet írtak róla, hogy én csak ismételni tudnám. Éppen ezért csak néhány eseményt írnék le. Mert számomra események voltak.

Szinte minden rendezvényen találkoztunk. Legtöbbször mellé ültem, mert jól el tudtunk beszélgetni, vagy csak jólesően, csendesen ültünk egymás mellett, s figyeltük az eseményt, az előadást. Ahogy meglátott, azonnal mondta: – Gézám, hogy van az egészséged? Ügyelj magadra... Fantasztikus, amit csinálsz... Igen, mindig ilyen jelzőket használt. Állandóan lelkesedett valamiért, s minden mondatában a fantasztikus jelzőt használta. Élvezet volt hallgatni, hogyan mesélt, még kis dolgokról is.

Egy alkalommal tanácsot kértem tőle: javasoljon egy üzletet vagy valakit, ahol, vagy valakitől egy jó hegedűt lehet vásárolni, mert az egyik unokám hegedülni tanul. Egy hét múlva beállított hozzánk, a lakásunkra, s hozott egy hegedűt. – „Ez volt a versenyhegedűm, de én már nem használom. Elhoztam, hogy legyen, min hegedüljön az a gyermek.” Azt sem tudtam, mit mondjak. Az ember nem válik csak úgy meg egy ilyen jeles tárgytól. Versenyhegedű – hisz ez egy ereklye a családnak is. De Ő ilyen ember volt. A zenéért mindent odaadott.

Soha nem panaszkodott. De egyszer nagyon szomorú volt. Meg is kérdeztem miért? – Gézám, sok a hálátlan ember. Nagyon soknak én egyengettem az útját. Sokan magasra vitték. Még Bukarestben is nagyok lettek. De épp ezek között, sajnos, elég sok van, akik meg sem akarnak ismerni. Most is valaki átment a másik oldalra, csak hogy ne kelljen köszönni. És még szomorúan mesélt egy pár esetet. De ez csak egyszer történt meg, soha többet nem beszélt ilyesmiről. A megbocsátás embere volt. Belőle csak a szeretet áradt.

Sohasem felejttem el a következő eseményt. Valamikor a 2000-es évek közepén, egy műtéten estem át. Otthon feküdtem, s egyszer csak megszólal a csengő, de nem szól bele senki. Majd hallok, hogy egy bottal kopogva, jön fel valaki. Sanyi bácsi látogatott meg, kedves leányával, Margittal. Csak bottal tudott már járni, s feljött a harmadik emeletre, hogy jókívánságait elmondja. Ez annyira meghatott, hogy könnybe lábadt a szemem. Szinte nem jött, hogy elhiggyem. Hisz a barátoknak egy jó része nem látogatott meg. És most utólag nagy a lelkiismeret-furdalásom, mert nagyon sajnálom, hogy halála előtt nagybetegen feküdt otthon, és én nem látogattam meg. De nekem senki nem mondta, hogy beteg.

2008. május 17-én Hagyomány és közművelődés témakörben tanácskozást szerveztem Nagyváradon, a Magyar Művelődési Intézet kérésére. Össze kellett gyűjtsem a közművelődésben tevékenykedő embereket, hogy számoljanak be munkájukról. Sanyi bácsi sehogy sem akart ráállni. Mindig azt mondta, hogy ő nem szeret beszélni, Ő tevékenykedni, szervezni szeret. Végül nagy nehezen rá tudtam beszélni, s egy érdekes, kitűnő előadást tartott. Részletesen ismertette Várad zenei életét, 900 évre visszamenőleg, valamint a katolikus püspökök szerepét. Kihangsúlyozta: „máskülönben református vagyok, de a művészetben nincs se vallás, se nemzetiség”.

A zene volt az élete.

Dukrét Géza

Családi fotó - fenn: Sándor, Irma, József,
alul: Thurzó József (apa), Thurzó - Gonda Teréz (anya), Károly

Esküvői kép

Sándor hegedűl

Thurzó Sándor feleségével

W. A. Mozart Bastien és Bastienne című operájának előadása.
Balról: Mihai Vasilescu, Thurzó Sándor, Szabó Rozália, Andrassy Gyula,
Marian Boboia

A filharmónia 1951. november 16-i koncertje.
Elöl: Árvai József és Nicolae Brinzeu

1968. március 6. A kvartett tagjai: Bokor Barna, Thurzó Sándor, Emődi János, Román Ernő

A filharmónia koncertje – szólista: Thurzó Sándor József

Csire József szerzői estje: Thurzó Sándor József, Konrád Katalin, Thurzó Sándor, Schmidt Magda, Kovács Tatár Jutka, ?, ?, dr. Andrassy Gyula, Ienn: Máruntelü-Mádl Ágnes, Horváth Magda, Papp Magda, Csire József, Thurzó-Iyukodi Margit, Oszaczky-Andrassy Katalin, Fekete-Horváth Erzsébet

Szerzői est - 1978 december 6. Thurzó Sándor József, Line Ildikó, Ille György, Horváth Magda, Farkas Pál, Schmidt Magdolna, Tokaji Ágnes, Miron Rațiu, Foghel-Grünberger Nadja, alul: Major, Macalik Alfréd, Thurzó Sándor

Jodál Gábor zeneszerző szerzői estje.
 Thurzó Sándor József, Hausmann György, Ene Borzea, Andrásy Katalin,
 dr. Andrásy Gyula, Thurzó Sándor, Horváth Erzsébet, Konrád Katalin,
 Jodál Gábor, Schmidt Magda, Măruntelu-Mádl Ágnes

Nagyvárad, 1980. június. 6. Képkiallítás.
 Méder Etelka, Bihari Sándor, Thurzó Sándorné, Thurzó Sándor, Bíró László

Cornel Țăranu zeneszerző szerzői estje 1983-ban.
 Tuduka Oszkár, Thurzó Sándor József, Emődi János, Micuț
 Cornel, Gocan Liviu, dr. Andrásy Gyula, Thurzó Sándor, Grünberger
 Nadja, Horváth Erzsébet, Cornel Țăranu, Schmidt Magda, Mărunțelu
 Ágnes, Andrásy Katalin

Boda Oszkár gyermekzenekara.
 Szólista: Thurzó Sándor József, Berindán Péter

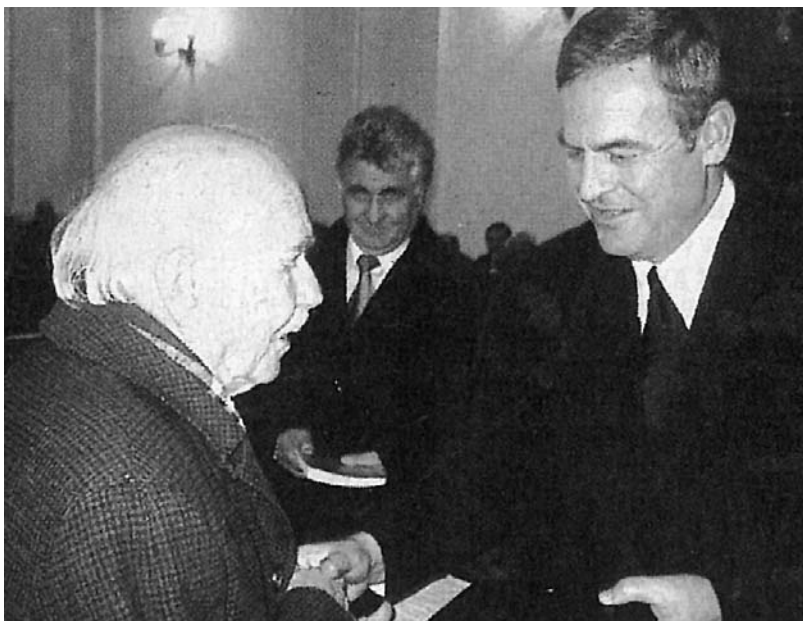

Családi kép, 1985 novemberéből. Thurzóné Tyukodi Margit,
Thurzó Sándor, Thurzó Margit Terézia és Thurzó Zoltán

Kodály Zoltán és Bartók Béla.
Thurzóné Tyukodi Margit gobelinjei

Thurzó Sándor átveszi a Pro Partium-díjat Tőkés László püspöktől

A Nagyvárad-szőlősi Református Egyház Misztótfalusi Kis Miklós énekkar tagjai balról jobbra: Szabó Áron, Nagy Csaba, Bódis Lóránd, Póti Pál, Lakatos János, Szabó Mihály, Bogdán Kálmán, Poszer Sándor, Thurzó Sándor, Lippai Annamária, Lipták Júlia, Kovács Jánosné, Szabó Rozi, Széll Kató, Nánási Irénke, Szabó Zsuzsa, Tunyogi Erzsike, Vass Etelka, Hegyi Irénke, Somogyi Erzsike, Csiki Marika, kórusvezető: Molnárné Szabó Ibolya

**Thurzó Sándor a Molnár családnak dedikálja
Bartók Nagyváradon a helyi sajtó tükrében című könyvét**

Gardó Zoltán, Dukrét Géza, Thurzó Sándor és Dénes László

Thurzó Sándor és Mátyás Attila evangélikus lelkipásztor

Apa és fia

Thurzó Sándor és Costica Demeter

Temetés - 2009. szeptember 21.

Thurzó Sándor sírja

TARTALOM

Bevezető	5
Megjelent írásai	21
A sajtó tükrében	107
Lapokban megjelent írások	143
Levelezés	185
Kitüntetések	219
Nekrológok	233
Visszaemlékezések	245

